

155.944

ศ 242 ก

ร. 3

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
ที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ปริญญาโท

ของ

สมคุณีย์ ชาตุนวงษ์

11 ต.ค. 2533

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

156020

170640

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบให้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

(อ.ดร.เทัญนถ ประจวบปัจฉิม)

..... กรรมการ

(อ.สุภาพร ณะชานันท์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(อ.ดร.เทัญนถ ประจวบปัจฉิม)

..... กรรมการ

(อ.สุภาพร ณะชานันท์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รศ.สุวัฒน์ วิมลวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤกษศาสตร์ประยุกต์ ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ ... ๕ ... เดือน ... มีนาคม ... พ.ศ. ๒๕๓๓

ประกาศคุณูปการ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับความกรุณาอย่างสูง จากอาจารย์ ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนิก ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ และให้คำแนะนำที่มีคุณค่า ยิ่ง ตลอดจนคอยห่วงใยอยู่เสมอมา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการวิจัยนี้ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ตลอดจนได้กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์อานวย ทองด้วง อาจารย์สุภาพ เศษะพบดี คุณวัชรพล ยืนยิ่ง และผู้ใหญ่บ้านที่ถูกสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นไปอย่างสมบูรณ์ยิ่ง

สุดท้าย ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตวิชาเอกการวิจัยพฤกษศาสตร์ รุ่น 1, รุ่น 2, รุ่น 3 และรุ่น 4, ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการวิจัยเป็นอย่างดีมาตลอด รวมทั้งขอขอบคุณคุณจำเตรา ชาตญวงส์ ที่คอยให้กำลังใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีมาตลอด

สมกฤษย์ ชาตญวงส์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย	7
	ขอบเขตของการศึกษา	8
	นิยามศัพท์	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	แนวคิดของการพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากร	12
	การพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์ แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง	15
	การพัฒนาตามโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง	28
	แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของประชากร	36
	สุขภาพจิต	38
	ประสบการณ์ต่างสังคม	41
	ความเชื่ออ่านใจภายในตน	43
	ทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา	45
	แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์	48
	การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง	51
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา	54
	สมมติฐานของการวิจัย	57
3	วิธีดำเนินการวิจัย	58
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ	61
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	66
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับ การพัฒนาต่างกัน	70
เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ต่างกัน	71
วิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อ การพัฒนาต่างกัน	72
เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีเพศต่างกัน	87
วิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่มีอายุต่างกัน	91
5 สรุปและอภิปรายผล	106
สรุปข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน	108
สรุปและอภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 1	109
สรุปและอภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 2	111

สรุปและอภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 3	112
สรุปและอภิปรายผลสมมติฐานข้อที่ 4	113
ข้อดีของการวิจัย	118
ข้อจำกัดของการวิจัย	119
ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ	119
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	120
บรรณานุกรม	122
ภาคผนวก	129
ประวัติย่อของผู้วิจัย	160

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1	เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน 70
2	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน 71
3 - 23	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ประเภทของ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เมื่อนำระดับ พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกันมารวมพิจารณา 72
24 - 36	เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรทั้ง 6 ประเภทกับตัวแปรที่สำคัญ เช่น เพศ การเข้าร่วมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนต่างกัน การเคยออกไป ทำงานต่างกัน 87
27 - 37	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีอายุต่างกัน 90
28 - 47	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน 98

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาจิตใจของประชากรเป็นอย่างมาก ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 ซึ่งให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของประชากรและการพัฒนากำลังคน โดยเร่งให้มีการพัฒนาจิตใจ และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจากทุกหน่วยงานของรัฐ เอกชน สถาบันทางสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนต่าง ๆ ถือเป็นหน้าที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร การพัฒนาจิตใจนั้นหมายถึง การปรับสภาพทางจิตใจและแนวความคิดของบุคคลในสังคมให้ไปสู่แนวทางที่ควรเป็น โดยการรณรงค์ให้เกิดอุดมการณ์ที่ตนเอง มีความซึ้ง ประหยัดพอ่าง มีแผน มีการร่วมมือกันแก้ปัญหามีคุณธรรมและมีค่านิยมพื้นฐานที่จำเป็น การรณรงค์เพื่อให้เกิดอุดมการณ์เช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชากร และทำให้สังคมมีการพัฒนาและมีเสถียรภาพดังเช่นโครงการ "แซมอาอิลอุนอง" ของประธานาธิบดี ปัก จุง ชี แห่งเกาหลี ซึ่งได้รับผลสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อชีวิตใหม่ที่ดีกว่า โดยได้รับแนวความคิดจากครู ยง ก็ คิม ผู้นำหมู่บ้านนาคาลัน อำเภอกุงคิโด จังหวัดกวางจู โดยให้ประชาชนเกิดอุดมการณ์ที่ตนเอง มีความซึ้งกันเห็นใจ และมีการร่วมมือกัน (สารปัญญา อินทรพูน. 2529 : 61 - 70)

แนวทางการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาจิตใจของประชากรไทยนั้นได้ เริ่มต้นตัวหลังจากที่ประเทศไทยได้พบว่า การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยฉบับที่ 1 มาจนถึงปัจจุบันเน้นแนวทางการพัฒนาตามแผนดังกล่าวทำให้สังคมเกิดปัญหามากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (สุเมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528 : 78) ดังนั้นในการพัฒนาชนบทในทศวรรษใหม่ จึงมีการ

นำแนวความคิดเรื่องความจำเป็นพื้นฐาน หรือ จาปุ (Basic Minimum Needs) มาเป็นแนว
 คำเนินงาน ความจำเป็นพื้นฐานมีข้อกำหนดหลายประการ เช่น วัตถุประสงค์อยู่อาศัยถูกสุขลักษณะ มี
 สภาพแวดล้อมดี มีงานทำ มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มีสิทธิที่จะได้รับบริการทางสังคม และ
 ประเด็นสุดท้ายกำหนดให้มีการพัฒนาจิตใจด้วย ซึ่งมีเป้าหมาย 2 ประการ คือ (สำเร็จ
 แหมงกระโทก และคนกล้า ๑. 2527 : 10)

1. ให้รู้จักและเข้าใจหลักธรรมของศาสนา ให้มีความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ ลมทน และมี
 เมตตา
 2. ให้ภูมิใจในคุณลักษณะของคตินิยมและวัฒนธรรมไทย โดยให้ประชาชนเห็น
 คุณค่าของวัฒนธรรมไทย ระเบียบประเพณี ความเชื่อและค่านิยมที่งดงามของสังคม
- นอกจากการพัฒนาโดยยึดหลักความจำเป็นพื้นฐานดังได้กล่าวมาแล้ว รัฐบาลยังมี
 กิจกรรมของกรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดคอกมาเป็นแผนงานต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในจำนวนแผนดังกล่าว
 นั้นมีแผนพัฒนาจิตใจร่วมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อภพ)
 ซึ่งมีหมู่บ้านหรือกลุ่มหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง โดยมีคณะ
 ทำงานจากกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบให้การสนับสนุน และมีโครงการโทรทัศน์
 ทัศน์ของจังหวัดนครราชสีมา โครงการบรรพชาของจังหวัดขอนแก่น โครงการแผ่นดินทองของจังหวัด
 เลย โครงการหมู่บ้านแห่งตนเองของจังหวัดอุตรดิตถ์ และที่สำคัญคือโครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม
 แผ่นดินทอง ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐ ที่พยายามรวบรวมแนวทางการพัฒนาที่หน่วยงานของรัฐดำเนิน
 การอยู่ ให้มีแนวทางเป็นแนวเดียวกัน โดยให้อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเป็นอุดมการณ์
 ของชาติ และเป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ร่วมกันขององค์กรพัฒนาในระดับชาติ
 โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน มีแนวทางการพัฒนาที่มีหลักการพัฒนา 3 ด้าน
 คือ (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. 2529 : 70)

1. การพัฒนาด้านจิตใจ โดยส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา
 และพระบรมราโชวาท เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีงามของครอบครัว ของที่ทำงาน ของหมู่บ้าน ชุมชน
 สังคม และประเทศชาติ โดยให้เป็นผู้มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดี เช่น มีเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์

อคทน มีวินัย ทน ประหยัด ไม่ตกเป็นทาสนายमुख มีคุณธรรมแห่งการเสียสละเพื่อส่วนรวม มี
 สามัคคีธรรม รู้จักรับผิดชอบในการใฝ่หาความรู้ และรักษาสุขภาพอนามัยให้มีความสมบูรณ์

2. การพัฒนาด้านสังคม โดยส่งเสริมให้ประชาชนใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยใน
 การแก้ปัญหา รู้จักประสานประโยชน์ร่วมกัน โดยประชาชนต้องมียุทธธรรม 3 ประการ คือ

2.1 การวชิธรรม คือ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยึดหลักสิทธิเสรีภาพ
 ความเสมอภาคและภราดรภาพ เพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคมภายใต้ระเบียบแบบแผนแห่งกฎหมาย

2.2 สามัคคีธรรม คือ การร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การ
 รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม การสร้างสังคมให้มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 ร่วมกันขจัดปัญหาของท้องถิ่น และสังคมให้หมดสิ้นไป

2.3 ปัญญาธรรม คือ รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา โดยยึดหลักประสาน
 ประโยชน์เพื่อส่วนรวมให้สามารถพึ่งตนเองได้

3. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาวัตถุ หรือพัฒนาการดำรงชีวิตอย่าง
 เหมาะสม โดยเห็นการใช้หลักพึ่งตนเอง และช่วยเหลือกันและกัน ร่วมกันสร้างฐานะโดยตนเอง
 และโดยกลุ่ม เช่น กลุ่มสหกรณ์ ธนาคารข้าว กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะ
 เป็นต้น

ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพของประชากร ในการพัฒนาชนบทโดยยึดหลักดังกล่าว
 ได้รับความสำเร็จอย่างเต็มที่เพราะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เอกชน รวมถึงประชาชนในชนบท
 ซึ่งทุกส่วนได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ดังที่ปรากฏในรายงานของหน่วยงานของรัฐ และผลงาน
 วิจัยต่าง ๆ เช่น สำเร็จ แหยงกระโทก และคนลั่น ๆ (2529 : 48) ได้สำรวจผลของการพัฒนา
 ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน พบว่าหมู่บ้านเป้าหมายซึ่งเป็นหมู่บ้านในโครงการโคกประทุมที่รัฐได้พยายาม
 ส่งเสริมมัน ทำให้ประชากรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล่าวคือมีที่อยู่อาศัยถูกสุขลักษณะ มีสภาพแวดล้อม
 ที่ดี มีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ได้รับการบริการทางสังคมที่จำเป็น และมีการพัฒนาจิตใจเพื่อให้อยู่ใน

สังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสภาพเช่นนี้มีความต่างจากหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการ ผลการสำรวจ
 ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับการประเมินผลการพัฒนาชนบทของจังหวัดต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการ
 สำรวจ เพื่อศึกษาและจ้ลล้ากับการพัฒนาของหมู่บ้าน พบว่าหมู่บ้านที่รัฐได้ดำเนินการพัฒนาเป็นหมู่บ้าน
 ตัวอย่าง ภายใต้โครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
 มีสภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่ดีกว่าหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการ ซึ่งเป็นหมู่บ้านปกติและล้าหลัง
 โดยทั่วไป ผลการสำรวจนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2529 : 23)

ในเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และผลงานวิจัยของ บุญทัน คอกโชสง
 (2529 : 259) ในเรื่องกระบวนการและวิธีการพัฒนาเพื่อสังคมไทยแต่การสำรวจดังกล่าวมักจะ
 ทั่วกันเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจสังคม หรือทางด้านวัตถุ แต่ยังขาดการสำรวจทางด้านจิตใจของ
 ประชากรว่ามีการพัฒนาไปอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาสังคมชนบท แนวทางการ
 พัฒนาสังคมชนบทที่เหมาะสมต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางจิตใจของประชาชนในสังคม
 ด้วย เพราะในการพัฒนาสังคมให้ทันสมัยนั้น นอกจากใช้เงินทุนจำนวนมาก ใ้วิทยาศาสตร์ และ
 เทคโนโลยีใหม่แล้ว ยังมีสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือแนวคิดทางสังคมใหม่หรือจิตใจทางสังคมใหม่
 (New Social Spirit) ของประชาชนอันเป็นมูลฐานของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 สังคมให้เป็นสังคมใหม่ ซึ่งเวเบอร์ (ชาบูลี. 2529 : 49; อ้างอิงมาจาก Veber. 1964 :
 84) ได้ยอมรับความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของประชาชนเพื่อพัฒนาสังคมให้ทันสมัย
 ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอันเป็นเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ

สำหรับการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ และพบข้อสรุปต่าง ๆ
 นำไปสู่ประเด็นปัญหาวิจัยดังนี้ คือ

1. สังคมชนบทไทยโดยทั่วไปมีระดับการพัฒนาต่างกัน โดยปกติจะจัดเป็น 3 ชั้น คือ หมู่บ้านพัฒนาสูง หมู่บ้านปกติและหมู่บ้านล้าหลัง ซึ่งหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงจะมีความแตกต่างจากหมู่บ้านปกติ และหมู่บ้านล้าหลังในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาจิตใจอย่างเห็นได้ชัด ทั้งจะพบได้จากข้อมูลการจกสำรวจหมู่บ้านของจังหวัดต่าง ๆ และผลงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2529) และ บุญทัน คอกโรสง (2529) เป็นต้น

2. การพัฒนาบุคคลถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี เพราะบุคคลเป็นผู้สร้าง ผู้ใช้ และผู้ได้รับผลจากสิ่งทีบุคคลเป็นผู้กระทำ

3. การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพต้องพัฒนาให้บุคคลมีคุณลักษณะทางจิตใจ เพราะจิตใจที่ดีของบุคคลเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมการกระทำที่ดี ละเว้นพฤติกรรมทำความชั่ว (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2528 : 21 - 32)

รัฐได้พยายามพัฒนาสังคมชนบทที่ล้าหลัง ให้มีระดับการพัฒนาสูงขึ้น ภายใต้โครงการต่าง ๆ โดยยึดหลักการและแนวทางการพัฒนา ตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง การพัฒนาหมู่บ้านในชนบทมีความก้าวหน้ามากขึ้นทุกปี โดยการจัดตั้งหมู่บ้านล้าหลังให้เป็นหมู่บ้านพัฒนา และบำรุงรักษาหมู่บ้านที่พัฒนาแล้วให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างสำหรับหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป

จากข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยจึงวางแนวทางการศึกษาคุณภาพประชากรด้านจิตใจ โดยมุ่งศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เพื่อศึกษาว่า คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงจะมีความต่างจากคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำในด้านใดบ้าง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาชนบทจะนำไปใช้ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สำหรับคุณลักษณะทางจิตใจที่คัดเลือกมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลในสังคมชนบท แล้วคุณลักษณะที่คัดเลือกมาศึกษาดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับลักษณะทางจิตใจที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และในกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนา

และป้องกันตนเอง และหมู่บ้านผ่านคิธรรมผ่านคินทองอีกด้วย ในงานวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกศึกษา 6 ประการ คือ (1) สุขภาพจิต (2) ประสบการณ์ทางสังคม (3) ความเชื่ออำนาจภายในตน (4) หัตถกิจที่ติดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา (5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (6) การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังศึกษาระยะกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของบุคคล ซึ่งหากบุคคลมีพฤติกรรมดังกล่าวในระดับสูงย่อมส่งผลให้คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลและสังคม หรือชุมชนมีการพัฒนาสูงตามไปด้วย จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารพบว่า พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่สำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาความคิดไปสู่ความทันสมัยมีหลายประการ แต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับว่ามีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จำนวน 3 ประการ (Rogers. 1969) ได้แก่

1. ความสามารถในการรับข่าวสาร จากสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
2. ความสามารถในการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ โดยการพบปะสนทนา หรือการเข้าร่วมประชุมหรืออบรม
3. การเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งลักษณะทั้ง 3 ประการนั้น จัดเป็นตัวแปรกลุ่มหนึ่งที่นำมาศึกษา เพื่อเป็นการอธิบาย เชื่อมโยงให้เห็นชัดเจนว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้าน และระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามีผลเกื้อหนุนกัน ทำให้คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรมีความแตกต่างกันตามไปด้วย จึงนับเป็นกลุ่มตัวแปรที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการศึกษาให้คำตอบที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคคลและสังคมต่อไป

กลุ่มประชากรที่คัดเลือกมาศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจสำหรับงานวิจัยนี้คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาสูง กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และเป็นหมู่บ้านผ่านคิธรรมผ่านคินทองของจังหวัดในเขตชนบทเขากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยศึกษาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่

อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน
4. เพื่อศึกษาว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจต่างกันหรือไม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงและคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ อันเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการพัฒนาจิตใจของประชากร ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะได้นำไปเป็นประโยชน์ในการจัดการพัฒนาฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในส่วนของแผนพัฒนาคุณภาพประชากรและการวางแผนกำลังคน
2. ทำให้ทราบถึงระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ซึ่งจะ เป็นตัวอธิบายเหตุถึงที่มาของระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันของหมู่บ้าน

3. ทำให้ทราบว่าระดับคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่แตกต่างกันนั้น จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การที่ประชากรมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกันหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดกิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริมพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

4. ทำให้ทราบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทที่จะนำข้อมูลนี้ไปพัฒนาบุคคลได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านชนบทในเขต 3 จังหวัดของภาคอีสานตอนใต้ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ

1.1 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ซึ่งหมายถึงประชากรในหมู่บ้านที่ชนะการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) และเป็นหมู่บ้านในโครงการหมู่บ้านแกนกิจกรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดระหว่างปี พ.ศ. 2529 จนถึงปี พ.ศ. 2530 จังหวัดละ 2 หมู่บ้าน รวม 6 หมู่บ้าน

1.2 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ซึ่งหมายถึงประชากรในหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) และไม่ได้อยู่ในโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ประกอบด้วยประชากร 2 กลุ่ม คือ

2.1 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง จำนวน 180 คน ซึ่งได้มาจากประชากรของการวิจัย ข้อ 1.1 โดยวิธีการสุ่มดังนี้

2.1.1 จากประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงใน 3 จังหวัด ซึ่งมีอยู่จังหวัดละ 2 หมู่บ้าน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มมาจังหวัดละ 1 หมู่บ้าน

2.1.2 จากข้อ 2.1.1 ในแต่ละหมู่บ้านสุ่มประชากรมาหมู่บ้านละ 60 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เพื่อให้แต่ละหมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน โดยแบ่งประชากรในแต่ละหมู่บ้านออกเป็น 3 ประเภท แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มมาเป็นตัวอย่างประเภทละ 20 คน ดังนี้ คือ

2.1.2.1 ประเภทหัวหน้าครอบครัวชายที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน

2.1.2.2 ประเภทหัวหน้าครอบครัวหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน

2.1.2.3 ประเภทเยาวชนที่เป็นโสดที่มีอายุตั้งแต่ 15 - 25 ปี จำนวน 20 คน

2.2 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน 180 คน ใน 3 จังหวัด จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยให้พัฒนาการอำเภอของอำเภอที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านที่ถูกสุ่มในข้อ 2.1.1 เป็นผู้คัดเลือกหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน และการสุ่มประชากรเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 2.1.2

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน และระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ของประชากร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ สูงและต่ำ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะทางจิตใจ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ประการ คือ

3.2.1 สุขภาพจิต

3.2.2 ประสิทธิภาพทางสังคม

3.2.3 ความเชื่ออำนาจภายในตน

3.2.4 หัตถ์ปฏิบัติต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา

3.2.5 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3.2.6 การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง

นิยามศัพท์

1. คุณลักษณะทางจิตใจ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจด้าน (1) สุขภาพจิต (2) ประสบการณ์ต่างสังคม (3) ความเชื่ออำนาจภายในตน (4) ทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา (5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (6) การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง

ข้อ 6 ด้านจิตวิทยา

1.1 สุขภาพจิต หมายถึง สภาวะการที่มีความวิตกกังวลมากหรือน้อย บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีจะมีความวิตกกังวลมากน้อยเหมาะสมกับเหตุการณ์และสถานการณ์ ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต วัดได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 1 - 15 และตอนที่ 3 ข้อ 1 - 10

1.2 ประสบการณ์ต่างสังคม หมายถึง การรู้สภาพการดำเนินชีวิต ภัยพิบัติ ทุพสุจริต ความต้องการของตนในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายและทางสังคม หรือว่าการกระทำของตนส่งผลกระทบทังทางดีและทางไม่ดีอย่างไร ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ต่างสังคม วัดได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 16 - 30 และตอนที่ 3 ข้อ 11 - 20

1.3 ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเพราะการกระทำของตนเองมากกว่าเกิดจากความบังเอิญ หรือโชคเคราะห์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตน วัดได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 31 - 45 และตอนที่ 3 ข้อ 21 - 30

1.4 ทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา หมายถึง การมองเห็นประโยชน์และคุณค่าของพฤติกรรมด้านคุณธรรม และมีความพร้อมใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา วัดได้จากแบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 1 - 20

1.5 การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง หมายถึง การรู้จักคาดการณ์ไกลสามารถอดได้รอได้ และการมีจิตใจแข็งแกร่งไม่ถูกชักจูงง่าย เป็นคนที่สามารถควบคุมความต้องการของตนเองได้ ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง วัดได้จากแบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 21 - 40

1.6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง การยอมรับที่จะแก้ปัญหา มีความมุ่งมั่นบากบั่น
ฝ่าฟันอุปสรรค ท้างานหรือแก้ปัญหา จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างเหมาะสมกับ
ความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วัดได้จาก
 แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 41 - 60

2. ระดับการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการพัฒนาสูง และระดับการพัฒนาต่ำ

2.1 หมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง หมายถึง หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
 (อพป) ที่ชนะการประกวดในระดับจังหวัด และเป็นหมู่บ้านในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ถักแบบอย่างได้ในเรื่องการทำตนเอง เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรปฏิบัติตามหลักธรรม
 ของศาสนา และมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ มีความจงรักภักดีต่อ
 สถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้ามี
 พระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหนึ่งในการประกวดปี พ.ศ. 2529 และ
 ปี พ.ศ. 2530

2.2 หมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ หมายถึง หมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการหมู่บ้าน
 อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) และมิได้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง แต่อยู่ในพื้นที่
 ใกล้เคียงกับหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง

3. พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่ส่งผลให้เกิด
การพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรที่นำการศึกษา 3 ประการ คือ ความสามารถในการรับข่าวสาร
จากสื่อต่าง ๆ ความสามารถในการติดต่อกับบุคคลอื่น โดยการพบปะสนทนา หรือการเข้าร่วม
ประชุม หรืออบรม และการเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา แบ่งเป็น
 2 ระดับ คือ สูงและต่ำ ผู้ที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัด
 ตั้งแต่ค่าเฉลี่ยขึ้นไป ส่วนผู้ที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัด
 พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยลงมา

4. ประชากร หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
 ในเขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจของ
ประชากรไทย ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยแยกเป็นหัวข้อ
สำคัญ 5 ประการดังนี้

1. แนวคิดของการศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจของประชากร
2. การพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
3. การพัฒนาตามโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคูณลักษณะทางจิตใจของประชากร
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา

ในหัวข้อแรกเป็นการกล่าวถึงแนวคิดต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญของการศึกษาคูณลักษณะทาง
จิตใจของประชากร ส่วนในหัวข้อที่สองและสาม เป็นการกล่าวถึงกิจกรรมการพัฒนาจิตใจและ
การพัฒนาสังคมของไทย ซึ่งประสบผลสำเร็จทำให้หมู่บ้านที่อยู่ในโครงการดังกล่าวมีการพัฒนาทาง
เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาจิตใจที่แตกต่างจากหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการในสองหัวข้อสุดท้าย
เป็นการกล่าวถึงคูณลักษณะทางจิตใจที่นักวิชาการทางพฤติกรรมศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า เป็นคูณลักษณะ
ทางจิตใจที่เป็นที่มาของพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของสังคม และประเทศชาติ ที่ควรได้รับการ
พัฒนาให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชากร หัวข้อสำคัญทั้ง 5 ประการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดของการศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจของประชากร

ในปัจจุบันนี้การพัฒนานับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศโดยทั่วไป แต่ละประเทศล้วนมี
ความมุ่งหวังที่จะพัฒนาประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้าขึ้น และได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคม รวมทั้งสร้างขั้นตอนในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จากการสำรวจขององค์การ

ยูเนสโก (UNESCO. 1970) พบว่าประเทศส่วนใหญ่ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ จากการสำรวจในครั้งนั้นจากกลุ่มตัวอย่าง 98 ประเทศ พบว่า 86 ประเทศ มีแผนพัฒนาทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม ส่วนประเทศที่เหลือนั้นมีแผนพัฒนาเป็นบางส่วน เช่น แผนพัฒนาการศึกษา หรือแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นต้นเท่านั้น สำหรับจุดหมายของการพัฒนานั้น มีเป้าหมายที่สำคัญหลายประการ เช่น มุ่งการพัฒนาทางเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายในสังคม และมุ่งการพัฒนาโครงสร้างทางสังคม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความก้าวหน้าหรือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการมุ่งพัฒนาคุณภาพของบุคคล (Total Human Development) ที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้คิดเป็นทำเป็น เป็นผู้ผลิตที่คล่องสังคม (Production) รวมทั้งต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมด้วย

การพัฒนาบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นเพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงต้องพัฒนาบุคคลให้สามารถควบคุมสภาวการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้ และนำไปใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด โดยบุคคลต้องได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การมีสติปัญญาที่จะศึกษาใฝ่หาความรู้ มีความสามารถในการประกอบอาชีพโดยการวางแผนพัฒนาครอบครัวและอาชีพให้ถูกต้อง รู้จักหาความสุขและความพอใจในชีวิตในทางที่ถูกต้อง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีระเบียบวินัย รู้จักพึ่งตนเองได้ มีความรับผิดชอบตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดคณคมและอดทน มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว สามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ สามารถพัฒนาเยาวชนในครอบครัวให้สามารถสืบผลเจตนาธรรม ทรัพย์สินและวัฒนธรรมต่อไปได้ รวมทั้งเป็นผู้บำเพ็ญในกรรดำรงค์ชีพเพื่อให้เป็นกำลังในการพัฒนาในอนาคตได้ (บุญทัน คอกโรสง. 2529 : 80)

ในการพัฒนาสังคมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นจะต้องมีการวางแผน และมีการควบคุม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยวิธีการที่เหมาะสม หากไม่ดำเนินการพัฒนาและควบคุม เป็นอย่างดีแล้ว อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ (Retrogression) ก็ได้ ซึ่งหมายถึง การที่สังคมยุคชะงักความเจริญและความก้าวหน้า และอาจเกิดปัญหาสังคมมากมายขึ้นได้

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งเปรียบได้กับความเจริญงอกงามของเมล็ดพืชหรือของร่างกายบุคคลที่ค่อย ๆ เติบโตขึ้นตามขั้นตอนจากการเป็นเมล็ดไปสู่การเป็นต้นไม้ที่สมบูรณ์ หรือขั้นตอนจากการเป็นเด็กไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การพัฒนาในแนวคิดของเวียเนอร์ (บุญทัน คอกโรสง. 2529 : 43; อ้างอิงมาจาก Weidner. n.d.) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการของความเจริญเติบโตที่อยู่ในทิศทางของความทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทิศทาง การสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม เลอร์เนอร์ (Lerner. 1958 : 401) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการสร้างระบบและทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประชากร เศรษฐกิจ การเมือง การสื่อสารและวัฒนธรรมในสังคม โดยเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างเต็มที่ จัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างดี และการรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

การพัฒนาบุคคลนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ สาตอย (บุญทัน คอกโรสง. 2529 : 44; อ้างอิงมาจาก Satoy. 1964 : 80) ที่ว่ากระบวนการพัฒนาที่ธรรมดาของบุคคลมีความสำคัญทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพราะเป็นรากฐานเบื้องต้นต่อการพัฒนา ด้านอื่น ๆ ในการพัฒนาประเทศหัวใจของการพัฒนาคือตัวบุคคล การลงทุนเพื่อพัฒนาบุคคลเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ากว่าการลงทุนชนิดอื่น เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเพราะบุคคลเป็นทรัพยากรของชาติ (The Wealth of Nations) จะต้องพัฒนาไปเป็นผู้มีฝีมือ มีคุณธรรมและมีจริยธรรม ซึ่งจะเป็นผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปได้อย่างง่ายดาย เพราะบุคคลเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ วิธีการพัฒนาบุคคลนั้นมีการดำเนินการในหลายรูปแบบตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต อาจจะโดยการถ่ายทอดทางสังคม จากครอบครัวหรือการศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษา และสิ่งอื่น ๆ ที่มากระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล ถ้ามีสิ่งใดมากระทบต่อร่างกายซึ่งหมายถึงประสาทสัมผัสทั้ง 5 ย่อมที่จะมีผลกระทบต่อจิตใจ เพราะร่างกายกับจิตมีส่วนสัมพันธ์กัน เสมอซึ่งความรู้ของมนุษย์มีปฐมเหตุมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ผ่านเข้าสู่จิตใจโดยการรับรู้ทางจิตใจ จิตใจของบุคคลเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลจะมีผลกระทบต่อ การเคลื่อนไหวทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นการพัฒนาบุคคลจึงมีความสำคัญยิ่งสำหรับแนวทางการพัฒนาที่รัฐบาลได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ และได้มี

การกำหนดเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพประชากร และการพัฒนากำลังคนในระดับชาติ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สำนักนายกรัฐมนตรี วัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าว เพื่อลดปัญหาความเสื่อมทรามด้านศีลธรรม และพัฒนาจิตใจของประชากรให้เป็นผู้มีคุณลักษณะทางจิตใจที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การมีสติปัญญาที่จะศึกษาใฝ่หาความรู้ มีอาชีพที่สุจริต มีการวางแผนพัฒนาครอบครัวให้ดีขึ้น มีระเบียบวินัย รู้จักพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดคอกอคม และอดทน มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว สามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ เพื่อให้การพัฒนาบรรลู่วัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาจิตใจขึ้นโดยได้รับเอาอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มาเป็นอุดมการณ์ของชาติ และเป็นนโยบายของรัฐบาล

2. การพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

รัฐบาลได้รับอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เป็นอุดมการณ์ของชาติและเป็นนโยบายของรัฐบาล (กรมหลวงนครราชสีมา. 2529 : 15 - 17) โดยได้นำอภินิหารพระบรมราชโอรสในพระบรมราชโองการในพิธีราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" เป็นแนวสร้างสรรค์แผ่นดินไทย ให้เป็นแผ่นดินที่สงบ ร่มเย็น เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จากนั้น ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งที่ 23 กรกฎาคม 2528 แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเผยแพร่ปลูกฝังอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย ตัวแทนของหน่วยราชการและเอกชน ซึ่งบทบาทส่วนใหญ่อยู่ที่องค์กรเอกชนคือสภาสังคมสงเคราะห์ ได้เป็นแกนหลักดำเนินการอย่างแข็งขัน เข้มแข็ง และจริงจังโดยตลอด จึงทำให้การรณรงค์เผยแพร่อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้หน่วยราชการและเอกชนทั่วประเทศ ซึ่งมีโครงการความแนวคิดของหน่วยงาน เช่น โครงการอาสาพัฒนาท้องถิ่นตนเองของโครงการศูนย์อาสาพัฒนาท้องถิ่นตนเอง โครงการโคราชพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา โครงการแผ่นดินทอง

ของจังหวัดเลย โครงการหมู่บ้านพึ่งตนเองของจังหวัดอุดรธานี โครงการบวรของจังหวัดขอนแก่น และโครงการพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่มีชื่อแตกต่างกันไป (พลศักดิ์ จิรโกรศิริ. 2529 : 100) ได้นำแนวทางการพัฒนาที่ดำเนินตามโครงการที่มีอยู่เดิมมาประสานสอดคล้องกับ อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อเป็นกลไกพัฒนาระดับชาติ มีเป้าหมายจะพัฒนาตนเอง พัฒนา หมู่บ้าน ชุมชน และสังคมให้เป็นไปตามพระราชปณิธานคือ ทำให้แผ่นดินมีความสงบ ร่มเย็น เจริญ ก้าวหน้า เสมือนเป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

เนื้อหาสาระของอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เกิดจากแนวความคิดร่วมกันของ ผู้ทำงานด้านการพัฒนา เพื่อประโยชน์ในการหาสัญลักษณ์ร่วมกัน อุดมการณ์คือ ความเชื่ออันสูงจรด เกี่ยวกับสิ่งดีงาม สิ่งที่ดีงกระทำให้แก่ชีวิต และสิ่งที่มีบุญหยิ่งกระทำให้มี 3 ลักษณะด้วยกัน (กรมพล หองธรรมชาติ. 2529 : 15 - 17) คือ

1. การพัฒนาจิตใจ คือ การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและพระบรม ราชโองการ เพื่อให้สมาชิกเป็นสมาชิกที่ดีงามของครอบครัว ที่ทำงาน หมู่บ้าน ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ โดยให้เป็นผู้มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดี เช่น มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์ อคทน มีวินัย อดทน ประหยัด ไม่เป็นหาสอขายมุข มีคุณธรรมแห่งการเสียสละ เพื่อผู้อื่นและส่วนรวม มีสามัคคี ธรรม รู้จักรับผิดชอบในการใฝ่หาความรู้ และรักษาสุขภาพอนามัย ให้มีความสมบูรณ์

2. พัฒนาสังคม ให้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการแก้ปัญหา รู้จักประสานประโยชน์ ร่วมกัน โดยประชาชนต้องมีคุณธรรม 3 ประการ คือ

2.1 การวธรรม คือ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยึดหลักสิทธิ เสรีภาพ ความ เสมอภาค และภราดรภาพ เพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคม ภายใต้ระเบียบแบบแผนแห่งกฎหมาย

2.2 สามัคคีธรรม ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาสิ่งแวดล้อม รักษาขนบ ธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม สร้างสังคมให้มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และร่วมกัน ขจัดปัญหาของท้องถิ่นและสังคมให้หมดสิ้นไป

2.3 ปัญญาธรรม รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา โดยยึดหลักประสานประโยชน์ เพื่อส่วนรวมให้สามารถพึ่งตนเองได้

3. การพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาวัตถุหรือพัฒนาการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม โดยเน้นการใช้หลักพึ่งตนเอง และช่วยเหลือกันและกันระหว่างบุคคลโดยให้

3.1 มุมนานะพากัน

3.2 ประกอบอาชีพสุจริต

3.3 ช่วยเหลือกันและกัน

3.4 ร่วมกันสร้างฐานะโดยตนเองและโดยกลุ่ม เช่น กลุ่มสหกรณ์ ธนาคารข้าว กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสังจจะ เป็นต้น

การพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จะต้องมีการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน อย่างมีคุณภาพ คือ การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยถือเอาการพัฒนาจิตใจ เป็นรากฐานสำคัญ เพราะไม่พัฒนาจิตใจคนแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะไม่ได้ผล (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. 2529 : 85) ขั้นตอนของการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองมีดังนี้คือ

1. ประชุมที่แจ้งให้ข้าราชการทุกระดับที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง รวมทั้งประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน
2. ประชุมที่แจ้งให้ประชาชนในระดับหมู่บ้านและชุมชน มีความเข้าใจในอุดมการณ์แผ่นดินทอง ชักชวนให้เข้าร่วมพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
3. สนับสนุนและเสริมสร้างให้องค์กรประชาชน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล ให้มีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจของหมู่บ้านและชุมชน
4. ส่งเสริมให้องค์กรเอกชนมีบทบาทยิ่งขึ้นในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน โดยการสนับสนุนและช่วยเหลือ ทั้งในด้านวิชาการ บุคคล การเงิน และวัสดุอุปกรณ์
5. ส่งเสริมให้สถาบันศาสนามีบทบาทยิ่งขึ้นในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาด้านจิตใจ

ส่วนวิธีการพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง นั้นได้ยึดหลักการพัฒนา 3 ด้าน คือ การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. การพัฒนาจิตใจ

1.1 การมีจริยธรรม

1.1.1 ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันในด้านทรัพย์สินและชีวิต

1.1.2 ลดละการค้ำฟ้าเมา การเสเพลเสพศกให้โทษ และการเล่นการพนัน

1.1.3 พுகและกระทำด้วยความจริงใจและซื่อสัตย์

1.2 การมีวัฒนธรรม

1.2.1 ร่วมมือกันอนุรักษ์และประพฤติปฏิบัติตามครรลองของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2.2 ศรัทธา ยึดมั่น และร่วมงานในวันและกิจกรรมที่สำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.2.3 มีความสำนึกในความเป็นไทย รักไทย นิยมไทย

1.3 การมีจิตใจใฝ่พัฒนา

1.3.1 มีความมุ่งมั่นเอาใจใส่ใฝ่ใคร่ครองที่จะพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

1.3.2 ใฝ่หาความรู้ ทักษะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตอยู่

ตลอดเวลา

1.3.3 ใช้เวลาในชีวิตประจำวันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและชีวิต

2. การพัฒนาสังคม

2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตในครอบครัว

2.1.1 กินอาหาร ออกกำลังกาย ป้องกันโรค ป้องกันภัย ตามหลักการของ สุขภาพพลานามัย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัย

2.1.2 ดำเนินการตามโครงการวางแผนครอบครัว และจัดบ้านเรือนสะอาด

เรียบร้อย

2.1.3 สมาชิกในครอบครัวร่วมรับผิดชอบงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน และอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคี

2.2 การมีความสำนึกในประโยชน์ส่วนรวม และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน

2.2.1 เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม

2.2.2 ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งสาธารณูปโภคในชุมชน รวมทั้งการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.2.3 เข้าร่วมประชุมและรับผิดชอบต่อส่วนรวม ร่วมงานของชุมชนในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม

2.3 การมีความนิยมประชาธิปไตย

2.3.1 มีคุณธรรมและมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย รู้จักเคารพในหน้าที่ สิทธิ ความคิดเห็นของผู้อื่น ยินดีร่วมรับผิดชอบงานของส่วนรวม และใช้ปัญญาในการตัดสินใจในการเลือกตั้ง

2.3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดไว้เช่นใน ห้องที่ตามนโยบายของรัฐบาล

3. การพัฒนาเศรษฐกิจ

3.1 การพึ่งตนเองด้วยการประกอบสัมมาชีพ

3.1.1 พยายามพึ่งพาตัวเองประกอบสัมมาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว และมีรายได้เพียงพอแก่การครองชีพในครอบครัว

3.1.2 ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาผลผลิต

3.1.3 ช่วยกันสร้างท้องถิ่นให้อยู่ได้ ไม่อพยพหลบย้ายไปอยู่ถิ่นอื่น

3.2 การร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจด้วยวิธีการสหกรณ์

3.2.1 มีน้ำใจ ความสามารถ และมีรูปแบบวิธีการในการทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ สอดคล้องกับระบบบริหารงานของหมู่บ้านและตำบล

3.2.2 ร่วมมือกันแก้ปัญหาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ไม่โกงหรือไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่สร้างปัญหาทางด้านเศรษฐกิจให้กับตนเองและสังคม

3.2.3 จัดให้มีกิจกรรมสหกรณ์และพัฒนากิจกรรมสหกรณ์ โดยเฉพาะกิจกรรมสหกรณ์เพื่อส่งเสริมการผลิตและการขาย

3.3 การดำรงชีวิตอย่างประหยัดและเรียบง่าย

3.3.1 กินอยู่และแต่งกายอย่างประหยัดเรียบง่าย ถูกสุขลักษณะและเป็นไปตามความเหมาะสม

3.3.2 มีกิจกรรมสันทนาการที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต ครอบครัว และการอาชีพ

3.3.3 รู้จักประมาณ มีการเก็บหอมรอมริบ ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย
ไม่ใช้จ่ายเกินตัว

จากสาระของอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองดังกล่าวแล้วข้างต้น ได้มีการเสนอแนะให้สถาบันต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินการเพื่อพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น โดยให้แต่ละสถาบันดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

1. สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาจิตใจ เพราะบิดามารดาเป็นบูรพาจารย์หรือครูคนแรกของลูก (สมพร เทพสิทธิ์า. 2528 : 43) ในปัจจุบันครอบครัวไม่ได้ทำหน้าที่ของศพบอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น บิดา มารดา จึงไม่มีเวลาที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูก

ดังนั้นครอบครัวจึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาข้างต้น โดยยึดหลักการพัฒนาครอบครัว 9 ประการ (สมพร เทพสิทธิ์า. 2528 : 55; อ้างอิงมาจาก พระกรูพรหมญาณวิกรม เจ้าลาวาสวัคคิรวังค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์. ม.ป.ป.) คือ

1. บุคคลในครอบครัวมีสุขภาพจิตดี มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา การทำงาน และทำความดี
2. ละเว้นอบายมุขทุกชนิด มีจิตเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ทะเลาะวิวาทกัน
3. สมาชิกของครอบครัวรู้จักหน้าที่ มีความรักสามัคคีและเกื้อกูลกัน
4. สมาชิกของครอบครัวมีความขยัน และซื่อสัตย์สุจริต
5. สมาชิกของครอบครัวมีสุขภาพกายและจิตดี

6. มีอาชีพและฐานะเป็นหลักฐานไม่เดือดร้อน
7. บุคคลในครอบครัวมีการศึกษาดี มีความรู้ ความฉลาด มีความสามารถ และ

อยู่ในศีลธรรม

8. มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในศาสนา เสียสละเพื่อประโยชน์สุขของบ้านเมือง
9. จัดระบอบความเป็นอยู่ในบ้านให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม และเป็นระเบียบ

พอควรแก่ฐานะ

วิธีการพัฒนาครอบครัว มีวิธีการพัฒนาให้บรรลุอุดมการณ์ดังนี้ คือ

1. จัดทำโครงการแผนกิจกรรมแผนคินทองระดับครอบครัวชั้น
2. สำหรับผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ที่ได้รับการฝึกอบรมแล้ว ร่วมกันจัดอบรมให้

ครอบครัวปฏิบัติตามแนวอุดมการณ์แผนคินธรรมแผนคินทอง

3. จัดอบรมพ่อแม่บ้าน แม่บ้านแผนคินธรรมแผนคินทอง จัดอบรมทุกเดือน เดือนละ 2 วัน โดยจัดให้แม่บ้าน 1 วัน และพ่อบ้าน 1 วัน ในวันพระ
4. จัดตั้งชุมนุมหนุ่มสาวแผนคินธรรมแผนคินทอง เพื่อทำกิจกรรมค้ำพัฒนาจิตใจ
5. จัดตั้งกลุ่มเยาวชนแผนคินธรรมแผนคินทอง โดยวัดและโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ
6. จัดอบรมวิทยากรเพื่อพัฒนาตามอุดมการณ์แผนคินธรรมแผนคินทอง เช่น ครูใหญ่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และพระสงฆ์

7. ให้นำหน่วยราชการ 4 กระทรวงหลักคือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนทั้งทางส่วนบุคลากร วัสดุ วิชาการ และเงินในการพัฒนาตามอุดมการณ์

2. บทบาทของสถาบันทางศาสนา

สถาบันศาสนามุ่งประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ศาสนสถาน และศาสนวัตถุ ได้แก่ วัดวาอาราม พระพุทธรูป เป็นต้น กับศาสนวิธี ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา ศาสนบุคคล อันได้แก่ ศาสนิกชนทั้งบรรพชิตและฆราวาส และศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรม คำสั่งสอน

ในสถาบันที่มีการแปรเปลี่ยนทางสังคมนั้น สถาบันศาสนาไม่ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น วิชาการเผยแพร่หลักธรรมยังขาดประสิทธิภาพ คือยังขาดพุทธโศโลยี คือเทคนิคหรือความสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ ชาคณกกลางระดับชาติเป็นแกนนำในการพัฒนา ระบบบริหารของคณะสงฆ์ไม่เอื้อต่อการส่งเสริม เผยแพร่พัฒนาจิตใจ เช่น การให้สมณศักดิ์ พิจารณาแก่การสร้างศาสนวัตถุ ไม่ได้พิจารณาผลงานด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม (สมพร เทพสิทธา. 2528 : 53) ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นนอกวัด เช่น โรงเรียนและองค์กรอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้วพุทธศาสนิกชนยังไม่เข้าใจเรื่องศาสนา คือยังเข้าใจเรื่องอย่างผิด ๆ ไม่เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ของศาสนา และยังไม่เข้าใจว่าการพัฒนาจิตใจเป็นเรื่องของการรักษาศีล การเจริญสมณธรรมฐานและวิปัสสนาเท่านั้น ไม่สนใจการพัฒนาจิตใจ บางคนคิดว่า คนที่ต้องพัฒนาจิตใจคือคนไม่ปกติ หรือคนที่ยังค้ำยพัฒนาซึ่งเป็นแนวความคิดที่ผิดแนวทางเพื่อให้สถาบันศาสนาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดอุดมการณ์ตามแนวทางได้มีการปรับปรุงข้อบกพร่องดังกล่าว และมีการปรับปรุงจัดวัดให้เป็นรมณียสถาน ให้เป็นเสมือนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองให้เป็นที่พึ่งทางใจ

3. บทบาทของสื่อมวลชน

สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ วิกิโอ มีความสำคัญต่อศีลธรรมและจิตใจของประชาชนอย่างยิ่ง เป็นการศึกษานอกระบบที่สำคัญยิ่ง ซึ่งอาจร่วมส่งเสริมศีลธรรมวัฒนธรรมอันดีงาม ให้คนมีความซื่อสัตย์ สุจริต เมตตากรุณา เสียสละ ประพฤติในสิ่งดีงามเป็นประโยชน์แก่สังคมได้ และในทางตรงกันข้าม สื่อมวลชนก็อาจจะทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของศีลธรรม วิค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น เห็นแก่ตัว โทคร้ายทารุณ ประพฤติในสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบควรได้ตระหนักถึงความสำคัญของสื่อมวลชน และควรให้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เข้าร่วมในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองด้วย

การพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์คือ การพัฒนาบุคคลนั้น นับได้ว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะมีการสนับสนุนจากรัฐบาลภาคเอกชนรวมทั้งประชาชนในชนบท ซึ่งทุกส่วนได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอุดมการณ์จนได้รับความสำเร็จ ดังที่ปรากฏในรายงานของหน่วยงานของรัฐ และจากผลงานวิจัยต่าง ๆ พลเป็นเครื่องยืนยัน ดังต่อไปนี้

คือ

ผลงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินทองของ พลศักดิ์ จิรโกรศิริ (2529 : 23) ซึ่งได้ทำการศึกษาเพื่อหาว่าวิถีการพัฒนาจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มีความสำคัญต่อหมู่บ้านทั้งประเทศจริงหรือไม่ โดยพยายามถ่ายทอดความหมายจากนามธรรมของอุดมการณ์ให้เป็นรูปธรรมในลักษณะกิจกรรมเพื่อสร้างเกณฑ์วัดการพัฒนาจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเกณฑ์วัดนี้สามารถจำแนกหมู่บ้านที่พัฒนาทางจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจมาก ออกจากหมู่บ้านที่พัฒนาทางจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมน้อย เกณฑ์ที่ใช้วัดดังกล่าวนี้มีดังนี้ คือ

1. การพัฒนาทางจิตใจตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือ มีการนำเอาหลักศาสนาธรรมมาประพฤติปฏิบัติ มีการรักษาวินัยธรรม มีการปลูกฝังให้มีจิตใจใฝ่รู้และใฝ่พัฒนา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน และพบอีกว่าธรรมชาติของความรู้สึกรักคิดถึงสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาจิตใจของชาวบ้านในชนบทด้วย

2. การพัฒนาสังคมตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหมู่บ้านคือ หมู่บ้านที่พัฒนาที่มีการนำหลักประชาธิปไตยพื้นฐาน อันได้แก่ ความนิยมไทย ความพร้อมใจ ริเริ่มส่งเสริมการร่วมมือยึดถือการประสานประโยชน์ การฝึกฝนการแก้ปัญหา การรักษาหน้าที่ การมีเสรีภาพและสิทธิ และมีสติในการพึ่งตนเอง เป็นกันเองฉันท์ญาติมิตร และตั้งใจอยู่ในคุณธรรมมาปรับปรุงพัฒนาหมู่บ้านของตน ซึ่งจะต่างจากหมู่บ้านที่พัฒนาน้อย ส่วนอื่น ๆ คือ ธรรมชาติของการรวมกลุ่มของหมู่บ้านกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านที่มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาสังคมชาวชนบทด้วย

3. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือการที่ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือครอบครัวของผู้อื่นในหมู่บ้านเดียวกันซึ่งมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมและอาชีพครองประชากรในหมู่บ้านมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชาวชนบทด้วย

จากเกณฑ์วัดข้างต้น พบการพัฒนาที่ต่างระดับกันของหมู่บ้าน และพบว่าการพัฒนาเกิดขึ้นเนื่องมาจากการที่หมู่บ้านได้ถูกกระตุ้น เร่งเร้าจากองค์การพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

สำหรับงานวิจัยอื่น ๆ ได้แก่ งานวิจัยของ บุद्धัน คอกโรตอง (2529 : 378) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจ เพื่อพัฒนาสังคมไทย โดยได้ทำการศึกษาโครงการฝึกอบรม 5 โครงการด้วยกัน คือ

1. โครงการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาชนบท
2. โครงการฝึกอบรมของวิทยาลัยครู
3. โครงการฝึกอบรมของแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
4. โครงการฝึกอบรมของสำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท
5. โครงการฝึกอบรมของศูนย์ประสานงานของการพัฒนาสังคม

โดยศึกษาตัวแปร 5 ตัว คือ การพึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และการลดอบายมุข พบว่าตัวแปรทั้งห้ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด และทัศนคติของกลุ่มที่ได้รับการอบรม

ผลงานวิจัยดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิโรไตร (2529) เรื่องการพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งหมู่บ้านที่พัฒนาตามเกณฑ์วัดของโครงการอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านชาวพุทธ หรือชาวมุสลิมก็ประสบผลสำเร็จทั้งสิ้น ลักษณะพิเศษ 3 ประการของโครงการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จากทัศนะของ นายโยชิทาเกะ โยชิโมโตะ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ซึ่งได้เดินทางไปเยือนหมู่บ้านพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินทองของจังหวัดนครสวรรค์ (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 2529 : 87) ได้แสดงความที่ชื่นชมยินดีในอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และให้ข้อสังเกตว่าเป็นโครงการที่มีลักษณะ 3 ประการ คือ

1. เป็นโครงการที่รัฐและเอกชนมีการร่วมมืออย่างสมัครใจกันอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นโครงการบังคับ
2. เป็นโครงการที่อาศัยหลักพุทธศาสนาเป็นหลักของการพัฒนาจิตใจ การสร้างสมาธิจะสร้างความสำคัญของคุณค่าของความเอื้อนเอื้อน ซึ่งจะทำให้เกิดการละทิ้งอัตตาการยึดมั่นในตัวตน ด้วยกุศลมีจิตใจ เช่นนี้ย่อมพร้อมที่จะร่วมมือในการทำความดี

3. เป็นโครงการเพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน การที่ประเทศญี่ปุ่นได้รับความสำเร็จในการพัฒนาในอาชีพเป็นเพราะญี่ปุ่นมีจักรพรรดิเป็นแกนกลางที่รวมความสามัคคีของประชาชนทั่วประเทศ

การพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จของอีกประเทศหนึ่งซึ่งเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนาและเป็นประเทศที่เพิ่งผ่านศึกสงครามมาไม่นาน ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โครงการที่ได้รับความสำเร็จอย่างดียิ่งของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้แก่ โครงการพัฒนาประเทศตามขบวนการ แชมมาล อุนดง ซึ่งมีการพัฒนาตามอุดมการณ์ที่มีลักษณะเดียวกันกับโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของไทย โครงการแชมมาล อุนดง ได้เริ่มเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2515 ซึ่งนับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 15 ปีกว่าแล้ว และได้ปลูกฝังแนวความคิดในด้านการพัฒนาจิตใจไว้ว่า

1. ขอให้ทุกคนมีความคิดที่สะอาด
2. ขอให้ทุกคนมีร่างกายที่สะอาด
3. ขอให้เรามีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด
4. ขอให้เราเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
5. ขอให้เราศึกษาอย่างมีหลักด้วยความมั่นใจในตัวเอง
6. ขอให้เราตรงเวลา
7. ขอให้เรามีวินัยโดยสมัครใจแม้เป็นเรื่องเล็กน้อย

จากแนวคิดดังกล่าวแล้วทำให้บุคคลเรียนรู้โดยการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี โดยเห็นเรื่องการพัฒนาตนเอง (สมพร เทพลีลา. 2529 : 25 - 31)

หลักสูตรอบรมของแชมมาล อุนดง มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการคือ การพัฒนาจิตใจ (Spiritual Enlightenment) และการฝึกอบรมในด้านวิชาการ (Technical Training) โดยการพัฒนาจิตใจมุ่งเรื่องความขยันหมั่นเพียร (Diligence) การพึ่งตนเอง (Self Help) และการร่วมมือกัน (Cooperation) และมีความซื่อสัตย์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้คนพัฒนา เมื่อคนพัฒนาแล้วประเทศชาติก็พัฒนาด้วย

วิชาที่เรียนในหลักการของแชมอลิ อุนคอง เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจให้เรียนเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชาติ วิชาที่เกี่ยวกับวิชาการเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการเกษตร มีความมุ่งหมายให้บุคคลมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น โดยให้เร่งในการหว่านทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกต้นไม้ รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น เป็นต้น

ขบวนการ แชมอลิ อุนคอง เป็นขบวนการหมู่บ้านใหม่ (New Village Movement) การพัฒนาจิตใจและชีวิตเป็นหัวใจของการพัฒนา ซึ่งมีสัญลักษณ์เป็นรูปใบไม้สีเขียว 3 ใบ อยู่ในวงกลมพื้นสีเหลือง สีเขียวของใบไม้ หมายถึง การปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ใบไม้ 3 ใบ ใบที่ 1 คือความขยัน ใบที่ 2 คือการพึ่งตนเอง ใบที่ 3 คือการร่วมมือกัน สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง

รัฐบาลของประธานาธิบดี ปาร์ก จุงฮี ได้เริ่มขบวนการแชมอลิ อุนคอง ในปี พ.ศ. 2515 โดยแจกปูนซีเมนต์แก่หมู่บ้าน จำนวน 33,267 หมู่บ้านทั่วประเทศ หมู่บ้านละ 335 ถุง โดยให้เอาไปใช้ในกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามความคิดเห็นของหมู่บ้าน หลังจากแจกปูนซีเมนต์ไปแล้วระยะหนึ่ง รัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกติดตามผลปรากฏว่าหมู่บ้านเพียงจำนวน 16,600 หมู่บ้านเท่านั้นที่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ที่เหลือนอกนั้นไม่ปฏิบัติตาม โดยนำเอาปูนไปใช้ในกิจกรรมส่วนตัว รัฐบาลจึงได้สนับสนุนหมู่บ้าน 16,600 หมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จเพราะมีผู้นำที่ดี มีความเสียสละ มีความอดทน ขยันขันแข็ง และทำให้หมู่บ้านได้รับความสำเร็จทำให้รายได้ของบุคคลดีขึ้น มีสุขภาพและอารมณ์ดีขึ้น มีชีวิตจิตใจที่เป็นสุขสงบ

ส่วนการพัฒนาของอีกประเทศหนึ่งคือประเทศญี่ปุ่นนั้นถือความสมดุลของการพัฒนาระหว่างวัตถุกับจิตใจเป็นสำคัญ (กุเทพ กระจ่างใส. 2529 : 54 - 55) ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศญี่ปุ่นทางวัตถุที่เป็นรูปธรรมนั้นพบว่าคนญี่ปุ่นมีอายุยืนยาวกว่า 100 ปีเป็นจำนวนมาก (ผลการสำรวจในปี 2529) ทั้งนี้เพราะมาตรฐานการครองชีพ คุณภาพชีวิต และความสะอาดสบายของบุคคลเพิ่มขึ้นเป็นผลต่อเนื่องจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ

เบื้องหลังความสำเร็จทางด้านวัตถุ ได้แก่ หลักการที่สำคัญคือ หลักปรัชญาพึ่งพาตนเอง ซึ่ง กุเทพ กระจ่างใส (2529) ได้เข้าไปศึกษาสังคมชนบท และระบบสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น พบว่าประชาชนญี่ปุ่นมีลักษณะทางจิตที่สำคัญหลายประการคือ

1. ความขยัน ใฝ่หามหาเวลาเพื่อการทำงานอย่างสูงมาก
2. ความมัธยัสถ์ เป็นเพราะมีคุณลักษณะทางจิตมุ่งอนาคตมองการณ์ไกล ทำให้สามารถมีเงินออมเพื่อการลงทุนได้มาก.

3. ความมีระเบียบวินัย ซึ่งได้เข้าไปอยู่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของบุคคล

4. ความรับผิดชอบ ชาวญี่ปุ่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่สูงมาก

5. ความรักธรรมชาติ มีการทะนุบำรุงป่าไม้และสัตว์ป่า

6. ความรักในความเป็นญี่ปุ่น เป็นความรู้สึกชาตินิยม รักษาศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม

ของตน

จากคุณลักษณะทางจิตใจของคนญี่ปุ่นดังกล่าว ทำให้มีผลต่อสังคมของญี่ปุ่นบางประการ เช่น

1. ความสะอาด บ้านเมืองญี่ปุ่นสะอาดเพราะมีคุณลักษณะทางจิต ด้านความมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบ

2. ความปลอดภัย ในสังคมญี่ปุ่นมีความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินสูงมาก เป็นผลจากคุณลักษณะทางจิตที่กล่าวแล้ว

การพัฒนาจิตใจในประเทศญี่ปุ่นนั้น ได้รับความสนใจไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าการพัฒนาทางวัตถุ และยิ่งทางวัตถุเจริญขึ้นเท่าใด การพัฒนาจิตใจก็ได้รับความสนใจมากขึ้นเท่านั้น ดังได้พบว่ารัฐบาลญี่ปุ่นกำลังเตรียมพัฒนาจิตใจเยาวชนต้อนรับศตวรรษที่ 21 โดยที่รัฐเห็นว่าการพัฒนาทางวัตถุกำลังจะรุกหน้าไปมาก จึงมีการกำหนดการพัฒนาจิตใจไว้เพื่อให้เยาวชนมีคุณลักษณะทางจิตที่ดีควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าของสังคมด้วย

การพัฒนาดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้นนับได้ว่ามีรูปแบบเดียวกันกับรูปแบบของการพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือถือเอาการพัฒนาอย่างมีคุณภาพระหว่างการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยให้ถือเอาการพัฒนาจิตใจเป็นรากฐานที่สำคัญ

การดำเนินการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองนับจนถึงปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีการจัดตั้งหมู่บ้านพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเป็นจำนวนมาก ประชาชนมีการตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

รัฐบาลได้มีการประเมินทางวัตถุแล้วว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีแต่ยังขาดการ

ประเมินทางค่านิจใจ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองว่ามีความแตกต่างจากคุณลักษณะทางจิตใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองหรือไม่ โดยผู้วิจัยมุ่งสำรวจหาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และเพื่อเป็นการเสริมความมั่นใจให้เพิ่มมากขึ้นในการกำหนดหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงกับหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงได้ถือเกณฑ์ว่าหมู่บ้านที่จะทำการศึกษานั้นนอกจากจะเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองแล้วยังต้องได้รับการฝึกอบรมให้เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อปท.) ซึ่งเคยได้รับรางวัลที่ 1 ของจังหวัดในการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเองมาแล้ว หมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเองที่ได้รับรางวัลที่ 1 นั้นถือได้ว่าเป็นหนึ่งของจังหวัดในการพัฒนาจิตใจสังคมและเศรษฐกิจ จนทำให้สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้านมีลักษณะแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นในเรื่องสภาพทางจิตของบุคคล คุณภาพชีวิตของบุคคล สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบ ความปลอดภัยในชีวิต และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวนี้พบที่มีความโดดเด่นในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อปท.) ซึ่งได้รับรางวัลที่ 1 จากผลการประเมินของจังหวัด

3. การพัฒนาตามโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง

โครงการนี้มุ่งเสริมสร้างความมั่นคงของหมู่บ้านด้วยวิธีการพัฒนา และจัดระบบการปกครองและการป้องกันตนเอง ในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลได้พยายามที่จะเข้าแก้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่แทรกซึม หรือที่เรียกในภายหลังว่าพื้นที่ป้องกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น โครงการคุ้มครองและพัฒนา

หมู่บ้านตามแนวคิดของ กอ.รมน. โครงการของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ของ กรป.กลาง หรือโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทของ รพช. แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ สาเหตุสำคัญนอกจากจะเป็นเพราะยังไม่มีแผนหลักที่มุ่งแก้ปัญหาความมั่นคงส่วนรวมอย่างเป็นระบบแล้ว การดำเนินการต่าง ๆ ที่กล่าวนั้น ยังขาดการประสานงานทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและสิ้นเปลือง และไม่สามารถแก้ไขปัญหารากฐานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ทั้งปัญหาเศรษฐกิจและความมั่นคงของราษฎร

กอ.รมน. ได้พยายามศึกษา วิจัยและพัฒนาแนวทาง และแผนการในการต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์ในพื้นที่แทรกซึม และในที่สุดได้กำหนดโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป) ขึ้น โดยคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบในหลักการ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2517 กับทั้งได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 18/2518 ลงวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2518 ให้ดำเนินการซึ่งถือเป็นนโยบายการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว

ในช่วงแรกของการดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2524 นั้น ได้มีการประกาศจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. จำนวน 3,753 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 38 จังหวัดทั่วประเทศ แต่เนื่องจากโครงการ อพป. ในช่วงนี้ยังไม่มีความสัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และงานในส่วนของการพัฒนาจึงไม่ประสบผลเท่าที่ควร งานส่วนใหญ่เน้นเฉพาะการจัดตั้งหมู่บ้านและการฝึกอบรมราษฎร รวมทั้งการฝึกอบรมรักษาความปลอดภัย ซึ่งก็ยังไม่ให้ผลด้านความมั่นคงเท่าที่ควร

โครงการ อพป. ระยะที่ 2 คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2523 ให้ขยายการดำเนินการตามโครงการ อพป. แห่งชาติ ระยะที่ 2 (2525 - 2529) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้กำหนดให้แผนงานพัฒนาหมู่บ้าน อพป. เป็นแผนงานหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในเขตพื้นที่ป้องกัน โดยมีเป้าหมายจะจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. เพิ่มขึ้นอีก 4,000 หมู่บ้าน หรือปีละ 800 หมู่บ้าน โดยขยายพื้นที่ดำเนินการเพิ่มขึ้นอีก 12 จังหวัด รวมเป็น 52 จังหวัด และในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. ไปแล้วรวม 3,198 หมู่บ้าน

โครงการ อพป. เป็นโครงการที่มุ่งเสริมสร้างความมั่นคงของหมู่บ้าน ด้วยวิธีการพัฒนา และจัดระบบการปกครองและป้องกันตนเอง เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านชนบทได้พัฒนาขีดความสามารถ ที่พวกเขาอยู่ด้วยการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐบาล เพื่อให้เกิดการรวมตัวกันต่อต้านป้องกันการก่อ การร้ายต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

โครงการ อพป. มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

1. สร้างความปลอดภัยถาวรขึ้นในหมู่บ้าน
2. จัดให้ราษฎรในหมู่บ้านร่วมมือกันพัฒนาความเจริญและยกฐานะการครองชีพของตน ให้สูงขึ้น
3. สร้างความรู้สึกรักหมู่บ้านของตนเองและคุ้มครองป้องกันมิให้ ผลก. เข้ามาคุกคามได้ การดำเนินงานตามโครงการย่อย อพป. นั้นมุ่งกำหนดพื้นที่เป้าหมายในลักษณะเป็นหมู่บ้าน ที่เชื่อมโยงเป็นรั้วล้อมป่า ตามหลักยุทธศาสตร์บ้านล้อมป่า เพื่อป้องกันการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ และป้องกันการรั่วไหลของข่าวสาร อาวุธยุทโธปกรณ์ ตลอดจนเสบียงและเครื่องเวชภัณฑ์ โดยมี เป้าหมายที่จะดำเนินการในหมู่บ้านที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งประกอบด้วยบ้านตั้งแต่ 50 หลังคาเรือนขึ้นไป และมีราษฎรไม่น้อยกว่า 200 คนรวมกันอยู่ เป็นกลุ่ม ไม่กระจัดกระจายกันจนยากต่อการพัฒนา การรักษาความปลอดภัยและการปกครอง รวมทั้งจะต้องประกอบด้วยลักษณะอันใดอันหนึ่งต่อไปนี้

1. เป็นหมู่บ้านที่มีที่ตั้งล่อแหลมง่ายต่อการแทรกซึม
2. เป็นหมู่บ้านที่ห่างไกล ขาดการเหลียวแลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง มีความคับแค้นทางจิตใจ ยากไร้ทางวัตถุ
3. เป็นหมู่บ้านที่สักรัดกับการขยายอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มิให้ลุกลามต่อไป
4. เป็นหมู่บ้านของกลุ่มพัฒนาชาติไทย
5. เป็นหมู่บ้านตามแนวชายแดน
6. เป็นหมู่บ้านในเขตยุทธพัฒนา ซึ่งได้ขจัดอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เรียบร้อยแล้ว

แล้ว

หมู่บ้านได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ อพป. จะได้รับการพัฒนาทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การปกครองและการป้องกันตนเอง โดยการผนึกกิจกรรมด้านต่าง ๆ ดังกล่าว รวมเป็นโครงการเดียวกัน เพื่อขจัดปัญหาการเข้าซ้อนในการดำเนินงานและเพื่อให้การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพและส่งผลถึงประชาชนอย่างแท้จริง จึงได้มีการผนึกกำลังในการดำเนินงานของ หน่วยงานพลเรือน ตำรวจ และทหาร เข้าด้วยกัน และพยายามกระตุ้นชี้แนะให้ราษฎรในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยแยกกิจกรรมการพัฒนาออกเป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 งานการรักษาความปลอดภัยในชนบท (รปภ) เป็นการสร้างความปลอดภัย อย่างถาวรขึ้นในหมู่บ้านเป้าหมาย เพื่อให้ราษฎรมีขีดความสามารถในการรักษาความปลอดภัยของ หมู่บ้านได้ด้วยตนเองในเหตุการณ์ที่ไม่รุนแรงนัก และสามารถให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องการรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน

ประเภทที่ 2 งานการพัฒนาและบริหาร (พบก) เป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ของราษฎรในหมู่บ้าน ให้สามารถดำเนินการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นด้วย การฝึกอบรมให้ ราษฎรมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมด้านต่าง ๆ

ประเภทที่ 3 งานปรับปรุงระบบการบริหารหมู่บ้าน เป็นการส่งเสริมการปกครองและ การพัฒนาท้องถิ่นในชนบท โดยให้ราษฎรได้คัดเลือกผู้นำท้องถิ่น เพื่อจัดระบบการปกครองตนเอง และเพื่อป้องกันรักษาคุ้มครองผลประโยชน์ในท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้โดยจัดให้มีคณะกรรมการกลาง หมู่บ้าน และมีคณะกรรมการย่อยฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้าน

โครงการ อพป. มีองค์กรที่รับผิดชอบ คือ ศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ (ศอพป) ซึ่งเป็นศูนย์ที่ตั้งขึ้นใน กล.รจน. เพื่อให้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย อำนวยการ วางแผน ประสานงาน และกำกับการดำเนินงานของโครงการ อพป. ทั้งหมด ศูนย์นี้ตั้งขึ้นโดยวัตถุประสงค์ ที่จะให้เกิดการบริหารงานแบบมีเอกภาพ และมีระบบอำนวยการกลางศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกัน ตนเองแห่งชาติ ตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัดและอำเภอ ซึ่งหน้าที่โดยทั่วไปขององค์กรเหล่านี้คือ มุ่งให้เกิดการปฏิบัติตามแผนควบคุม กำกับ ดูแล และประสานงานการดำเนินงานในพื้นที่ของตน

ขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการพิจารณากำหนดหมู่บ้านเป้าหมายที่จะดำเนินการโดยหน่วยงานต่าง ๆ คือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรม.กลาง และกองทัพอากาศ ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายตามเงื่อนไขที่กำหนด

2. ขั้นการจัดตั้ง กระทรวงมหาดไทยจะประกาศหมู่บ้านจัดตั้งเป้าหมายที่คัดเลือกไว้ และดำเนินการฝึกอบรมให้กรรมการหมู่บ้านสามารถทำงานปกครองบริหารงานหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ขั้นการฝึก ดำเนินการฝึกอบรมราษฎรในหมู่บ้านเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การฝึกพัฒนาบริการ (พบก.) ทำการฝึกราษฎรหมู่บ้านละ 20 คน ระยะเวลาการฝึก 7 วัน โดยเน้นหนักด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยวิธีการฝึกแบบเข้าศูนย์ฝึกหรือจัดวิทยากรเคลื่อนที่เข้าไปฝึกในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการบริหารในด้านความรู้ต่าง ๆ ในด้านการเกษตร

3.2 การฝึกรักษาความปลอดภัย (รบค.) ฝึกอบรมราษฎรประมาณหมู่บ้านละ 50 - 100 คน ใช้เวลาฝึก 7 วัน โดยจัดกลุ่มฝึก 12 คน เข้าดำเนินการฝึกในหมู่บ้าน ด้านการใช้อาวุธยุทธวิธี ด้านการเข้าร่วมถึงการอบรมด้านการเมือง สังคม จิตวิทยาต่าง ๆ จัดให้มีผู้รักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและแนวทางปฏิบัติงานให้

3.3 การฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทยจะจัดวิทยากรเข้าไปฝึกอบรมราษฎรในหมู่บ้าน หมู่บ้านละประมาณ 50 คน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตาม พรบ. หมู่บ้าน อพป. 2522

4. ขั้นการจัดทำแผนและโครงการ เมื่อดำเนินการฝึกอบรมราษฎรให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ แล้ว เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่จะเป็นผู้รับผิดชอบพิจารณาวางนโยบายกำหนดแนวทางการบริหารงานภายในหมู่บ้าน จัดทำเป็นแผนดำเนินงานและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยคำนึงถึงความต้องการของราษฎรและความสามารถของหมู่บ้านเป็นหลัก ทั้งนี้โดยมี-

เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ให้คำปรึกษา เพื่อให้ได้แผนและโครงการที่สามารถปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เมื่อการจัดทำแผนโครงการเสร็จแล้วจะถูกนำเสนอเข้าสู่สภาตำบล เพื่อให้สภาตำบลพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนในระดับตำบล ส่งให้อำเภอ และจังหวัดตามขั้นตอนปกติ เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานต่อไป

5. ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน คือ การนำกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมลงมามีดำเนินงานในหมู่บ้านนั้น มีช่องทางการนำกิจกรรมต่าง ๆ มาดำเนินงานแยกตามที่มาของงบประมาณ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1 โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการโดยใช้งบประมาณจากรายได้ของหมู่บ้าน ตามที่กำหนดไว้ใน พรบ. หมู่บ้าน อพป. ปี 2522 เกี่ยวกับรายได้ของหมู่บ้าน อพป. การดำเนินงานทำได้โดยการเสนอโครงการผ่านนายอำเภอ เพื่อขออนุมัติค่าใช้จ่ายดำเนินการโดยตรง

5.2 โครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากแผนงานปกติประจำปีของแต่ละกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งโครงการหรือกิจกรรมที่นำมาดำเนินงานนี้มีพื้นฐานมาจากแผนพัฒนาหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดทำเสนอสภาตำบล อำเภอ และจังหวัด ตามระบบการจัดทำแผนปกติของแต่ละกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ

6. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล มีการติดตามและประเมินผลงานหมู่บ้าน อพป. ด้วยการตรวจเยี่ยมสำรวจรายงานและประเมินผลวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพ

สำหรับการดำเนินงานโครงการ อพป. ในช่วงระยะที่ 2 ในเรื่องแผนพัฒนาบริการนั้น ได้เป็นการพัฒนาที่ส่งผลให้ราษฎรสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริง แผนงานและโครงการพัฒนาหมู่บ้านเป้าหมาย อพป. ปีละ 800 หมู่บ้าน จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชนตามนโยบายรัฐบาล โดยบรรจุไว้ในหมวดการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ซึ่งเป็นหมวดหนึ่งในแผนพัฒนาจังหวัดประจำปี โดยมีรายละเอียดแผนงานหลักจำนวน 16 โครงการ เพื่อสนับสนุนหมู่บ้านเป้าหมายดังต่อไปนี้ คือ

แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
แผนงานบริการขั้นพื้นฐาน	
1. โครงการด้านสาธารณสุข	กระทรวงสาธารณสุข
แผนงานการผลิตและพัฒนาอาชีพ	
2. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็ก	กรมปศุสัตว์
3. โครงการธนาคารโค-กระบือ	กรมปศุสัตว์
4. โครงการประมงหมู่บ้าน	กรมประมง และ กรป.กลาง
5. โครงการส่งเสริมการเพาะปลูก	กรมส่งเสริมการเกษตร
6. โครงการผลิตอาหารเพื่อโภชนาการ	กรมส่งเสริมการเกษตร
7. โครงการสาธิตทำบ่อแก๊สจากมูลสัตว์	กรมส่งเสริมการเกษตร
8. โครงการการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ	กรมพัฒนาที่ดิน
9. โครงการปลูกป่า	กรมป่าไม้
10. โครงการฝึกอบรมวิชาการเกษตร	กรมวิชาการเกษตรและกรมอาชีวศึกษา
11. โครงการจัดการศึกษานอกโรงเรียนแบบกลุ่มสนใจ	กรมการศึกษานอกโรงเรียน
12. โครงการธนาคารข้าว	กรมการพัฒนาชุมชน
13. โครงการฝึกอบรมอาชีพอุตสาหกรรม	กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
แผนงานกิจกรรมพื้นฐานทางเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้าน	
14. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก	กรมพัฒนาที่ดิน กรป.กลาง และ รพช.
15. โครงการจัดหาน้ำอุปโภคบริโภค	กรมทรัพยากรธรณี

สำหรับแผนงานโครงการอื่น ๆ ที่สนับสนุนหมู่บ้านเป้าหมาย นอกเหนือจากที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ถือว่าเป็นงานเสริมที่หน่วยงานต่าง ๆ จะเข้าไปดำเนินงานตามขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานนั้น ๆ

หมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งเป็น อพป. แล้วนั้น ในปีต่อ ๆ ไป การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อาจอยู่ในหมวดการพัฒนาอื่น ๆ เช่น หมวดการพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน (พื้นที่ซึ่งได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ยากจน) หมวดการพัฒนาแหล่งน้ำ หรือหมวดของ 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ส่วนงบประมาณอุดหนุนนั้น ชื่อหมู่บ้านตามเป้าหมาย อพป. ได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว จะได้รับการอุดหนุนดำเนินงานประมาณในการดำเนินงานจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เงินอุดหนุนหรือเงินส่งเสริมจากรัฐบาลหมู่บ้านละ 10,000 บาท
2. ภาษีบำรุงท้องที่ที่เก็บได้จากที่ดินในเขตหมู่บ้าน โดยคิดเป็นจำนวน 80% ของรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ที่จัดเก็บจากที่ดินในเขตหมู่บ้านทั้งหมด
3. เงินภาษีและค่าธรรมเนียม ใบอนุญาตต่าง ๆ ตามที่จะมีกฎหมาย ระเบียบหรือมติของคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งจัดสรรให้
4. เงินอุดหนุนจากราชการบริหารส่วนท้องถิ่น
5. เงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ซึ่งมอบให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด โภชนาจังหวัด ประสงค์ให้อย่างแจ้งชัด
6. เงินและรายได้ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดสรรให้
7. รายได้อื่น ๆ

หมู่บ้าน อพป. นั้น ตามความเป็นจริงแล้วมีสภาพทางเศรษฐกิจสังคมคล้ายกับหมู่บ้านยากจนในเขตชนบทโดยทั่วไป แต่ที่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลมากเป็นพิเศษก็เพราะถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความสำคัญด้านความมั่นคง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐบาลในการแก้ปัญหาการก่อการร้าย หมู่บ้าน อพป. จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นเสมือนรั้ว หรือกำแพงขวางกั้นมิให้คอมมิวนิสต์ขยายตัวไปสู่หมู่บ้านอื่น ๆ ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการ อพป. จึงต้องมองในลักษณะภาพรวมระดับประเทศว่า แนวกำแพงหมู่บ้านดังกล่าวนี้ สามารถลดการแทรกซึม

และการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ได้หรือไม่ และจากการประเมินผลที่ได้จัดทำขึ้นหลายครั้งพอจะกล่าวได้ว่า โครงการ อพป. บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้ความสำเร็จส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในลักษณะต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น จนเห็นความจำเป็นที่จะต้องปกป้องตนเอง โดยรวมตัวกันเพื่อต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์ในที่สุด

สรุปผลของการศึกษาค้นคว้าในตอนนี้ได้ว่า รัฐบาลไทยได้ถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตใจของประชากรไทย จนได้เกิดเป็นแผนพัฒนาจิตใจขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเกิดเป็นโครงการพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งเป็นโครงการที่มีความสำคัญและถือเป็นโครงการระดับชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของประชากรไทย เป็นโครงการที่ได้ประสบความสำเร็จจากการประเมินผลโครงการในหลาย ๆ ครั้ง โครงการนี้ยังมีหลักการคล้ายคลึงกับโครงการพัฒนาบุคคลที่ได้จัดทำขึ้นในหลายประเทศด้วย และโครงการพัฒนาเหล่านี้ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับการพัฒนาของหมู่บ้านด้วย กล่าวคือ หมู่บ้านที่นำโครงการพัฒนาเหล่านี้ไปปฏิบัติจะเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ซึ่งจะแตกต่างจากหมู่บ้านปกติที่มิได้นำเอาโครงการนี้ไปปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงได้เลือกหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้โครงการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองกับหมู่บ้านปกติเป็นหมู่บ้านที่ทำการศึกษา โดยถือว่าหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้โครงการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และเป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดของหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) เป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ส่วนหมู่บ้านปกติที่ไม่ได้อยู่ในโครงการทั้งสองประเภทเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ

4. แนวทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของประชากร

ในการพัฒนาบุคคลเป็นสิ่งจำเป็น เพราะบุคคลต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางสังคมและทางธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา การพัฒนาที่ได้ผลดีนั้นต้องทำให้บุคคลสามารถควบคุมสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ และนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด โดยที่บุคคลต้องได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม บุคคลมีพฤติกรรมที่ตื้นนั้น มีคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญอย่าง

ครบถ้วนหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกคุณลักษณะทางจิตใจดังกล่าวมาศึกษาหาความแตกต่างในกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน แนวคิดเบื้องต้นในเรื่องต้นเหตุของพฤติกรรมของมนุษย์ในทางจิตวิทยา เน้นมูลเหตุจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ มูลเหตุจูงใจของบุคคลจะผ่านกระบวนการรู้คิดและการตัดสินใจของบุคคล ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ดีหรือตรงข้ามได้

นักพฤติกรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองที่ว่า ต่างก็มีจุดรวมกันที่พฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งมีพฤติกรรมทำความดีละเว้นความชั่วในสถานการณ์ต่าง ๆ พฤติกรรมทางจริยธรรมนั้นเกิดขึ้นในผู้ที่มีพื้นฐานทางจิตใจครบถ้วนหลายประการดังเช่น คอก ไบ และผลของต้นไม้ซึ่งมีมากเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับลำต้นและรากว่ามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด ทางวิชาการเชื่อว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางจิตใจอย่างน้อย 8 ประการ แบ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ และคุณลักษณะทางจิตใจที่เป็นองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมอีก 5 ประการ ซึ่งมีดังต่อไปนี้ คือ (ทองเคื่อน พันธุมภาวิน. 2528 : 21 - 32)

1. คุณลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ คือ

1.1 สติปัญญาดี คือมีความเฉลียวฉลาด รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดแบบนามธรรม และเอहनัย

1.2 มีสุขภาพจิตดี คือมีความวิตกกังวลที่มีปริมาณเหมาะสมกับเหตุการณ์

1.3 มีประสมการดีทางสังคมสูง คือรู้ถึงสภาพการดำเนินชีวิต ปัญหาอุปสรรค ความต้องการของคนในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายและทางสังคมของบุคคล

2. คุณลักษณะทางจิตใจที่เป็นองค์ประกอบทางจริยธรรม 5 ประการ คือ

2.1 มีเหตุผลเชิงจริยธรรม คือ การเห็นแก่ส่วนรวมประเทศชาติและมนุษยชาติ

2.2 ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเพราะการกระทำของตนเองมากกว่าเกิดจากความบังเอิญ หรือโชคเคราะห์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2.3 การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง คือ รู้จักคาดการณ์ไกล สามารถอดใจรอได้ และมีจิตแข็งแกร่ง

2.4 ทักษะที่คิดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา คือ มองเห็นประโยชน์ของพฤติกรรมทางคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ฯลฯ และมีความพร้อมที่จะกระทำตามพฤติกรรมนั้น ๆ

2.5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ การยอมรับที่จะแก้ปัญหา มีความมุ่งมั่น บากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรค ทำงานหรือแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคน

จากคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 8 ประการที่กล่าวแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 6 ประการมาทำการศึกษา คือ (1) ด้านสุขภาพจิต (2) ด้านประสบการณ์ทางสังคม (3) ด้านทัศนคติที่คิดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา (4) ด้านความเชื่ออำนาจภายในตน (5) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (6) ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ซึ่งคุณลักษณะทางจิตใจดังกล่าว มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลที่อาศัยอยู่ในสังคมชนบท เพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และเกณฑ์ในการเลือกดังกล่าว มีหลักความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลมีดังนี้ คือ

4.1 สุขภาพจิต

ในด้านความหมาย สุขภาพจิตคือ สภาพชีวิตที่เป็นสุข ผู้มีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงมาก ๆ ได้ มีสมรรถภาพในการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความพอใจ (ผน แสงสิงแก้ว. 2521 : 182) นอกจากนี้ผู้มีสุขภาพจิตก็ยังประกอบด้วย ความพอใจกับสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ สามารถสนองความต้องการตามธรรมชาติของตนเอง โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี (วิทยา นาควัชระ. 2528 : 13) ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับความหมายข้างต้น และได้เพิ่มเติมว่าเป็นสภาพที่สามารถสนองความต้องการของคนอื่น ๆ ได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งใด ๆ ภายในจิตใจตน สรุปได้ว่า สุขภาพจิตเป็นภาวะการปรับตัวของบุคคล ซึ่งมีผลจากปัจจัย 2 ประการคือ ปัจจัยที่เกิดจากตนเอง และปัจจัยที่เกิดจากภาวะแวดล้อมที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจ ดังนั้นบุคคลในแต่ละบุคคลจึงมีมูลเหตุแห่งสุขภาพจิตที่แตกต่างกัน

บุคคลมีสุขภาพจิตดีนั้น (นิภา นิธยาน. 2520 : 230 - 232) ได้แก่ บุคคลซึ่งมี
คุณสมบัติดังนี้ คือ

1. มีความรู้สึกมั่นคง มีจิตใจหนักแน่น กล้าเผชิญความจริง เป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
สูง มีลักษณะเชื่ออำนาจในตน มีความเฉลียวฉลาดในการให้เหตุผลที่ตรงกับความจริง ไม่ลำเอียง
และไม่คิดทำลายผู้อื่น
2. มีความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มีมัวค้อย ไม่เกรงกลัวอำนาจ ยอมรับ
ความสามารถและความสำเร็จของบุคคลอื่น มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ
3. ไม่มีอารมณ์เครียดหรือฉุนเฉียว สามารถควบคุมอารมณ์กลัว อารมณ์โกรธได้อย่าง
เหมาะสม
4. มีความรู้สึกตระหนักในคุณค่าของภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติ พร้อมจะรับประสบการณ์ใหม่ ๆ
เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
5. รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยและสุขภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอ เช่น การกิน การนอน
การออกกำลังกาย
6. ปราศจากลักษณะนิสัยที่แสดงให้เห็ว่ามีปัญหาด้านจิตเวช เช่น ไม่ลงโทษตัวเองเมื่อ
ทำผิด แต่จะจกจำไว้เป็นบทเรียน ไม่ทวาดระแวงสงสัยในผู้อื่น ไม่หุยมหิมในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ
ไร้สาระ ไม่เคร่งเครียดวิตกกังวลเกินไป

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2528 : 16 - 19) ได้กล่าวว่า บุคคลผู้มีสุขภาพจิตดี ต้องเป็นบุคคล
ซึ่งไม่มีปัญหาด้านพฤติกรรม ไม่มีปัญหาด้านอารมณ์ ไม่มีอาการเจ็บป่วยทางกายที่มีสาเหตุจากจิตใจ
ไม่มีความผิดปกติทางจิตที่รุนแรง กล่าวคือ เป็นบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่แปลกไปจากมาตรฐานที่
สังคมยอมรับ ได้แก่ การไม่มีความผิดปกติด้านความประพฤติ และไม่มีอาการทางประสาท

ในด้านสาเหตุหรือที่มาของสุขภาพจิต ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากตัวเอง ได้แก่ ลักษณะ
พัฒนาการของบุคคล เช่น การเรียนรู้บทบาทของบุคคลในสังคม การยอมรับการเปลี่ยนแปลงของ
ร่างกาย การรู้จักหึงตนเอง ความมั่นใจในเศรษฐกิจและการเงินของตน การเลือกอาชีพที่ตรงกับ
ความรู้ความสามารถของตนเอง การเลือกคู่สมรสได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งความรับผิดชอบต่อ
สังคม! ค่านิยมและจริยธรรมของสังคม และปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพที่เป็นสุข

สภาพสังคมมีหลักประกันในความมั่นคง มีการตอบแทนโดยปราศจากความแร้นแค้น คือ มีการตอบแทนผลของการกระทำอย่างสมเหตุสมผลและเหมาะสม ภาวะสุขภาพจิตของบุคคลมีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคมมาก ดังเช่น การศึกษาของ อ่ำภา เหล่าภักดี (2524) ที่ได้เสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับอาชญากรรมในประเทศไทย พบว่าสาเหตุการฆ่ากันตายของสังคมเกิดจากสภาพจิตใจที่บกพร่อง คือมีความเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ทำให้ตัดสินใจง่าย ๆ ด้วยทำลายชีวิตผู้อื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อาชญากรเป็นผู้ที่ขาดการพัฒนาจิตใจ มีจิตใจที่อ่อนแอ มีปัญหาด้านสุขภาพจิต

และการศึกษาของศูนย์สุขวิทยาจิต กองสุขภาพจิต (ประพิน รินโรสง. 2527 : 16; อ้างอิงมาจาก ศูนย์สุขวิทยาจิต กองสุขภาพจิต. 2525 หน้า) ได้กล่าวถึงสภาวะที่มีผลต่อสุขภาพจิตของบุคคลไว้ดังนี้ คือ

1. สภาพทางร่างกาย ซึ่งได้แก่ ค่านอนาถัย โภชนาการ โรคภัยไข้เจ็บ การคิดเชื่อ และความพิการ
2. บุคลิกภาพที่ถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่วัยเด็กเป็นแบบใด เช่น เป็นคนที่มีวุฒิภาวะสมกับวัยหรือไม่ มีความเชื่ออำนาจในตนเอง มีคุณธรรม มีการปรับตัวได้ดี การมองโลกในแง่ดี เป็นต้น
3. สติปัญญาจากการอบรมสั่งสอนและสติปัญญาที่คิดค้นมาแต่กำเนิด รวมทั้งการรับรู้ประสบการณ์เพิ่มเติม ทำให้รู้จักใช้เหตุผลในการปรับตัว
4. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว ระเบียบประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อบุคคล

ซึ่งสภาวะดังกล่าวมีผลต่อสุขภาพจิตของบุคคลโดยตรง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในการสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพื่อองศิลป์ ทรายุทธพิทักษ์ (2502) ได้ศึกษาเรื่องสุขภาพจิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครและธนบุรี จำนวน 162 คน พบว่าครูส่วนใหญ่ตอบว่ามีความสำเร็จในการทำงานพอสมควร ปัญหาที่ครูเกิดขึ้นก็ต้องชวคัศรหะทั้งวัน และต้องการการพักผ่อน จึงสรุปได้ว่าสภาพในตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อมของบุคคลมีส่วนอย่างยิ่งต่อสุขภาพจิตของบุคคลนั้น

4.2 ประสบการณ์ทางสังคม

ในด้านความหมาย ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การรู้สภาพการดำเนินชีวิต ทั้งปัญหา อุปสรรคและความต้องการของคนในสังคม ทราบว่าการกระทำของคนส่งผลกระทบต่อทั้งในทางดีและไม่ดีต่อสังคมอย่างไร ประสบการณ์ทางสังคมมีความหมายคล้ายคลึงกับการรับรู้ทางสังคม (Social Perception) อันหมายถึง กระบวนการที่บุคคลประเมินข่าวสาร ผู้คน ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ จนเกิดความรู้ความเข้าใจไปทางใดทางหนึ่ง หากบุคคลมีประสบการณ์ทางสังคมโดยการได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ และบุคคลสามารถประเมินและมีความหมายไปในทิศทางที่ดี เหมาะสมกับสภาพความจริง และความเป็นไปของสังคม ก็จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางสังคมสูง (สงวนศรี วิรัชชัย. 2527 : 52)

ดังนั้นบุคคลที่มีประสบการณ์ทางสังคมสูงจึงเป็นบุคคลที่สามารถรับรู้ และสามารถวิเคราะห์ สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล (Reasoning) อาจเป็นการแสดงออกเป็นพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวอาศัย ความคิดมีเหตุผล โดยอาศัยการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่เคยพบมา เพื่อเป็นเกณฑ์การตัดสินใจเหตุการณ์ใหม่ที่กำลังประสบ ซึ่งเป็นปัญหาใหม่ ๆ ได้ใช้เหตุผลเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ของส่วนรวม และของประเทศชาติ เป็นต้น ประสบการณ์ของบุคคลอาจทำให้บุคคลมีการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้ความเคยชิน (Habituation) การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Condition Reflex) การลองผิดลองถูก (Trial and Error) และการฝังใจ (Imprinting)

บุคคลที่มีประสบการณ์ทางสังคมสูง จำเป็นต้องมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อม 2 ประเภทเป็นอย่างดี กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางสังคม มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ประชากร ภาษา เทคโนโลยี โครงสร้างสังคม และอุดมการณ์ทางสังคม

1.1 ประชากร เป็นต้นเหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เพราะการเพิ่มประชากร มีผลกระทบต่อสภาพการว่างงาน มาตรฐานการครองชีพ การกระจายรายได้ และเป็นการทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสคุณค่า มีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคลและสังคม

1.2 ภาษา เป็นสื่อความเข้าใจอันดีของบุคคล เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้ สื่อข้อเท็จจริงทางสังคม เป็นตัวถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมแก่คนรุ่นต่อไป

1.3 เทคโนโลยี หมายถึง ความรู้ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้เพื่อคัดแปลงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นรากฐานของวิวัฒนาการทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.4 โครงสร้างทางสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในสังคมระหว่างองค์ประกอบเบื้องต้นของระบบความสัมพันธ์ในสังคม องค์ประกอบเหล่านั้น ได้แก่ กลุ่มสถานภาพ บทบาท กลุ่มบรรทัดฐาน และสถาบันทางสังคม

1.5 อุดมการณ์ หมายถึง ระบบความคิดความเชื่อที่บุคคลและสังคมยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อุดมการณ์ประกอบด้วย โลกทัศน์ ค่านิยม และบรรทัดฐาน เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ พื้นดิน แร่ธาตุ ทรัพยากรต่าง ๆ ปริมาณน้ำฝนในแต่ละปี อุณหภูมิของอากาศ กลางคืนกลางวัน ตลอดจนพืชผัก และอื่น ๆ ที่เกิดเองตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ การสร้างที่อยู่อาศัย การตั้งถิ่นฐาน รวมทั้งค่านิยมและประเพณี

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ไม่ใช่มีอิทธิพลต่อสังคมมนุษย์เท่านั้น แต่สังคมมนุษย์ก็มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติด้วย ทำให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมอีกต่อหนึ่ง บุคคลที่มีประสบการณ์ทางสังคมสูงย่อมสามารถให้เหตุผลถึงความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมทางสังคม และความเป็นไปของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ถึงปัญหาอุปสรรค และทางแก้ไขได้อย่างสมเหตุสมผลตามความต้องการของสังคม จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้คุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคม มีความสำคัญมากและได้คัดเลือกมาเป็นตัวแปรอีกประการหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้

4.3 ความเชื่ออำนาจภายในตน

ในด้านความหมาย สตรีกลันด์ (Strickland, 1977 : 221) และ รอตเตอร์ (Rotter, 1966 : 1) ได้ให้ความหมายอย่างสอดคล้องกันว่า บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะรับรู้ในลักษณะของผลอันเนื่องมาจากการกระทำของตนโดยตรง หรือจากความสามารถในตัวของเขา ส่วนคนที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนจะรับรู้ในลักษณะโชคชะตา เกราะกรรม ความบังเอิญ ผู้มีอิทธิพลบันดาลให้เป็นไป หรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝันด้วยอำนาจใด ๆ ที่อยู่รอบตัว ส่วน ลิฟคอร์ท (Lifcort, 65(4) : 206 - 220) ให้ความหมายเกี่ยวกับบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไว้ว่า เป็นบุคคลที่สามารถรับรู้สาเหตุการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นบุคคลที่เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลว ความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดจากการกระทำของตน ส่วนบุคคลที่เชื่ออำนาจนอกตนนั้นมีลักษณะตรงกันข้าม

ส่วน โซโลมอน และ โอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon and Oberlander, 1984 : 1119) ได้อธิบายว่า บุคคลมีแรงจูงใจอันคับแค้นเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นผล กล่าวคือมนุษย์ต้องการควบคุมสภาพแวดล้อม เพื่อความบรรลุผลตามที่คาดไว้ ในบุคคลที่เชื่ออำนาจภายในตนจะควบคุมโดยใช้ความสามารถ ใช้ทักษะ และความรู้ความสามารถของตนเพื่อควบคุมผลทั้งกล่าว ส่วนบุคคลที่เชื่ออำนาจภายนอกตน จะควบคุมผลโดยใช้ความเชื่อในโชคกลาง เชื่อในโอกาสและการกระทำของบุคคลอื่น สำหรับการศึกษเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตนนั้น มีผู้ศึกษาไว้จำนวนหนึ่งซึ่งมีดังต่อไปนี้คือ

สุนทรีย์ โภมิน และ สนิท สมักรการ (2522) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมและระบบค่านิยมไทยในค่านต่าง ๆ รวมทั้งตัวแปรเกี่ยวกับเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา กับความเชื่ออำนาจภายนอกตน โดยศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรที่มีอายุ 15 ปีจนถึง 80 ปี กลุ่มตัวอย่างมีทั้งอาชีพ ชาวนา กรรมกร ค้าขาย เล็กน้อย คนขี่สามล้อ นักศึกษา และข้าราชการระดับต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่าผู้มีอาชีพชาวนาไร้ชาวนา ผู้มีรายได้น้อย มีระดับการ

ศึกษาคำ มีความเชื่ออำนาจภายนอกมากกว่าผู้มีอาชีพอื่น ๆ รวมทั้งผู้มีรายได้สูง และผู้มีระดับการศึกษาสูงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรุณา กิจชยัน (2517) พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพค้าขาย และข้าราชการ มีความเชื่ออำนาจภายในตน มากกว่าเด็กที่มีมาจากครอบครัวที่มีอาชีพกสิกรรมและรับจ้าง

แฟรนคลิน (Rotter. 1966 : 18; citing Franklin. 1966) ได้ศึกษากับนักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่ 10 - 12 จาก Purdue Opinion Poll จำนวน 1,000 คน ปรากฏว่านักเรียนที่มีชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าจะมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่านักเรียนที่มีชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

โนวิกกี และ ซีเกล (Nowicki and Segal. 1972 : 33 - 37) ได้ศึกษาอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนของเด็ก โดยใช้เด็กผิวขาวมีสถานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับกลางก่อนมาทางคำ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น 12 พบว่าการรับรู้ความเกื้อการุณย์ (Nurturance) ของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับการมีความเชื่อในอำนาจภายในตน นั่นคือเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะรับรู้ว่าคุณแม่อบรมเลี้ยงดูตนแบบให้ความรักและให้การสนับสนุน (Supportive) ตนมากกว่าเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

สตีเฟนส์ และ ดีเลย์ส์ (Strickland. 1977 : 255 - 256; citing Stephens and Delays. 1973) พบว่าความเชื่ออำนาจภายในตนของเด็ก จะสัมพันธ์กับสติปัญญาและสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับพ่อแม่ สำหรับปัจจัยประการหลัง เขาพบว่าตัวแปรของความเป็นแม่ เช่น ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจภายในตนของเด็ก ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ อีกมาก

สรุปแล้ว ความเชื่ออำนาจภายในตน เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่ส่งเสริมให้บุคคลมีการพึ่งตนเอง ไม่เป็นคนเฉื่อยชา ปล่อยให้วิถีชีวิตเป็นไปตามโชคเคราะห์ หรือหวังพึ่งคนอื่นมากกว่าพึ่งตนเอง เป็นต้น

4.4 ทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารณา

ในด้านความหมาย ทัศนคติหรือเจตคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารณา หมายถึง การมองเห็นประโยชน์และคุณค่าของพฤติกรรมด้านคุณธรรมและมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น (สถาบันข้าราชการพลเรือน. 2529 : 7) หรืออาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นคุณลักษณะทางจิตประเภทหนึ่งของบุคคล เป็นความโน้มเอียงหรือความรู้สึกที่จะตอบสนองไปในทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ (Shaver. 1977 : 168) เป็นความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ รวมทั้งความพร้อมที่จะกระทำโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวกำหนดทิศทางของการแสดงออก ทัศนคติเป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของบุคคล ซึ่งสามารถประเมินผลสิ่งที่บุคคลต้องการตามความคิดเห็นว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย นอกจากนั้นทัศนคดียังมีอิทธิพลมาจากลักษณะนิสัย ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ รวมทั้งสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นตัวบุคคล การกระทำหรือวัตถุก็ได้

ทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารณามองที่ประกอบ 3 ประการ คือ (McGuire. 1969 : 155 - 156 และ Shaver. 1977 : 168 - 170)

1. ความคิดความเข้าใจ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ ความคิด และความเชื่อของเราเกี่ยวกับผู้คน วัตถุ สถานการณ์ ความคิด และสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเนื้อหาของเจตคติ เช่น ทัศนคติต่ออาชีพต่าง ๆ หรือทัศนคติต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารณา จึงหมายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ค่านิยมที่เป็นปทัสถานของสังคม

2. ความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) คือความรู้สึกหรืออารมณ์ของเราที่เห็นปฏิบัติรายต่อผู้คน เหตุการณ์ ความคิด หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายของทัศนคติ ความรู้สึกนี้จะเป็นความรู้สึกเชิงประเมิน เช่น ชอบ-ไม่ชอบ เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ดี-ไม่ดี สวย-ไม่สวย เป็นต้น

3. แนวโน้มของพฤติกรรม (Behavioral Component) คือรูปแบบของพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออก เพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นที่หมาย โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมาจะสอดคล้องกับความรู้สึกที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ ซึ่งมีบ่อยครั้งที่บุคคลมีทัศนคติอย่างหนึ่งแล้วมีพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่ง นอกจากนี้มีเหตุผลความจำเป็นบางอย่างที่สำคัญเท่านั้น เช่น การบังคับ การให้รางวัล เป็นต้น

สำหรับพฤติกรรมที่สังคมปรารถนานั้น สังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้มีการกำหนดค่านิยมเพื่อเป็นแบบอย่างให้ประชาชนได้ประพฤติปฏิบัติ มี 5 ประการ คือ (บุญทัน คอกโธสง. 2529 : 4)

1. การพึ่งตนเอง หมายถึง การกระทำกิจกรรมหรือดำเนินงานอย่างไร จะกระทำหรือดำเนินงานด้วยกำลังกาย ทรัพย์ ความสามารถและสติปัญญาของตนเอง โดยไม่ร้องขอหรือรอคอยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น โดยที่บุคคลทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงาน การพัฒนาหมู่บ้าน การหาเงินทำ การหาตลาดจำหน่ายผลผลิต การเลี้ยงโรค การบำรุงรักษา ทรัพยากรและสาธารณสมบัติของแผ่นดินด้วยตัวของตนเอง หรือด้วยวิธีการช่วยกันทำ โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล

2. การร่วมมือร่วมใจ หมายถึง สละแรงกายแรงใจ และทรัพย์สินในการที่จะทำกิจกรรมหรือช่วยเหลือผู้ได้รับความทุกข์ยากลำบากหรือเป็นการทำงานชนิดร่วมแรงร่วมใจด้วยความยินดีและเต็มใจในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นธุระเมื่อพบเด็กถูกคนร้ายกระตุกสร้อยคอ ร่วมใจปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์และยื่นมือทำงานเพื่อส่วนรวมแม้ว่าจะยากจน

3. ความขยัน หมายถึง ความพากเพียรพยายามในการที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ แม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยเพียงใดก็ตาม โดยมีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างสม่ำเสมอ ควรใช้เวลาทำงานมากกว่าเวลาพักผ่อน มีความอดทน และงานจะสำเร็จได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร รวมทั้งพร้อมที่จะทำงานด้วยความอดทนเพื่อส่วนรวม

4. การมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งจะช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขและปลอดภัย คือ ผู้นำต้องเป็นแบบอย่าง

ที่ดี ไม่สนับสนุนในที่ชุมชน ไม่เห็นวกลงกันเพื่อเป็นการหาประสบการณ์ มีคนมาชมชู้ ก่อความหรือพูดว่า
การเป็นคนเจ้าระเบียบ การเข้าแถวซื้อตั๋วรถไฟ ปฏิบัติตามข้อบังคับสำหรับชุมชนและการทำงาน
ตามคำสั่งของทางราชการ

5. การละอบายมุข หมายถึง การที่บุคคลสามารถละเว้นหรืองดเว้นจากอบายมุขได้
อย่างเด็ดขาด โดยการละเว้นจากกินหมาก สูบบุหรี่ คีมีสุราเมรัย เทียวบาร์ ไนท์คลับ หรือเที่ยว
กลางคืน เสี่ยงโชคและการละเว้นจากการพนันต่าง ๆ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ในปัจจุบันได้มีการศึกษา
กันมาก เช่น การศึกษาเกี่ยวกับความทันสมัย และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีผลงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

ทองคำ หงส์พันธุ์ (2522) ได้ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบเชิงมนุษย์ในหมู่บ้านห้องดินที่มี
ระดับความสำเร็จในการพัฒนาสูงกับผู้นำห้องดินที่มีระดับความสำเร็จในการพัฒนาต่ำ ว่ามีความ
แตกต่างกันอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านมนุษย์ที่แตกต่างกันคือ (1) ความรู้เกี่ยวกับ
การพัฒนาชุมชน (2) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งวิชาการชุมชน (3) ความเป็นผู้นำหมู่บ้าน (4)
ความซื่อตรงต่อหน้าที่ (5) ความมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนา (6) ความเป็นผู้วิฤตลจิด (7) การ
ยอมรับวิชาการแผนใหม่ (8) ความเชื่อมั่นในตนเอง (9) ความจงรักภักดีต่อสถาบันหลัก
(10) ความสัมพันธ์กับผู้นำหมู่บ้าน โดยพบว่าผู้นำที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับความสำเร็จสูงจะมี
ระบบองค์ประกอบเชิงมนุษย์สูงกว่าผู้นำที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ

จารึก ชุกติศกุล (2524) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา
ประเทศของนักศึกษาครู และสิ่งที่กระตุ้นพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา
ประเทศอยู่จำนวน 22 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ (1) ความเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา (2) การ
ยอมรับนับถือผู้อื่น (3) ความขยันศึกษาเล่าเรียน (4) ความไม่เชื่อโชคลาง (5) ความสนใจ
ในข่าวสารปัจจุบัน (6) การรักษาสุขภาพร่างกาย (7) การอ่านเพื่อความรู้ (8) ความ
สามารถเชิงนวัตกรรม (9) ความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น (10) ความเป็นพลเมืองที่สุจริต

(11) ความเป็นผู้นำที่จะยอมรับนวัตกรรม (12) การรักษาสุขภาพจิตใจ (13) การติดต่อกับสัมพันธกับบุคคลภายนอก (14) การให้ความร่วมมือ (15) ความเมตตากรุณา (16) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (17) ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา (18) ความมีใจยุติธรรม (19) การแลกเปลี่ยนความรู้และข่าวสาร (20) การประหยัดค่าใช้จ่าย (21) ความเป็นผู้มีระเบียบ และ (22) ความมีมารยาท

4.5 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ในค่านิยมความหมายนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงจูงใจของบุคคลที่มุ่งได้รับความสำเร็จในการควบคุมและจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อเอาชนะอุปสรรคและคงมาตรฐานระดับสูงในการทำงาน และทุ่มเทความสามารถในการทำงาน ด้วยความมุ่งมั่น บากบั่น วิคเลอร์ (Vidler. 1977 : 67 - 68) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นกระบวนการวางแผน การกระทำและเป็นความรู้สึกเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อความสำเร็จ บรรลุถึงความดีเลิศ แต่เป้าหมายไม่ใช่หลักการสำคัญ แต่เป็นกระบวนการหรือรูปแบบ

สำหรับการศึกษาในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากร มีดังต่อไปนี้ คือ

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2524 : 367) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการทำงานของคนไทย ได้เก็บข้อมูลจากคนไทยที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. คนไทยมีความเชื่อในการทำงานว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุข และสามารถทำร่วมกันได้ เป็นการทำงานเพื่อเอาชนะสภาพแวดล้อม การทำงานเก่งอย่างเฉียวไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสะสมทรัพย์สินที่หามาได้จากการทำงานไม่ใช่สิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

2. คนไทยมีค่านิยมในการทำงานดังนี้ ต้องทำงานที่ไม่ต้องอาศัยความพยายามสม่ำเสมอ ไม่ต้องรับผิดชอบ: ต้องการงานที่ไม่ต้องเสี่ยง และต้องการงานที่มีอิสระ

3. คนไทยมีพฤติกรรมในการทำงานดังนี้ ไม่มีการวางแผนในการทำงาน มีสมรรถภาพในการทำงานคนเดียวมากกว่าเป็นกลุ่ม ไม่มีวินัยในการทำงาน

4. ในวัยเด็ก คนไทยได้รับการอบรมเพื่อการทำงาน คือไม่ได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักการทำงานเพื่อช่วยตัวเอง ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมตัวที่จะทำงานอาชีพ

จากผลงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยมีวัฒนธรรมในการทำงานในแง่ลบมาก จึงควรให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมการทำงานของบุคคล โดยการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้บุคคล เป็นเบื้องต้น และพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจอื่น ๆ ไปพร้อมกันด้วย

และ นาด พันธุมนาวิ (2518 : 20) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความแตกต่างระหว่างผู้นำทางการเกษตร และผู้ไม่ใช่ผู้นำในด้านต่าง ๆ พบว่า ผู้นำทางการเกษตรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์ที่อาศัยความชำนาญ พฤติกรรมแพร่ขยาย ความสุขุมรอบคอบ และปรับตัวได้มากกว่าผู้ไม่ใช่ผู้นำ ส่วนผู้ไม่ใช่ผู้นำมีความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์ที่อาศัยโชคและมีอารมณ์เครียดในสถานการณ์มากกว่า สรุปได้ว่าผู้ที่เป็นผู้นำทางการเกษตร มีจิตลักษณะในทางบวกมากกว่าผู้ไม่ใช่ผู้นำ

ผลงานวิจัยของ แมคเคลแลนค์ (McClelland, 1961 : 207 - 256) ที่ได้ศึกษาค่านิยม หัตถ์คติ และแรงจูงใจชนิดต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจพบว่า คนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีไฟฟ้าใช้มาก มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีไฟฟ้าใช้น้อย ยังพบอีกว่า ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จะมีลักษณะความต้องการสัมฤทธิ์ผลปรากฏน้ามาก่อนราวครึ่งศตวรรษ และเขายังได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมคนหนุ่ม ในประเทศต่าง ๆ ผลปรากฏว่า เด็กหนุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นมีลักษณะสำคัญ 6 อย่าง คือ

1. ความกล้าเสี่ยง (Moderate Risk Taking) มักเลือกทำกิจกรรมที่ยากพอควร
2. ความขยันขันแข็ง (Energetic) พบว่า ชอบทำแปลก ๆ ใหม่ ๆ งานเป็นกิจวัตร

ไม่ชอบทำ

3. ความรับผิดชอบในตนเอง (Individual Responsibility) มักใช้ความสามารถทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจ มีความเป็นอิสระ และไม่ชอบผู้บังคับการ

4. ในด้านความต้องการทราบผลของการตัดสินใจ (Knowledge of Results of Decisions) พบว่ามีความต้องการทราบผลของการตัดสินใจของตนเองให้แน่ชัด และยังมีความพยายามที่จะทำให้ผลงานดีขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

5. ในด้านการคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation of Future Personalities) เห็นว่ามีการวางแผนระยะยาว เล็งเห็นการณ์ไกล

6. ด้านความสามารถในการจัดระบบงาน (Organization Skill) แม้ว่าจะมีการศึกษาไม่มากในด้านนี้ แต่จากการศึกษาของ เพรนซ์ ที่พบว่า การเลือกผู้ร่วมคิดเพื่อแก้ปัญหา นั้น ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมากเลือกผู้มีความสามารถในงานด้านต่าง ๆ นั้นมากกว่าเลือกเพื่อนฝูงหรือบุคคลที่มีคุณสมบัติอื่น

โรเซ็น (Rosen. 1959 : 47 - 60) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างบุคคล 6 เชื้อชาติของ อิตาลี แคนาดา กรีก อิสราเอล นิโกร และอังกฤษ พบว่าคนผิวขาวที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรแตสแตนต์มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และยิ่งพบอีกว่า การฝึกอบรมตั้งแต่ยังเด็กของบุคคลที่แตกต่างกัน ทำให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันด้วย และยังกล่าวอีกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันเกิดจากระบวนการสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดู เพื่อให้เด็กมีความต้องการบรรลุผล (Achievement Training)
2. กระบวนการฝึกความเป็นอิสระ (Independent Training) โดยมุ่งให้เด็กพึ่งพาตนเองได้ (Self Reliance) และเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ให้รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

สรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ ที่จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยเป็นผู้มีความขยันขันแข็ง มีการต่อสู้เพื่อความสำเร็จ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกมาเป็นตัวแปรที่ศึกษาอีกประการหนึ่งด้วย

4.6 การมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง

การมุ่งอนาคตนั้นหมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและสังเกตเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นักจิตวิทยาชื่อ มิเชล (Michele, 1974 : 287) มีความเห็นว่าการมุ่งอนาคตเกิดจากการสะสมผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตั้งแต่อดีตของบุคคล เกี่ยวกับความมั่นคงของสภาพแวดล้อม ถ้าสังคมมีความมั่นคงของสภาพแวดล้อมสูง ไม่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ บุคคลในสังคมสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ คนในสังคมนั้นจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ซึ่งถ้าลักษณะมุ่งอนาคตมีมากในบุคคล สังคมที่บุคคลเหล่านั้นอาศัยอยู่จะกลายเป็นสังคมที่ทันสมัย ส่วนสังคมที่มีความแร้นแค้น บุคคลมีอาชีพทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติและไม่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ บุคคลจะมีลักษณะมุ่งปัจจุบันมากกว่าการมุ่งอนาคต

ในการฝึกอบรมให้บุคคลมีการมุ่งอนาคตนั้นในสังคมไทยมีการปลูกฝังตั้งแต่อดีต คงจะเห็นได้จากการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเตือนสติคนรุ่นหลัง ทำการบันทึก เช่น ศิลาจารึกเพื่อป้องกันการสูญสลาย และความเชื่อในศาสนาพุทธ ยังมีการฝึกให้บุคคลทำสิ่งที่จะส่งผลในอนาคตในชาตินี้และส่งผลไปยังนิพพาน

ลักษณะของบุคคลที่มีการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงมีดังนี้ คือ

1. สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ และสามารถคาดการณ์ถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้
2. สามารถ ออกได้ รอได้ "สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวานได้"
3. มีความเชื่อมั่นในผลของการกระทำว่า หากที่ย่อมได้ผลดีที่ตอบแทน
4. เป็นบุคคลที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล
5. สามารถถ่วงน้ำหนักจากการกระทำบางชนิดที่สังคมไม่ยอมรับ หรือเป็นผลเสียต่อ

สุขภาพได้

บุคคลที่มุ่งอนาคตคือบุคคลที่มองการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม และหาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี โดยให้บุคคลลงวันการบำบัดความต้องการทันที และให้ประชาชนมีการวางแผน และดำเนินการตามแผน เพื่อประโยชน์ในอนาคต นอกจากนั้นประเทศที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการพัฒนา และในการดำเนินกิจการของเอกชน ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาต่าง ๆ ล้วนเป็นเพราะบุคคลไม่ได้รอไม่ได้คือขาดลักษณะมุ่งอนาคต (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.. 2529 : 24) บุคคลที่มุ่งอนาคตสูงจะมีจิตใจสูง เช่น ด้านสติปัญญา และสุขภาพจิต และพบว่าทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อีกจำนวนมาก เช่น ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมสุขภาพอนามัย เป็นต้น

การมุ่งอนาคตจึงเป็นตัวอย่างประเภทหนึ่งที่ได้นำมาศึกษาวิจัย คุณลักษณะทางจิตใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ซึ่งการมุ่งอนาคตนี้มีผลต่อคุณลักษณะทางจิตใจ อีกประเภทหนึ่งคือ การควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นการเว้นหรือกระทำพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้ได้รับผลตามที่คาดหวังไว้

การควบคุมตนเอง ความหมายของการควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะเว้นจากการกระทำพฤติกรรมบางชนิด หรือความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความเสียสละหรือออกนอกในคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสมเป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลในอนาคตได้ ความสามารถนี้เองไม่ใช่คุณลักษณะทางจิตที่จะจัดการกับสภาพแวดล้อมให้ตนเองจะกระทำพฤติกรรมตามที่ตนตั้งใจไว้แต่เดิม

การควบคุมนั้นเป็นขั้นของการปฏิบัติที่ต้องใช้ระยะเวลา ซึ่งบุคคลต้องการทำหรือเว้นการกระทำ เพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ การที่จะฝึกบุคคลให้สามารถควบคุมตนเองได้นั้นต้องฝึกตั้งแต่วัยเด็ก โดยการฝึกเรื่องการขยับอายุให้เป็นเวลา และในทันทีที่กำหนด เมื่อโตขึ้นสังคมก็ควรเรียกร้องให้บุคคลควบคุมตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย การกระทำดังกล่าวจะทำให้บุคคลเกิดการรอได้รอได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาบุคคลให้เกิดลักษณะการมุ่งอนาคต คือการกำจัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้หมดไป และสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมแต่ยังขาดให้เกิดขึ้น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่เกิดจากการควบคุมตนเองไม่ได้ เช่น การทำงานช้า การใช้เวลาไม่ถูกต้อง การคุยกับเพื่อนร่วมงานในเวลาทำงาน การรับประทานอาหารนอกเวลาพัก การทำงานโดยใช้โทษ โมหะ และโลภะ และปัดความรับผิดชอบ และพฤติกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย

วิธีการฝึกให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้นั้นในทางศาสนาวิธีฝึกให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ เช่น การฝึกสมาธิและปัญญา หรือการเข้าใจในเหตุและผลของปัญหาและหลักธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง การข่มใจตนเองให้ละเว้นชั่ว ทำความดีโดยการควบคุมความคิด การกระทำ อภัยและประมาท (พระธรรมญาณมุนี. 2529 : 28 - 30) การที่บุคคลไม่สามารถควบคุมตนเองได้นั้นเพราะบุคคลมีมูลเหตุบางประการที่ทำให้บุคคลเห็นผิด หรือยอมตาม หรือกลัวความสิ่งชั่ว หรืออบายมุข เป็นต้น

เหตุที่ทำให้บุคคลควบคุมตนเองไม่ได้เพราะส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของกลุ่มคนหมู่มากทำให้เกิดการคล้อยตามมากกว่ากลุ่มคนกลุ่มเล็ก การเห็นพ้องของกลุ่มในทางที่ถูกหรือผิด ทำให้บุคคลในกลุ่มนั้นปฏิบัติตาม เชื่อ หรือเห็นด้วยทั้งสิ้น ความผูกพันในกลุ่ม หรือความสามัคคีของกลุ่ม เป็นอีกเหตุหนึ่งซึ่งทำให้บุคคลขาดการเป็นตัวของตัวเอง และอาจประพฤติดุชคณานองคล่องธรรมได้ นอกจากสภาพของกลุ่มแล้วยังมีองค์ประกอบเกี่ยวกับสถานการณ์และสิ่งเร้า อีกอย่างหนึ่งเช่น ถ้าสิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งกลุ่มเครือ ประเมินผลยาก บุคคลจะคล้อยตามกลุ่มมาก ในสถานการณ์ที่ต้องเปิดเผยความคิดนั้น บุคคลมักจะคล้อยตามความคิดเห็นของบุคคลส่วนใหญ่ นอกจากนั้นสภาพของการรับรู้ตนเองเป็นเหตุที่ทำให้บุคคลไม่อาจควบคุมตนเองได้หรือสามารถควบคุมตนเองได้ ถ้าบุคคลรับรู้ว่าคุณเองมีสถานภาพ มีตำแหน่งสูงกว่าคนอื่น ๆ หรือรู้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญกว่าบุคคลอื่น ทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในความคิด และการตัดสินใจของตนเอง และสามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้ไม่คล้อยตามกลุ่ม ซึ่งในทางตรงข้ามถ้าบุคคลรับรู้ว่าคุณเองขาดความรู้ความสามารถ

ทำให้บุคคลต้องคล้อยตามกลุ่ม นอกจากที่กล่าวแล้วยังพบอีกว่าเพศหญิงมีการคล้อยตามมากกว่าเพศชายในทุกวัฒนธรรม อายุ พบว่าอายุมากขึ้นบุคคลจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็มีลักษณะการควบคุมตนเองแตกต่างกัน พบว่าสังคมที่มีการพัฒนาสูง มีความทันสมัย บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้มากกว่าสังคมเกษตรกรรมซึ่งล้าหลัง (สงวนศรี วิรัชชัย. 2527 : 120)

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา

พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนานั้น หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยลักษณะพฤติกรรมที่สำคัญหลายประการ

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของ อิงเคิล และ สมิท (Inkeles and Smith. 1974) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอิทธิพลของโรงงานอุตสาหกรรมต่อความทันสมัยของแรงงานโดยกลุ่มประชากรที่นำมาศึกษาเป็นผู้ที่มีพื้นฐานด้านประสบการณ์ทางการเกษตร และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ล้าหลังมาก่อน โดยเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันแต่แตกต่างกันที่ประสบการณ์ในโรงงานมากน้อยแตกต่างกัน โดยทำการศึกษาใน 6 ประเทศ คือ อาร์เจนตินา ชิลี อินเดีย อิสราเอล ไนจีเรีย และบังกลาเทศ โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการทันสมัย 3 แนว คือ แนววิเคราะหฺ์ แนวประเด็นที่สนใจ และแนวพฤติกรรม ได้รูปแบบของความทันสมัย 37 ลักษณะ ผลการวิจัยพบลักษณะเด่น จำนวน 19 ประการ คือ (1) ความกระตือรือร้นในการเป็นพลเมืองดี (2) การเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลง (3) การเห็นคุณค่าของศักดิ์ศรี (4) ความทะเยอทะยานทางเศรษฐกิจ (5) การเห็นคุณค่าทางการศึกษา (6) ความสามารถในการทำงาน (7) มีครอบครัวขนาดเล็ก (8) การรับข่าวสารและความรู้ (9) เห็นคุณค่าในความคิดเห็นของคนส่วนน้อย (10) สภาพครอบครัวที่ทันสมัย (11) ปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาแบบใหม่ ๆ (12) เห็นคุณค่าของการมีประสบการณ์ใหม่ ๆ (13) ไม่ผูกพันอยู่แต่ในกลุ่มของคน (14) เห็น

คุณค่าของการมีทักษะเชิงเทคนิค (15) เห็นคุณค่าของการวางแผน (16) เห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ (17) มีความชอบต่อระบบอุตสาหกรรมแบบในเมือง (18) การมีความคล่องทางภาษา (19) การยอมรับสิทธิของสตรี

งานวิจัยของคาร์ล (Kahl, 1968) เกี่ยวกับความทันสมัย เขาได้ศึกษาในประเทศเม็กซิโก และบราซิล โดยมุ่งศึกษากับผู้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมผู้ทำงานในสำนักงานเพื่อพัฒนาเครื่องมือในการวัดค่านิยมความทันสมัย หลังจากการศึกษาแล้ว พบลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของความทันสมัย 7 ประการ คือ (1) ความเป็นผู้ประกอบการ (2) ความไม่ผูกพันในเครือญาติ (3) การชอบที่วิตในเมือง (4) ความเป็นตัวของตัวเอง (5) มีทัศนคติเป็นประชาธิปไตย (6) การรับฟังข่าวสาร (7) การไม่เชื่อในความแตกต่างของชนชั้น

งานวิจัยเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของโรเจอร์ (Rogers, 1969) ความมุ่งหมายของงานนี้เพื่อศึกษาถึงธรรมชาติของกระบวนการทันสมัยของชาวนาในประเทศค้อยพัฒนา หลังจากพบว่าตัวแปรที่ศึกษามีโครงสร้างประกอบด้วย (1) ความสามารถในการสื่อสารกับภายนอก (2) มีความมุ่งหวังในการเปลี่ยนแปลง (3) มีความมุ่งหวังในการเป็นผู้นำในค่านวัตกรรม ซึ่งพบองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ในทุกหมู่บ้าน

พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของบุคคล ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาความคิด ไปสู่ความทันสมัย มีหลายประการ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 3 ประการดังต่อไปนี้

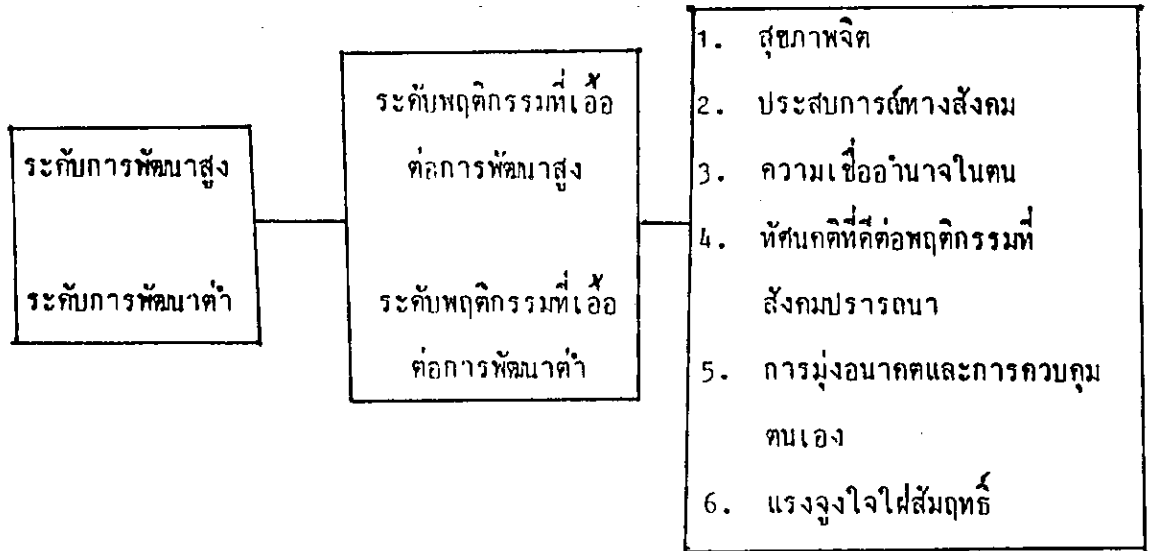
1. ความสามารถในการรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และข่าวสารด้านอื่น ๆ เป็นต้น
2. ความสามารถในการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ โดยการพบปะสนทนา หรือการเข้าร่วมประชุมอบรม

3. การเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลง เป็นพฤติกรรมที่มีความพร้อมที่จะรับประสบการณ์ใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมให้ดีขึ้น

สาเหตุที่คัดเลือกรูปแบบที่เอื้อต่อการพัฒนา มาศึกษาครั้งนี้ เพราะมีความสำคัญสืบเนื่องในวงจการพัฒนา กล่าวคือ สังคมที่พัฒนานั้นบุคคลต้องมีจิตใจที่ดี มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา และมีสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เหมาะสม

สรุปผลของการศึกษาค้นคว้าที่กล่าวมาทั้งหมดได้ว่า รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจของประชากรไทย จนได้เกิดเป็นแผนพัฒนาจิตใจขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเกิดเป็นโครงการพัฒนาบุคคลตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งเป็นโครงการที่มีความสำคัญและถือเป็นโครงการระดับชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของประชากรไทย และเป็นโครงการที่ได้ประสบความสำเร็จจากการประเมินผลโครงการในหลาย ๆ ครั้ง แต่โครงการเหล่านี้ยังมิได้มีการประเมินผลในด้านคุณลักษณะทางจิตใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี เช่น ทางด้านสุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ความเชื่ออันอาจภายในคน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านการมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่จำเป็น สำหรับการพัฒนา ดังนั้นหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล ก็น่าจะมีประชากรที่มีคุณลักษณะทางจิตใจที่ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณลักษณะทางจิตใจของประชากร

แผนภูมิ 1 รูปแบบของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ
2. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ
3. ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ
4. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งสำรวจคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกันและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน โดยศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจในเรื่องสุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน หัตถ์คติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีสร้างเครื่องมือ
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านชนบทในเขต 3 จังหวัดของภาคอีสานตอนใต้ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม

1.1 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ซึ่งหมายถึงประชากรในหมู่บ้านที่ชนะการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) และเป็นหมู่บ้านในโครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดระหว่างปี พ.ศ. 2529 จนถึงปี พ.ศ. 2530 จังหวัดละ 2 หมู่บ้าน รวม 6 หมู่บ้าน

1.2 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ซึ่งหมายถึงประชากรในหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) และไม่ได้อยู่ในโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาริ่ครั้งนี้ประกอบด้วยประชากร 2 กลุ่ม คือ

2.1 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง จำนวน 180 คน ซึ่งได้มาจากประชากรของการวิจัย ข้อ 1.1 โดยวิธีการสุ่มดังนี้

2.1.1 จากประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงใน 3 จังหวัด ซึ่งมีอยู่จังหวัดละ 2 หมู่บ้าน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มมาจังหวัดละ 1 หมู่บ้าน

2.1.2 จากข้อ 2.1.1 ในแต่ละหมู่บ้านสุ่มประชากรมาหมู่บ้านละ 60 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เพื่อให้แต่ละหมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน โดยแบ่งประชากรในแต่ละหมู่บ้านออกเป็น 3 ประเภท แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายสุ่มมาเป็นตัวอย่างประเภทละ 20 คน ดังนี้ คือ

2.1.2.1 ประเภทหัวหน้าครอบครัวชายที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน

2.1.2.2 ประเภทหัวหน้าครอบครัวหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน

2.1.2.3 ประเภทเยาวชนที่เป็นโสดมีอายุตั้งแต่ 15 - 25 ปี จำนวน 20 คน

2.2 ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน 180 คน ใน 3 จังหวัด จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยให้พัฒนาการอำเภอของอำเภอที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านที่ถูกสุ่มในข้อ 2.1.1 เป็นผู้คัดเลือกหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน และการสุ่มประชากรเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 2.1.2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ระดับการพัฒนา ของหมู่บ้าน	หมู่บ้าน (จังหวัด)	หัวหน้า ครอบครัวชาย	หัวหน้า ครอบครัวหญิง	เยาวชน ชาย หญิง	รวม
ระดับสูง	โลกสะอาด (สุรินทร์)	20	20	20	60
	โลกเมือง (บุรีรัมย์)	20	20	20	60
	บ้านเฉลียง (นครราชสีมา)	20	20	20	60
ระดับต่ำ	โลกสง่า (สุรินทร์)	20	20	20	60
	เกษตรสมบูรณ์ (บุรีรัมย์)	20	20	20	60
	ตระคร้องาม (นครราชสีมา)	20	20	20	60
รวม		120	120	120	360

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย
ข้อคำถาม 3 ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลซึ่งสอบถามเกี่ยวกับ

1.1 อายุ

1.2 เพศ

1.3 ระดับการศึกษา

1.4 สภาพการเคยออกไปทำงานต่างถิ่น

1.5 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณลักษณะทางจิตใจทางด้านสุขภาพจิต ประสพการณ์ทางสังคม
ความเชื่ออำนาจในตนด้านละ 15 ข้อ ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสุขภาพจิต แบบสอบถามด้านสุขภาพจิตนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัย
แนวการสร้างแบบสอบถามของ ดาเมอตรี อินทนนท์ (2530 : 102) และ ประพันธ์ สุทธาวาส
(2528 : 69) โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 15 ข้อคำถาม ในแต่ละข้อเป็นประโยคแสดงถึง
ความรู้สึกเกี่ยวกับสภาพที่สังคมชนบทประสบอยู่ และเกิดความคิดแปลกแยก เช่น หมกมุ่นใจ
รำคาญ ความเครียด ความกลัว ความวิตกกังวล และความหงุดหงิด โดยให้เลือกตอบคำถาม
เป็น 6 หน่วยมาตราประมาณค่า (คูในภาคผนวก แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 1 - 15)

2.2 ด้านประสพการณ์ทางสังคม แบบสอบถามด้านประสพการณ์ทางสังคม
ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวการสร้างแบบสอบถามของ บุญกัน ดอกไธสง (2529 : 379)
จำนวน 15 ข้อคำถาม ในแต่ละข้อเป็นประโยค แสดงถึงความรู้เกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต
ที่ถูกต้อง ปัญหาอุปสรรค ความต้องการของคนในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพและ
ทางสังคม โดยให้ตอบคำถามเป็น 6 หน่วยมาตราประมาณค่า (คูในภาคผนวก แบบสอบถามตอนที่ 2
ข้อที่ 16 - 30)

2.3 ด้านความเชื่ออำนาจภายในคน แบบสอบถามด้านความเชื่ออำนาจภายในคน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวการสร้างแบบสอบถามของคณะผู้วิจัย สถาบันข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ. (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. 2529 : 30) ในเรื่องความรู้สึกในการทำงานและจากแบบสอบถามของ หัตถา กองภักดี (2528 : 113) ในเรื่องความเชื่ออำนาจในคนจำนวน 15 ข้อคำถาม ในแต่ละข้อเป็นประโยคที่แสดงถึงความรู้สึกว่าคนไปสามารถควบคุมผลให้ตรงกับความเป็นจริงได้ โดยให้เลือกตอบเป็น 6 หน่วยประมาณค่า (ดูในภาคผนวก แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อที่ 31 - 45).

ตอนที่ 3 แบบสอบถามคุณลักษณะทางจิตใจทางด้านสุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความเชื่ออำนาจภายในคน ด้านละ 10 ข้อ โดยเป็นข้อคำถามถึงความถี่ที่เกิดขึ้น ให้เลือกตอบเป็น 4 หน่วยประมาณค่า (ดูในภาคผนวกแบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อที่ 1 - 30 โดยคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตข้อที่ 1 - 10 ด้านประสบการณ์ทางสังคมข้อที่ 11 - 20 ด้านความเชื่ออำนาจภายในคนข้อ 21 - 30)

การให้คะแนนในตอนที่ 3 นี้ ให้ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ถ้าเป็นข้อความในทางบวก (ให้คะแนนตรงข้าม ถ้าเป็นข้อความในทางลบ)

เสมอ	ให้คะแนน 4 คะแนน
เกือบบ่อย	ให้คะแนน 3 คะแนน
เกือบน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เกิดเลย	ให้คะแนน 1 คะแนน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามคุณลักษณะด้านทัศนคติต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา การมุ่งอนาคต การควบคุมตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแบบสอบถามด้านละ 20 ข้อ

4.1 ด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา แบบสอบถามด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวการสร้างของ บุณรัตน์ ดอกโรส (2529 :

375) และแนวความคิดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ป.) โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 15 ข้อคำถาม ซึ่งในแต่ละข้อเป็นประโยคแสดงถึงการมองเห็นประโยชน์และคุณค่าของพฤติกรรมด้านคุณธรรมและความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น โดยให้ตอบคำถามเป็น 6 หน่วยประมวลค่า (คู่มือผนวก แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 1 - 20)

4.2 ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง แบบสอบถามด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยอาศัยทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการมุ่งอนาคต จากแนวการสร้างของสถาบันข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. (2529) โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 20 ข้อคำถาม ซึ่งในแต่ละข้อคำถามเป็นประโยคที่แสดงถึงการรู้จักคาดการณ์ไกล สามารถอดใจรอได้ สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยให้ตอบคำถามเป็น 6 หน่วยประมวลค่า (คู่มือผนวก แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 21 - 40)

4.3 ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยการสร้างของ นพณ์ สัมมา (2529) โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 20 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อคำถามเป็นประโยคที่แสดงถึงการยอมรับที่จะแก้ปัญหา มีความมานะบากบั่น ทุ่มเทหรือแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ โดยให้ตอบคำถามเป็น 6 หน่วยประมวลค่า (คู่มือผนวก แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อที่ 41 - 60)

4.4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแบบสอบถามที่แสดงถึงความสามารถในการรับข่าวสาร ความสามารถในการติดต่อกับคนอื่น และการเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงจำนวน 20 ข้อ โดยสร้างตามแนวแบบสอบถามของ จารึก ชูจิตติกุล (2524) และ ทองคุณ หงส์พันธ์ (2522) (คู่มือผนวก แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อที่ 61 - 80)

การตรวจให้คะแนนให้ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ถ้าเป็นข้อความในทางบวก (ให้คะแนนในทางตรงกันข้าม ถ้าเป็นข้อความในทางลบ)

จริงที่สุด	ให้คะแนน	6	คะแนน
จริง	ให้คะแนน	5	คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1	คะแนน

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้าน (1) สุขภาพจิต (2) ประสบการณ์ทางสังคม (3) ความเชื่ออำนาจภายในตน (4) ทักษะคิดที่สอดคล้องพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา (5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (6) การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง (7) พฤติกรรมที่เลือกต่อการพัฒนา รวมทั้งศึกษาระยะเกี่ยวกับการพัฒนาตามโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แล้วสรุปเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแบบสอบถาม

2. นำผลการศึกษาจากข้อหนึ่งมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อนำไปใช้ถามความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มาสรุปเป็นแนวความคิดเพื่อสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามตามโครงสร้างและเนื้อหาที่ได้ศึกษาไว้จากข้อหนึ่งและข้อสอง

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจเนื้อหาความเที่ยงตรง (เชิงทฤษฎี) (Face Validity) ในแต่ละตัวแปร

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเสร็จแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรในเขตชนบทยากจน ห้าที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคณะกรรมการประกวดและหมู่บ้านทั่วไป จำนวน 50 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ✓

6. นำแบบสอบถามที่มีอำนาจจำแนกสูง (ค่าที่ ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป) ไปใช้กับประชากรในเขตชนบทยากจน ห้าที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคณะกรรมการประกวดและหมู่บ้านทั่วไป จำนวน 50 คน (กลุ่มใหม่) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามชุดนี้มีความเชื่อมั่น = 0.78

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ในการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ด้วยเทคนิค 27 เปอร์เซนต์ของกลุ่มที่ได้รับคะแนนสูง และกลุ่มที่ได้รับค่าเกณฑ์ และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ โดยใช้สถิติที (t-test) ชูศรี วงศ์วิริยะ (2525 : 129)

$$t = \frac{\bar{X}_H - X_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	X_H, X_L	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มคะแนนสูงและกลุ่มคะแนนต่ำตามลำดับ
	S_H, S_L	แทน	ค่าความแปรปรวนของกลุ่มคะแนนสูงและกลุ่มคะแนนต่ำตามลำดับ
	N_H, N_L	แทน	จำนวนคนในกลุ่มคะแนนสูงและกลุ่มคะแนนต่ำตามลำดับ

ข้อคำถามที่นำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ทุกข้อ คือ ข้อคำถามที่ค่า t (t-test) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การหาค่าของความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามทั้งหมด (หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ซึ่งพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ชูศรี วงศ์รัตนะ (2525 : 129)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{\sum X_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
$\sum X_i^2$	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ได้ขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือนำไปยังนายอำเภอเจ้าของท้องที่ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่
2. ได้ขอชมผู้ช่วยนักวิจัยผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเป็นคนในท้องถิ่นนั้น จำนวน 10 คน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง
3. ได้้นำผู้ช่วยนักวิจัยไปเก็บข้อมูลไปเก็บข้อมูลจากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาสรุปถึงปัญหาและอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาก็ตรงกัน
4. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ทั้ง 6 หมู่บ้าน ใน 3 จังหวัด เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2532 จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2532

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลตามต้องการ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. ทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1 - 2 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติที่ (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยทดสอบสมมติฐานในแต่ละด้านรวม 6 ด้าน คือ ด้านสุขภาพจิต ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในตน ด้านทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารณา ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง การทดสอบสมมติฐานข้อ 1, 2 และ 3 โดยการทดสอบค่าที่ (t-test) ใช้สูตร ชูศรี วงศ์รัตน์ (2525 : 129)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	\bar{X}_1	เป็นคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	\bar{X}_2	เป็นคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	n_2	เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	S_1^2	เป็นความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	S_2^2	เป็นความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

2. การทดสอบสมมติฐาน ข้อ 4 ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (two-way ANOVA) สำหรับนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ คือ ระดับ 0.05 และการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดได้ใช้เครื่องคำนวณทอลโปรแกรม SPSS^X (Statistical Package for the Social Sciences Version 10) ช่วยในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาคั้งนี้คือ การศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจ 6 ประเภทได้แก่ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน ทัศนคติที่ติดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และศึกษาตัวแปรคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ประเภทข้างต้นกับประชากรที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งตามลำดับสมมติฐานต่อไปนี้คือ

1. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ
2. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ
3. ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ
4. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอน เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้ง 4 ข้อ ข้างต้น แบ่งเป็นคั้งนี้

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ประเภท คือสุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน ทัศนคติที่ติดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา การมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 เป็นการตอบสมมติฐาน ข้อ 1 และข้อ 2 และเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ประเภท ของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 เป็นการตอบสมมติฐาน ข้อ 3

ตาราง 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

คุณลักษณะทางจิตใจและ พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา	ระดับการพัฒนา				
	สูง		ต่ำ		t
	\bar{X}	S^2	\bar{X}	S^2	
สุขภาพจิต	87.8947	166.0851	78.5798	40.0195	9.7762**
ประสบการณ์ทางสังคม	104.8816	28.9961	97.2236	95.1678	11.6868**
ความเชื่ออำนาจภายในตน	95.3158	61.5629	90.6315	61.8645	9.8932**
ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา	93.8289	88.7779	87.8421	87.5011	6.4542**
การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง	85.5112	99.4587	80.6703	116.0877	6.2605**
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	90.6055	86.9649	84.7634	53.1951	6.7373**
พฤติกรรมที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา	95.7444	126.5580	86.4806	110.5842	8.0815**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงกล่าวคือเป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองระดับจังหวัดและเป็นหมู่บ้านในโครงการหมู่บ้านผ่านคตินธรรมผ่านคินทอง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน

คุณลักษณะทางจิตใจ	ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา		c
	สูง \bar{X}	ต่ำ \bar{X}	
สุขภาพจิต	84.7894	81.6821	3.1073
ประสบการณ์ทางสังคม	106.8553	95.2503	11.6050 **
ความเชื่ออำนาจภายในตน	95.8947	90.0526	5.8421 **
ทัศนคติที่ค้ำต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา	93.8289	87.8421	5.9868 **
การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง	87.3684	80.6053	6.6731 **
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	89.8421	81.8157	8.0264 **

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้น คุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตเท่านั้นที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจ ทั้ง 6 ประเภทของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน โดยนำเอาระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกันมาร่วมพิจารณาด้วยเป็นการตอบสมมติฐานข้อ 4 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 - 23

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจในด้านสุขภาพจิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เมื่อนำระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามาช่วยพิจารณาด้วย

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระดับการพัฒนา (A)	1	3297.7897	3297.7897	28.3276**
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา (B)	1	366.4213	366.4213	3.1475
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง AB	1	2305.684	2305.684	19.8055**
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	148	17229.579	116.4161	
รวม	151	23199.474	153.6389	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ระดับการพัฒนากับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ประชากรที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตแตกต่างกัน

เพื่อแสดงให้เห็นว่า ประชากรที่ได้รับการพัฒนาระดับโค และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ระดับโคที่มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตสูงที่สุด จึงได้ทำการทดสอบ Simple main effects ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการพัฒนา กับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ดังแสดงในตารางที่

4 - 7

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากร ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง แต่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 93.3421$	$\bar{X}_2 = 82.4474$
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 93.3421	-	10.8947**
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 82.4474		-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ แต่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 76.2365$	$X_2 = 80.9211$
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 76.2368	-	4.6843
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 80.9211		-

จากตารางที่ 4 และ 5 แสดงว่า คะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง สูงกว่า ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ เฉพาะในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงเท่านั้น ส่วนในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำไม่พบว่าประชากรมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 93.3421$	$\bar{X}_2 = 76.2368$
ระดับการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 93.34421	-	17.0842**
ระดับการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 76.2368		-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X} = 82.4474$	$\bar{X} = 80.9211$
ระดับการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 82.4474	-	1.5263
ระดับการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 80.9211		-

จากตาราง 6 และ 7 พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจ ด้านสุขภาพจิตสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เฉพาะในกลุ่มที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงเท่านั้น

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากร ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง กับประชากรที่อาศัย อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาค่ำ

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$(\bar{X}_1) = 93.3421$	$(\bar{X}_2) = 80.9211$
ระดับการพัฒนาสูง และระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	93.3421	-
ระดับการพัฒนาค่ำ และระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาค่ำ (\bar{X}_2)	80.9211	-
		12.4210**

จากตาราง 8 พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจ ด้านสุขภาพจิตสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาค่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคุณลักษณะทางจิตใจในด้านทัศนคติที่ต่อ
พฤติกรรมที่ส่งมปรารถนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เมื่อนำระดับ
พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามาช่วยพิจารณาด้วย

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระดับการพัฒนา (A)	1	4565.059	4565.059	44.6029**
ระดับพฤติกรรมที่ เอื้อต่อการพัฒนา (B)	1	1362.0064	1362.0064	13.3075**
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง AB	1	628.165	628.165	6.1375*
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	148	15147.6576	102.3490	
รวม	151	21702.887	143.7277	

* มีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 ระดับการพัฒนา กับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ประชากรที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีระดับพฤติกรรม
ที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติต่อพฤติกรรมที่ส่งมปรารถนาต่างกัน
เพื่อแสดงให้เห็นว่าประชากรที่ได้รับการพัฒนาระดับใด และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา
ระดับใด ที่มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่ส่งมปรารถนาสูงสุด จึงได้นำมา
ทดสอบ Simple main effect ของปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ระดับการพัฒนา กับระดับพฤติกรรมที่เอื้อ
ต่อการพัฒนา ดังแสดงในตาราง 10 - 11

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงแต่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 101.3421$	$\bar{X}_2 = 91.2895$	
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	101.3421	-	10.0526**
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	91.2895	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำแต่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 86.3158$	$\bar{X}_2 = 84.3947$	
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	86.3185	-	1.9211
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	84.3947	-	-

จากตาราง 10 และ 11 แสดง คะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง สูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ เฉพาะในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงเท่านั้น ส่วนในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ไม่พบว่าประชากรมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านนี้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจทางด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 101.3421$	$\bar{X}_2 = 86.3158$
ระดับการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	101.3421	-
ระดับการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	86.3158	-
		15.0263**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 91.2895$	$\bar{X}_2 = 84.3947$
ระดับการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	91.2895	-
ระดับการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	84.3947	-
		6.8948*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 และ 13 แสดงว่า ประชากรในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา สูงกว่า ประชากรในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในกลุ่มประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง และในกลุ่มที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง กับประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

(\bar{X}_1) = 101.3421

(\bar{X}_2) = 84.3947

ระดับการพัฒนาสูง และระดับพฤติกรรมที่

เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 101.3421

-

16.9474**

ระดับการพัฒนาต่ำ และระดับพฤติกรรมที่

เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 80.9211

-

ตาราง 14 พบว่า ประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาสูงกว่า ประชากรในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจในด้านความเอื้ออำนาจภายในตนของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามาช่วยพิจารณาด้วย

	df	SS	MS	F
ระดับการพัฒนา (A)	1	833.7896	833.7896	13.1779**
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา (B)	1	1296.9476	1296.9476	20.4981**
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง AB	1	656.947	656.947	10.3829**
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	148	9364.2108	63.2717	
รวม	151	12151.895	80.4761	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจ
ภายในตนของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง แต่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการ
พัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 100.3158$	$\bar{X}_2 = 90.9158$
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	100.3158	9.4000**
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	90.9158	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจ
ภายในตนของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ แต่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อ
การพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 91.4737$	$\bar{X}_2 = 89.7895$
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	91.47378	1.6842
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	89.7895	-

จากตาราง 16 และ 17 แสดงว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง สูงกว่า ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ เฉพาะในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงเท่านั้น ส่วนในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำไม่พบว่าประชากรมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 100.3158$	$\bar{X}_2 = 91.4737$
ระดับการพัฒนาสูง (\bar{X}_1)	100.3158	-
ระดับการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2)	91.4737	8.8421**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 18 พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในกลุ่มประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน กล่าวคือ ประชากรในกลุ่มที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงนั้น เมื่อนำเอาระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันมาพิจารณา พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจ
ภายในตนของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 90.3158$	$\bar{X}_2 = 89.7895$
ระดับการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 90.3158	-	0.5263
ระดับการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 89.7895		-

ตาราง 20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจ
ภายในตนของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการ
พัฒนาสูง กับประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	$\bar{X}_1 = 100.3158$	$\bar{X}_2 = 89.7895$
ระดับการพัฒนาสูง และระดับพฤติกรรมที่ เอื้อต่อการพัฒนาสูง (\bar{X}_1) 100.3158	-	16.9474**
ระดับการพัฒนาต่ำ และระดับพฤติกรรมที่ เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ (\bar{X}_2) 89.7895		-

จากตาราง 19 พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในคนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ แต่มีระดับการพัฒนาต่างกัน กล่าวคือ ประชากรในกลุ่มที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำนั้น เมื่อนำระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันมาพิจารณา พบว่าในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีระดับความเชื่ออำนาจภายในคนสูงกว่ากลุ่มที่มีระดับการพัฒนาต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในคนที่แตกต่างกันนั้น จะแตกต่างกันในกลุ่มที่มีลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่ระดับการพัฒนาต่างกันเท่านั้น

จากตาราง 20 พบว่า ประชากรที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงมีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในคนสูงกว่าประชากรที่มีระดับการพัฒนาต่ำ และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ข้อที่ 4

ตาราง 21 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจในด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เมื่อนำระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามาช่วยพิจารณาด้วย

	df	SS	MS	F
ระดับการพัฒนา (A)	1	2228.4474	2228.4474	26.4437**
ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา (B)	1	5689.5395	5689.5395	67.5238**
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง AB	1	101.158	101.158	1.20055
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	148	12470.4341	84.2596	
รวม	151	20489.576	135.6925	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 22 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจในด้านแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เมื่อนำระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา
มาช่วยพิจารณาด้วย

	df	SS	MS	F
ระดับการพัฒนา (A)	1	172.6582	172.6582	2.5525
ระดับพฤติกรรมที่ เอื้อต่อการพัฒนา (B)	1	2448.0266	2448.0266	36.1900**
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง AB	1	91.605	91.605	1.3542
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	148	10011.2694	67.6437	
รวม	151	12723.558	84.2619	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 23 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจในด้านการ
มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน
เมื่อนำระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนามาช่วยพิจารณาด้วย

	df	SS	MS	F
ระดับการพัฒนา (A)	1	538.1319	538.1319	6.5215*
ระดับพฤติกรรมที่ เอื้อต่อการพัฒนา (B)	1	1738.1319	1738.1319	21.064**
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง AB	1	53.289	53.289	0.6458
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	148	12212.4212	82.5164	
รวม	151	14541.973	96.304	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 21, 22 และ 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะ
ทางจิตใจด้านประสพการณ์ทางสังคม ด้านจงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านการมุ่งอนาคต การควบคุมตนเองไม่พบ
ปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างตัวแปรระดับพัฒนากับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรทั้ง 6 ประเภทกับตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งนอกเหนือจากสมมติฐาน คือ เพศ สภาพการเคยออกไปทำงานต่างถิ่น และระดับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันกลุ่มต่างๆในชุมชน ซึ่งการวิเคราะห์ตัวแปรทั้ง 3 ประการนี้ ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่า t ดังปรากฏในตารางที่ 24 ถึง ตารางที่ 26 ส่วนตัวแปรด้านอายุและระดับการศึกษาใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงนำไปทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการของ Tukey's HSD test ดังปรากฏในตารางที่ 27 - 47

ตาราง 24 เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจในด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีเพศต่างกัน

คุณลักษณะทางจิตใจ	เพศ				t
	ชาย		หญิง		
	\bar{X}	S^2	\bar{X}	S^2	
สุขภาพจิต	85.5796	151.1053	82.8362	165.4947	1.9191*
ประสบการณ์ทางสังคม	103.9265	137.0847	101.9652	111.6654	1.5896
ความเชื่ออำนาจภายในตน	94.4163	106.2112	94.4138	89.8621	0.0023
ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา	92.4082	158.0540	91.9052	122.6257	0.3855
การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง	84.2172	98.3847	84.2328	112.5279	0.0133
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	87.3972	95.0507	87.3707	102.0614	0.0235

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 24 แสดงว่า เพศชายมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ คือ ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในคน ด้านทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 25 เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนแตกต่างกัน

คุณลักษณะทางจิตใจ	การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมในระดับต่าง ๆ				t
	ระดับสูง		ระดับต่ำ		
	\bar{X}	s^2	\bar{X}	s^2	
สุขภาพจิต	88.7848	212.8833	81.1281	118.7954	5.5076**
ประสบการณ์ทางสังคม	105.9304	159.7467	101.0743	106.4571	3.9191**
ความเชื่ออำนาจภายในคน	97.9303	115.6448	91.8366	71.0129	5.8593**
ทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา	94.7846	159.9916	90.2857	126.7496	3.5164**
การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง	85.6139	123.5888	83.1429	84.7666	2.2560*
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	89.3418	101.2328	83.0935	85.1744	6.1248**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 25 แสดงว่าประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในระดับสูงมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงกว่าประชากรที่เข้ากิจกรรมกลุ่มสถาบัน

ต่าง ๆ ในชุมชนในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคุณลักษณะทางจิตใจในด้านอื่น ๆ คือ ด้านสุขภาพจิต ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในคน ด้านทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่าประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในระดับสูงมีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 26 เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจในด้านต่าง ๆ ของประชากรที่เคยออกไปทำงานต่างจังหวัด กับไม่เคยออกไปทำงานต่างจังหวัด

คุณลักษณะทางจิตใจ	การทำงานนอกบ้าน				t
	เคยไปทำงานต่างจังหวัด		ไม่เคยไปทำงานต่างจังหวัด		
	\bar{x}	s^2	\bar{x}	s^2	
สุขภาพจิต	82.2644	178.5626	85.0714	138.8511	0.6083
ประสบการณ์ทางสังคม	103.0336	117.2307	103.9605	104.6342	0.8284
ความเชื่ออำนาจภายในคน	94.0289	104.8826	95.2119	93.6081	1.1157
ทัศนคติที่คัดค้านพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา	91.5000	147.1970	92.5948	185.9794	0.7860
การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง	83.6124	102.4212	85.0461	102.6270	1.3281
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	86.7337	111.5423	88.5000	75.4542	1.7436*

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 26 แสดงว่าประชากรที่ไม่เคยออกไปทำงานต่างจังหวัดมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประชากรที่เคยออกไปทำงานต่างจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคุณลักษณะด้านอื่น ๆ คือ ด้านสุขภาพจิต ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในคน

ด้านทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 27 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2214.277	1107.1385	7.4646**
ภายในกลุ่ม	358	53097.819	148.3179	
รวม	360	55312.096		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 28 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรที่มีอายุต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	อายุ 15-24 ปี (82.0086)	อายุ 25-50 ปี (86.9739)	อายุ 51 ปีขึ้นไป (81.8511)
อายุ 15-24 ปี (82.0086)	-	4.9653**	0.1575
อายุ 25-50 ปี (86.9739)		-	5.1228**
อายุ 51 ปีขึ้นไป (81.8511)			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 27 และ 28 การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว โดยมีกลุ่มอายุ 3 กลุ่มคือ (1) อายุ 15-24 ปี (2) อายุ 25-50 ปี และ (3) อายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านสุขภาพจิต พบว่า คุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มอายุใดบ้างที่มีคุณลักษณะทางจิตใจ ด้านสุขภาพจิต ต่างจากกลุ่มอื่น จึงได้นำค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่ากลุ่มอายุ 25-50 ปี มีคะแนนสุขภาพจิตสูงกว่ากลุ่มอายุ 15-24 ปี และสูงกว่ากลุ่มอายุ 51 ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 29 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3800.431	1900.2155	18.9745**
ภายในกลุ่ม	358	35852.156	100.1457	
รวม	360	39652.587		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 30 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรที่มีอายุต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (X)	อายุ 15-24 ปี (99.4667)	อายุ 25-50 ปี (104.4041)	อายุ 51 ปีขึ้นไป (109.4375)
อายุ 15-24 ปี (99.4667)	-	4.9374**	9.9708**
อายุ 25-50 ปี (104.4041)	-	-	5.0334**
อายุ 51 ปีขึ้นไป (109.4375)	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 29 และ 30 การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว โดยมีกลุ่มอายุ 3 กลุ่มคือ (1) อายุ 15-24 ปี (2) อายุ 25-50 ปี และ (3) อายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านประสบการณ์ พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มอายุใดบ้างที่มีคุณลักษณะทางจิตใจ ด้านประสบการณ์ทางสังคม ต่างจากกลุ่มอื่น จึงได้นำค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่าประชากรอายุ 51 ปีขึ้นไป มีคะแนนประสบการณ์ทางสังคมสูงกว่ากลุ่มอายุ 15-24 ปี และกลุ่มอายุ 25-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มอายุ 25-50 ปี สูงกว่ากลุ่มอายุ 15-24 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 31 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของประชากรที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1760.211	880.1055	9.21436**
ภายในกลุ่ม	358	34194.22	95.5146	
รวม	360	35954.431		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 32 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของประชากรที่มีอายุต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	อายุ 15-24 ปี (91.6776)	อายุ 25-50 ปี (96.4844)	อายุ 51 ปีขึ้นไป (93.5918)
อายุ 15-24 ปี (91.9776)	-	4.8068**	1.9138
อายุ 25-50 ปี (96.4844)		-	2.893
อายุ 51 ปีขึ้นไป (93.5918)			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 31 และ 32 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว โดยมีกลุ่มอายุ 3 กลุ่ม คือ (1) อายุ 15-24 ปี (2) อายุ 25-50 ปี และ (3) อายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามคือ คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านความเชื่ออำนาจภายในตน พบว่า คุณลักษณะทางจิตใจ ด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มอายุใดบ้างที่มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนต่างจากกลุ่มอื่นจึงให้นำค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่า ประชากรกลุ่มอายุ 25-50 ปี มีคะแนนความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า กลุ่มอายุ 15-24 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มอายุอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 33 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1923.451	961.7255	6.8219**
ภายในกลุ่ม	358	50469.064	140.9750	
รวม	360	52392.515		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 34 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา
ของประชากรที่มีอายุต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (X)	อายุ 15-24 ปี (90.3750)	อายุ 25-50 ปี (92.2251)	อายุ 51 ปีขึ้นไป (97.7400)
อายุ 15-24 ปี (90.3750)	-	1.8501	7.3650**
อายุ 25-50 ปี (92.2251)		-	5.5149**
อายุ 51 ปีขึ้นไป (97.7400)			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 33 และ 34 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว โดยมีกลุ่มอายุ 3 กลุ่ม คือ (1) อายุ 15-24 ปี (2) อายุ 25-50 ปี (3) อายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาพบว่า คุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเพื่อให้ทราบว่ากลุ่มอายุใดบ้างที่มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาต่างจากกลุ่มอื่น จึงได้นำค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่าประชากรกลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป มีทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาสูงกว่ากลุ่มอายุ 15-24 ปี และกลุ่มอายุ 25-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มอายุ 15-24 ปี กับกลุ่มอายุ 25-50 ปี

ตาราง 35 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเองของประชากรที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	959.605	479.8025	7.2010**
ภายในกลุ่ม	358	23853.5	66.6299	
รวม	360	24813.105		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 36 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองของประชากรที่มีอายุต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	อายุ 15-24 ปี (82.1597)	อายุ 25-50 ปี (84.1810)	อายุ 51 ปีขึ้นไป (87.3200)
อายุ 15-24 ปี (82.1597)	-	2.0213	5.1603**
อายุ 25-50 ปี (84.1810)	-	-	3.1390*
อายุ 51 ปีขึ้นไป (87.3200)	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 35 แสดงว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมเองของประชากรทั้ง 3 กลุ่มอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายถึง ประชากรที่มีอายุ 15-24 ปี อายุ 25-50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองแตกต่างกันจริง ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบต่อไปว่า ประชากรกลุ่มอายุใดแตกต่างกันบ้าง โดยวิธีเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test

จากตาราง 36 แสดงให้เห็นว่า ประชากรกลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไปมีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงกว่าประชากรกลุ่มอายุ 25-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่ากลุ่มอายุ 15-24 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มอายุ 15-24 ปี กับกลุ่มอายุ 25-50 ปี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 37 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากรที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	157.225	78.6125	0.8133
ภายในกลุ่ม	358	34602.502	96.6550	
รวม	360	34759.727		

จากตาราง 37 แสดงว่าความแตกต่างของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากรที่มีระดับอายุต่างกันไม่มากพอเพียงที่จะให้ผลสำคัญแตกต่างอย่างแท้จริง นั่นคือ ประชากรอายุ 15-24 ปี อายุ 25-50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป ทั้ง 3 กลุ่ม อายุดังกล่าวไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 38 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	919.494	459.747	2.4428
ภายในกลุ่ม	358	67377.232	188.2046	
รวม	360	68296.726		

จากตาราง 38 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวโดยมีกลุ่มระดับการศึกษา 3 กลุ่ม คือ (1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (2) ระดับประถมศึกษา และ (3) ระดับมัธยมศึกษา เป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามคือคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านสุขภาพจิต พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มระดับการศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 39 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1431.0174	715.5087	6.3957**
ภายในกลุ่ม	358	40050.7076	111.8735	
รวม	360	41481.725		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 40 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (x)	ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (99.5362)	ระดับประถมศึกษา (103.9962)	ระดับมัธยมศึกษา (106.6552)
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (99.5362)	-	4.46	7.1190**
ระดับประถมศึกษา (103.9962)		-	2.659
ระดับมัธยมศึกษา (106.6552)			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 39 - 40 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวโดยมีกลุ่มระดับการศึกษา 3 กลุ่มคือ (1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (2) ระดับประถมศึกษา และ (3) ระดับมัธยมศึกษา เป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม คือคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านประสบการณ์ทางสังคม พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคมของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มระดับ การศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มระดับการศึกษาใดบ้างที่มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ ทางสังคมต่างจากระดับการศึกษาอื่น จึงได้นำเอาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละระดับการศึกษามาเปรียบเทียบ พหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่า ประชากรที่มี การศึกษาระดับมัศึกษามีคะแนนประสบการณ์ทางสังคมสูงกว่าประชากรที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าระดับ ประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนระดับการศึกษาอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 41 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน คะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจ ภายใต้นของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	768.534	384.267	3.9106**
ภายในกลุ่ม	358	35178.11	98.2629	
รวม	360	35946.644		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 42 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของ
ประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (91.4205)	ระดับประถมศึกษา (95.7931)	ระดับมัธยมศึกษา (92.6296)
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา(91.4205)	-	4.3726*	3.1662
ระดับประถมศึกษา (95.7931)		-	3.1662
ระดับมัธยมศึกษา (92.6292)			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 41 - 42 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว โดยมีกลุ่มระดับการศึกษา 3 กลุ่มคือ (1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (2) ระดับประถมศึกษา และ (3) ระดับมัธยมศึกษาเป็น ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม คือคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านความเชื่ออำนาจภายในตน พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตนของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มระดับ การศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มระดับการศึกษาใดบ้างที่มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่อ อำนาจภายในตนต่างจากระดับการศึกษาอื่น จึงได้นำเอาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละระดับการศึกษามา เปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่า ประชากรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีคะแนนความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า ประชากรที่มี การศึกษิต่ำกว่าระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับการศึกษาอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 43 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	18096.5448	9048.2724	111.0903**
ภายในกลุ่ม	358	29158.9817	81.4497	
รวม	360	47228.5265		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 44 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (89.0244)	ระดับประถมศึกษา (92.2876)	ระดับมัธยมศึกษา (97.9200)
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (89.0244)	-	3.2632	8.8956**
ระดับประถมศึกษา (92.2876)		-	5.6324**
ระดับมัธยมศึกษา (97.9200)			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 43 - 44 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว โดยมีกลุ่มระดับการศึกษา 3 กลุ่ม คือ (1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (2) ระดับประถมศึกษา และ (3) ระดับมัธยมศึกษา เป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม คือคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา พบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเพื่อให้ทราบว่า กลุ่มระดับการศึกษาใดบ้างที่มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาต่างจากระดับการศึกษาอื่น จึงได้นำเอาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละระดับการศึกษามาเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่าประชากรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีทัศนคติที่คัดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาสูงกว่าประชากรที่มีการศึกษาคือต่ำกว่าระดับประถมศึกษา และสูงกว่าประชากรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มประชากรที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา กับระดับประถมศึกษา

ตาราง 45 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจทางการมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเองของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	157.703	78.8515	0.6671
ภายในกลุ่ม	358	42315.072	118.1985	
รวม	360	42472.775		

จากตาราง 45 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวโดยมีกลุ่มระดับการศึกษา 3 กลุ่ม คือ (1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (2) ระดับประถมศึกษา และ (3) ระดับมัธยมศึกษาเป็นตัวแทนอิสระ และตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง พบว่า คุณลักษณะทางจิตใจด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มระดับการศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 46 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	647.662	323.831	3.3217*
ภายในกลุ่ม	358	34900.905	97.4886	
รวม	360	35548.567		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 47 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากร
ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (84.8636)	ระดับประถมศึกษา (87.6142)	ระดับมัธยมศึกษา (90.0667)
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (84.8636)	-	2.7506	5.2031*
ระดับประถมศึกษา (87.6142)		-	2.4525
ระดับมัธยมศึกษา (90.0667)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 46 - 47 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวโดยมีกลุ่มระดับการศึกษา
3 กลุ่ม คือ (1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (2) ระดับประถมศึกษา และ (3) ระดับมัธยมศึกษา
เป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะทางจิตใจของประชากรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า
คุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากรแปรปรวนไปตามกลุ่มระดับการศึกษาอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และเพื่อให้ทราบว่ากลุ่มระดับการศึกษาใดบ้างที่มีคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ต่างจากระดับการศึกษาอื่น จึงได้นำเอาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละระดับการศึกษามาเปรียบ
เทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธีการของ Tukey's HSD test พบว่า
ประชากรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประชากรที่มีการศึกษาต่ำกว่า
ระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับการศึกษาอื่น ๆ ไม่พบความ
แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การสรุป และอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ต้องการศึกษาค้นคว้าว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากร ต่างกันหรือไม่ เมื่อนำเอาตัวแปรระดับการพัฒนาที่ต่างกัน และระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ต่างกันมาช่วยพิจารณา ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้ คือ

1. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน
4. เพื่อศึกษาว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ต่างกันหรือไม่

ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้คัดเลือกตัวแปรคุณลักษณะทางจิตใจมาศึกษา 6 ประการ คือ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความเชื่ออำนาจภายในตน ทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งตัวแปรดังกล่าวเป็นองค์ประกอบทำให้บุคคลเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ

สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้กำหนดให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเป็นกลุ่มประชากรที่นำมาศึกษา ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดนครราชสีมา โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก 2 หมู่บ้านในแต่ละจังหวัด โดยการสุ่มคั่งรายละเอียดยในบทที่ 3 ทำให้ได้หมู่บ้านต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้ คือ หมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มี 3 หมู่บ้าน และหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ มี 3 หมู่บ้าน

จากการศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงสภาพพื้นฐานต่าง ๆ ของหมู่บ้านในชนบทไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลายประการ จึงนำมาอธิบายเพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานและเพื่อทำให้ผลงานการวิจัยให้มีความเด่นชัดมากขึ้น สภาพพื้นฐานต่าง ๆ ของชาวชนบทที่เป็นกลุ่มประชากรซึ่งนำมาศึกษามีดังต่อไปนี้ คือ

1. สภาพที่ตั้ง หมู่บ้านที่เลือกศึกษาทั้ง 6 หมู่บ้าน ทั้ง 3 จังหวัดตั้งอยู่บนที่ราบ เหมาะสำหรับอาชีพทำการเกษตร ทำนาและทำสวน ลักษณะการปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเส้นทางคมนาคมสามารถติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย ระยะทางห่างจากตัวอำเภอประมาณ 15 - 20 กิโลเมตร ทุกหมู่บ้านมีโรงเรียนและวัด
2. สภาพที่อยู่อาศัย เป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง และใช้วัสดุที่มีความคงทนถาวร มีดั่งเก็บน้ำฝนไว้บริโภคตลอดปี มีรั้วรอบบริเวณบ้าน มีการเลี้ยงสัตว์ไว้ใต้ถุนบ้าน เช่น วัว ควาย เป็ด ไก่ และสุกร สำหรับขนาดของครอบครัวนั้นโดยเฉลี่ย 6.1 คน อายุเฉลี่ยของสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 20 - 60 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงาน
3. ระดับการศึกษา ประชากรส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดของประชากรกลุ่มนี้จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา ส่วนระดับมัธยมศึกษามีจำนวนน้อย ส่วนระดับอุดมศึกษาไม่มีเลย
4. ระดับเศรษฐกิจ การถือครองที่ดินของประชากรกลุ่มนี้ บุคคลไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง 14 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ที่มีที่ดิน จำนวน 1 - 5 ไร่ 23 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ที่มีที่ดิน จำนวน 11 - 30 ไร่ 50 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ถือครองที่ดินตั้งแต่ 30 ไร่ขึ้นไป 8 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอาชีพนั้น เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ รับจ้าง 10 เปอร์เซ็นต์ และอื่นอีก จำนวน 20 เปอร์เซ็นต์ และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวของประชากรเคื้อนละ 1000 - 2000 บาท จำนวน 54 เปอร์เซ็นต์ 2000 - 4000 บาท ต่อเคื้อน จำนวน 24 เปอร์เซ็นต์

นอกจากลักษณะสังคมชนบทที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันดังกล่าวแล้ว ยังพบข้อแตกต่างในบางด้านของประชากร และของสภาพแวดล้อม ที่เป็นผลจากการกระทำของประชากร ที่อาศัยอยู่หมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ดังนี้คือ

1. การพัฒนาสังคม

1.1 การพัฒนาสถาบันทางสังคม พบว่าในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีสถาบันทางสังคมที่เป็นรูปธรรมที่มีประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกอยู่เป็นจำนวนมาก ตัวอย่าง เช่น วัด โรงเรียน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่ม ธกส. กลุ่มกองทุนร้านค้า กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มธนาคารข้าว ซึ่งตรงข้ามกับหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาต่ำ ซึ่งมีสถาบันเหล่านั้นเป็นจำนวนน้อย ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรโกวิท (2529 : 57)

1.2 การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น การสร้างสะพาน ถนน ผ่าฝาย อ่างเก็บน้ำ ซุกคลอง/แก่งคลอง การซ่อมแซมวัด และสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ พบว่าหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีการวางแผน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างดี ดังจะเห็นได้จากสภาพแวดล้อมที่สะอาดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งตรงข้ามกับหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาต่ำ ที่ขาดการดำเนินการดังกล่าวนี้ ผลดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับผลงานวิจัยของ อัมพร สุขเกษม (2532 : 156) ซึ่งทำการวิจัยประเมินผลโครงการสารคามพัฒนา พ.ศ. 2532

1.3 ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีบริการสาธารณะ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปาชนบท และในบางหมู่บ้าน มีโทรศัพท์ชนบทใช้ติดต่อกับบุคคลภายนอกหมู่บ้านได้ โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการเป็นพิเศษ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทัศนัย ประจวบจันทน์ และอ้อมเกื้อ สดมณี (2529 : 104) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ค่านิยมของชนบทไทย

2. การพัฒนาเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีอาชีพเสริม นอกเหนือจากการทำนา ทำสวน เช่น หัตถกรรม ตักเย็บเสื่อผ้า เสริมสวย ช่างไม้ ทอผ้า ทอเสื่อ และมีการปลูกพืชผัก จนสามารถนำผลผลิตออกจำหน่ายสู่ท้องตลาด และร้านค้าภายในหมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ มักจะออกไปทำงานต่างถิ่น เป็นคนงานรับจ้างทำไร่ มากกว่าพัฒนาอาชีพเสริม

2.2 การยอมรับวิทยาการแขนงใหม่ ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ เช่น มีเครื่องพ่นยาฆ่าแมลง เครื่องสูบน้ำ และรถไถแบบเดินตามเป็นจำนวนมาก ซึ่งหมู่บ้านมีระดับการพัฒนาค่ำมีน้อยมาก นอกจากนั้น ยังพบอาชีพใหม่ในกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง เช่น การเลี้ยงวัวเนื้อ การทำไร่มะขามหวาน ทำไร่ชิง และการปลูกสวนยางพารา เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่พบในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ

จากสภาพพื้นฐานที่แตกต่างกันดังกล่าว น่าจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างด้านคุณลักษณะทางจิตใจของประชากร ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง กับประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำอย่างเด่นชัด จึงจะเห็นได้จาก การสรุปและอภิปรายผล ตามสมมติฐานเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

สมมติฐานข้อที่ 1 ได้ทำนายผลไว้ว่า "ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำ" /จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป) ที่ชนะการประกวดในระดับจังหวัด และเป็นหมู่บ้านในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในตน ด้านทัศนคติที่ติดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง และด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาค่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ-1.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนี้ เป็นตัวชี้วัดว่าโครงการที่รัฐบาลได้พยายามส่งเสริม เพื่อพัฒนาชนบทภายใต้โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และโครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง เป็นที่ยอมรับได้

สำหรับกิจกรรมที่ดำเนินการทั้ง 2 โครงการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า หน่วยงานของรัฐและเอกชนได้ประสานร่วมมือกันพัฒนา เพื่อให้ชาวชนบทมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาชนบทด้วยตัวเองและเสริมสร้างความปลอดภัยที่ถาวรให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน และพัฒนาอาชีพของตนให้สูงขึ้น กรรมวิธีที่พัฒนา เพื่อให้สังคมชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้มีการพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นผู้มีศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดี เช่น มีเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ อ่อนน้อม มีวินัย ซын ประหยัด ไม่เป็นหาสอบายมุขมีความเสียสละ มีความสามัคคี และมีจิตใจใฝ่รู้ รวมทั้งมีการรักษาสุขภาพอนามัยให้มีความสมบูรณ์และได้มีการพัฒนาสังคม มีการใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการแก้ไขปัญหา รู้จักประสานประโยชน์ร่วมกัน โดยประชาชนต้องมีคุณธรรม 3 ประการคือ (1) การวธธรรม คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (2) สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาสิ่งแวดล้อม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของสังคม (3) ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา โดยยึดหลักประสานประโยชน์เพื่อให้บุคคลและส่วนรวมอยู่รอดและพึ่งตนเองได้

ในการพัฒนาตามกระบวนการดังกล่าวนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบมีความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ ชุมชนอย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนที่ได้รับการพัฒนามีชีวิต และความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และเมื่อมีการสำรวจและจัดประกวด ซึ่งเป็นการประเมินผล ทำให้หมู่บ้านดังกล่าวขณะการประกวด กลายเป็นหมู่บ้านพัฒนาสูง ซึ่งสามารถเป็นตัวอย่างกับหมู่บ้านทั่วไปที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา

ตามแนวความคิดของนักพฤติกรรมศาสตร์ที่ว่า พฤติกรรมของการเป็นเมืองดี ต่างมี จุดรวมกันที่พฤติกรรมทางจริยธรรม บุคคลจะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้น จะต้องมีพื้นฐานทางจิตใจ หลายประการอย่างครบถ้วน เช่น มีสุขภาพจิตมีประสบการณ์ทางสังคมสูง มีความเชื่ออ่านาจภายในตนสูง มีทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาและมีการมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง มีแรงจูงใจ

ใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นต้น จากการศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ในงานวิจัยนี้ก็ให้ผลที่สอดคล้องกันดังกล่าวข้างต้น คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ สูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาต่ำ และผลงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรโกรศิริ (2529) เรื่องการพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และยิ่งสอดคล้องกับผลงานของ บุญทัน ดอกไธสง (2529) เรื่องกระบวนการ และวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทยด้วย โดยพบว่าประชากรที่ได้รับการอบรมการพัฒนาจิตใจมีพฤติกรรมที่พึงตนเอง การร่วมมือร่วมใจ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และการลอบบายมุขสูงกว่่าประชากรที่ไม่ได้เข้าร่วมการอบรมดังกล่าวนี้

นอกจากนี้แล้ว ผลงานวิจัยดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2522) ได้ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบเชิงมุษย์ในหมู่บ้านท้องถิ่นที่มีระดับความสำเร็จในการพัฒนาสูง กับผู้นำท้องถิ่นที่มีระดับความสำเร็จในการพัฒนาต่ำ และสอดคล้องกับงานของ จารึก ชุกติพิบูล (2524) ที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของนักศึกษาครู และสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของต่างประเทศ เช่น ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของ อิงเคิล และสมิท (Inkeles and Smith, 1974) ผลงานวิจัยของ คาร์ล (Kahl, 1968) เกี่ยวกับความทันสมัย และผลงานวิจัยเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของ โรเจอร์ (Rogers, 1969) สรุปได้ว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาต่ำอย่างเห็นได้ชัด และมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยอื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว

สำหรับสมมติฐานข้อที่ 2 ได้วางไว้ว่า "ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาต่ำ" จากการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งข้อมูลนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ได้วางไว้ แสดงให้เห็นว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีพฤติกรรมที่รับรู้ข่าวสาร ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลง การยอมรับนวัตกรรม

การมีทัศนคติเป็นแบบประชาธิปไตย สูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาดำด้วย

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุตุหัน คอกโธสง (2529) เรื่อง กระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย ซึ่งพบว่า บุคคลที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรมของกรมพัฒนาชุมชน วิทยาลัยครู ศูนย์ประสานงานการพัฒนาสังคม ศูนย์ฝึกอบรม ร.พ.ช. และการฝึกอบรมตามโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดและทัศนคติที่ต่อการพัฒนาตนเอง ภายหลังจากการฝึกอบรม ได้กลายเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา และสามารถพัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดี

จากข้อค้นพบดังกล่าวแล้ว สามารถเป็นตัวบ่งชี้ว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ในสังคมที่มีการพัฒนาสูง จะมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาดำ สำหรับสาเหตุที่มานั้นส่วนหนึ่งอาจมาจาก การที่บุคคลในหมู่บ้านพัฒนาสูงได้รับการฝึกอบรมจากโครงการต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี

ดังนั้นการพัฒนาและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจของบุคคล จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้บุคคลมีความรู้สึกรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการพัฒนาชีวิตจิตใจของบุคคล ในการที่จะประพฤติกและปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ทำให้ตนเอง สังคมและประเทศชาติ มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย

สำหรับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ได้วางไว้ว่า ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาดำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

1. คุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต ของประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง ไม่แตกต่างจากประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงและต่ำ มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน

2. ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านความเชื่ออำนาจภายในตน ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง พบว่า ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 5 ด้านข้างต้นสูงกว่า ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจในหลาย ๆ ด้าน สูงกว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำอย่างเห็นได้ชัด

พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา เป็นพฤติกรรมที่ช่วยในการปรับตัวให้สามารถทำงานแปลกใหม่ได้ เช่น พฤติกรรมอาสาพัฒนา พฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมที่เหมาะสม จากผลของการวิจัย ซึ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาและชาวชนบททั่วไป (รายงานการวิจัย สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. 2529) พบว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ จะมีคุณลักษณะทางจิตใจ 4 ด้านสูงกว่าบุคคลกลุ่มอื่น กล่าวคือเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงมีการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง และยังเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมสูง ผลที่พบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้

การพัฒนาพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีให้ได้คุณภาพ และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จะต้องพัฒนาที่แกนกลางของพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคล ให้บุคคลมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี มีความเฉลียวฉลาดและประสบการณ์ทางสังคม รวมทั้งสร้างคุณลักษณะทางด้านจิตใจ ด้านการมุ่งอนาคต และควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจภายในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ซึ่งหากพลเมืองของประเทศได้รับการเสริมสร้างอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ แล้วย่อมเป็นฐานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมด้วย

สำหรับสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ได้วางไว้ว่า "ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง และประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ" ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตด้านสุขภาพจิต ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา และความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ และมีพฤติกรรม

ที่เอื้อต่อพัฒนาตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. คุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ และด้าน การมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างระดับการพัฒนาหมู่บ้าน กับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ปรากฏว่า ไม่มีอิทธิพลร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางจิตใจ ด้านสุขภาพจิต ด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคม ปรารถนา และด้านความเชื่ออำนาจภายในคน เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างระดับการพัฒนาหมู่บ้าน กับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ปรากฏว่า มีอิทธิพลร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ได้วางไว้
4. ทางด้านสุขภาพจิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง เมื่อนำเอา ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่แตกต่างกันมาพิจารณา พบว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อ ต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการ พัฒนาตัวอย่างเห็นได้ชัด แต่ในกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ เมื่อนำเอา ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่แตกต่างกันมาร่วมพิจารณาด้วย พบว่ามีคุณลักษณะทางจิตใจด้าน สุขภาพจิต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. การวิเคราะห์ในกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง คุณลักษณะ ทางจิตใจด้านสุขภาพจิตสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ส่วนประชากร ที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ เมื่อนำเอาระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ต่างกันมาร่วมพิจารณาด้วย พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
6. ด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับ การพัฒนาสูง เมื่อนำเอาระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่แตกต่างกันมาพิจารณา พบว่าประชากร ที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคม ปรารถนาสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำอย่างเห็นได้ชัด และในกลุ่ม ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ เมื่อนำเอาระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ที่แตกต่างกันมาร่วมพิจารณา พบว่ามีคุณลักษณะทางจิตใจด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. การวิเคราะห์ในกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีทัศนคติที่ค้ำต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ส่วนประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ เมื่อนำเอาระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ต่างกันมาร่วมพิจารณาด้วย พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง มีทัศนคติที่ค้ำต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ

8. ด้านความเชื่ออ่านาจภายในตนของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง เมื่อนำเอาระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่แตกต่างกันมาพิจารณาด้วย พบว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออ่านาจภายในตนสูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำอย่างเห็นได้ชัด และในกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ เมื่อนำเอาระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่แตกต่างกันมาร่วมพิจารณาด้วย พบว่ามีคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออ่านาจภายในตน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

9. การวิเคราะห์ในกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง แต่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีความเชื่ออ่านาจภายในตนสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ส่วนประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ เมื่อนำเอาระดับการพัฒนาหมู่บ้านที่ต่างกันมาร่วมพิจารณาไว้พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมุติฐานข้อที่ 4 พบเครื่องบ่งชี้ว่าทั้งระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน และระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาให้ผลเกื้อหนุนกันทำให้คุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตด้านทัศนคติที่ค้ำต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาและด้านความเชื่ออ่านาจภายในตนแตกต่างกัน กล่าวได้ว่าคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 3 ด้านดังกล่าว จะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของตัวแปร ระดับการพัฒนา กับระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากร ซึ่งหากในสังคมมีการพัฒนาทำให้ประชาชนกินคืออยู่ดี มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมย่อมทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตดี มีความเชื่ออ่านาจภายในตนสูง และมีทัศนคติที่ค้ำต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ผลของการวิจัยส่วนนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่หมู่บ้าน

ที่มีระดับการพัฒนาสูงได้รับการกระตุ้นให้ร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน โดยการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น และกิจกรรมจากความคิดริเริ่มของประชาชนเอง ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ทำให้หมู่บ้านดังกล่าวมีการพัฒนาสูงขึ้น และทำให้คุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีความแตกต่างกับประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการ ดังนั้นรัฐบาลและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบจึงควรส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านในชนบท โดยอาศัยแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านดังกล่าว และขยายโครงการตามแนวปฏิบัติดังกล่าวไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

นอกจากนี้ยังได้ผลสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม มีดังต่อไปนี้คือ

1. ด้านเพศ พบว่าเพศชายมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิตสูงกว่าเพศหญิง ส่วนคุณลักษณะทางจิตใจด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุที่เพศชายมีสุขภาพจิตดีกว่าเพศหญิงเนื่องจาก เพศหญิงในชนบทมีบทบาทต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวในทุกเรื่อง ตั้งแต่ปัญหาเล็กน้อย จนถึงปัญหาใหญ่ นอกจากนี้ในสังคมชนบทมีการเปิดโอกาสให้เพศชายสามารถปฏิบัติพฤติกรรมทางลบหลายอย่าง โดยเพศหญิงมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นและสาเหตุอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ วัฒนธรรมของสังคมชนบท สอนให้เพศหญิงเป็นบุคคลที่มีความสงบเสงี่ยม เจียมตน และมักมีความเหนียมอาย และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ช้ากว่าเพศชาย (เห็นูแษ ลิมศิลา. 2528 : 16 - 19)

2. ด้านการเข้าร่วมกลุ่ม พบว่าประชากรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนสูงมีคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านสุขภาพจิต ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในคน ด้านทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงกว่าประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มชุมชนต่าง ๆ ในชุมชนต่ำอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุที่ประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ประการสูงนั้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมสูงเป็นประชากรในกลุ่มที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ซึ่งได้รับการอบรม ได้พบปะกับผู้รู้ และบุคคลภายนอกอยู่เสมอ ทำให้มีการพัฒนาทางด้านจิตใจ

3. ด้านการเคยไปทำงานต่างถิ่น พบความแตกต่างเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากรที่ไม่เคยออกไปทำงานต่างถิ่นสูงกว่าประชากรที่เคยออกไปทำงานต่างถิ่นอย่างเห็นได้ชัด และจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าบุคคลที่เคยออกไปทำงานต่างถิ่นส่วนมากเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ และสาเหตุที่ออกไปทำงานต่างถิ่นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจไม่ใช่เพราะเหตุจูงใจอื่น ๆ แต่ประชากรที่ไม่เคยออกไปทำงานต่างถิ่นในงานวิจัยนี้เป็นประชากรในหมู่บ้านพัฒนาสูง ซึ่งภายในหมู่บ้านมีการจัดสภาพแวดล้อมอย่างค้ำอยู่แล้ว

4. ด้านการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีอายุต่างกัน สรุปได้ว่ากลุ่มอายุ 25 - 50 ปี มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต ด้านความเชื่ออำนาจภายในคนสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ และกลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไปมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านทัศนคติที่ติดต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มอายุอื่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนคุณลักษณะทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กลุ่มอายุทั้ง 3 กลุ่ม ไม่พบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด การที่กลุ่มอายุ 25 - 50 ปีมีคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต และด้านความเชื่ออำนาจภายในคนสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุญทัน คอกโรสง (2529 : 230 - 259) ซึ่งพบว่าบุคคลในวัยนี้มีอัตราการพึ่งตนเองสูง การร่วมแรงร่วมใจกันสูง มีความขยันและมีวินัยในตนเองสูงกว่าบุคคลในกลุ่มอายุอื่น ๆ วัยดังกล่าวเป็นวัยสร้างสรรค์ทำให้มีสุขภาพจิตดีและมีความเชื่ออำนาจภายในคนสูง

5. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน คือ ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สรุปได้ว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้นคุณลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในคนเท่านั้นที่ประชากรที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษามีความเชื่ออำนาจภายในคนสูงกว่าประชากรที่มีระดับต่ำกว่าระดับประถมศึกษาอย่างเห็นได้ชัด สรุปได้ว่าบุคคลที่มีการศึกษาสูงเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทางสังคมและรับรู้วิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าจึงทำให้มีคุณลักษณะจิตใจด้านต่าง ๆ สูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุญทัน คอกโรสง (2529 : 229) ซึ่งพบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงมีการพึ่งตนเอง

การร่วมมือร่วมใจ มีความขยันหมั่นเพียร มีวินัย และมีการละอายมุขสูงกว่าบุคคลที่มีระดับ การศึกษาคำ และยังพบอีกว่าบุคคลที่อยู่ในชุมชนเมืองมีการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และการ มีวินัย สูงกว่าบุคคลที่อยู่ในชุมชนชนบท และผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่ต่างจากประชากรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีระดับ การศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในกลุ่มนี้เป็นระดับการศึกษาที่ไม่ สามารถบ่งชี้ถึงความแตกต่างทางจิตใจด้านความเชื่อด้านอำนาจภายในตนได้ ทั้งนี้ เพราะระดับ การศึกษาทั้ง 2 ประเภทยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจภายในตน ให้แตกต่างกันได้

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อดีของการวิจัย

ลักษณะการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผลการพัฒนามหุ่บ้านในสังคมไทย ที่มุ่งศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ด้าน ซึ่งต่างจากผลการวิจัยเชิงสำรวจอื่น ๆ มุ่งสำรวจสภาพ แวดล้อมทั่ว ๆ ไป ของหมู่บ้านดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในด้านของการที่เป็นแบบอย่าง ในการให้ความสำคัญในการศึกษาการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคม เพราะความเชื่อที่ว่าพัฒนาจิตใจ ของบุคคล ถือที่มาของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเวือง และตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษา แยกจากจะศึกษาตามวัตถุประสงค์แล้วยังมีการกำหนดตัวแปรอิสระเพิ่มเติมอีก เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับการเข้าร่วมกลุ่ม และสภาพการเคยออกไปทำงานต่างถิ่น เพื่อเป็นการเสริม ความมั่นใจอีกระดับหนึ่งว่า ตัวแปรตามต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้านนั้นแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพการณ์ใด บ้างที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

2. ข้อจำกัดของการวิจัย

จากการใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากสำมะโนประชากรหรือสำเนาทะเบียนบ้าน เกิดปัญหาคือ ประชากรที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่อยู่หรือหาตัวไม่พบ ทำให้มีความล่าช้าในการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่อ่านหนังสือไม่ออก ทำให้ผู้วิจัยต้องอ่านและอธิบายแบบสอบถามทีละข้อทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ อย่างมาก

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาบุคคลได้ ซึ่งได้เสนอแนะเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ในการพัฒนาหมู่บ้านในสังคมชนบท ควรส่งเสริมให้ประชากรร่วมกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ให้ทั่วถึงทุกคนเพราะจากการศึกษานี้ พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง จะมีคุณลักษณะทางจิตใจสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำและพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ ซึ่งแสดงว่าพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่มีความสำคัญยิ่งที่ทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนาและจิตใจของบุคคลก็ดีขึ้นไปด้วย
2. ควรมีการพัฒนาจิตใจตามแนวคิดของนักพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อให้ประชากรในชนบทเกิดการพัฒนาโครงสร้างทางจิตใจในทุกด้าน เช่น ด้านสุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ความเชื่ออันมาจากภายในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง เพราะบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจดังกล่าวมาแล้วจะเป็นผู้ประพฤติดี เป็นที่ต้องการของสังคม ส่วนวิธีการพัฒนาทางจิตใจตามแนวคิดดังกล่าวแล้ว มีการศึกษาวิจัยไว้แล้วเป็นจำนวนมากสามารถนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำหรับการศึกษาค้นคว้าในขั้นต่อไปนั้น ควรเป็นการวิจัยค้นหารูปแบบหรือวิธีการพัฒนาจิตใจที่เหมาะสมกับบุคคลในสังคมชนบท
2. การศึกษาค้นคว้าดังกล่าวยังทำได้ไม่ครอบคลุมคุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลครบทุกด้าน จึงควรมีการนำเอาคุณลักษณะทางจิตใจที่ยังไม่ได้ศึกษาในครั้งนั้นนำมาศึกษาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจในหมู่คนต่างวัฒนธรรม เช่น บุคคลที่มีเชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรมต่างกันในเรื่องการพัฒนาด้านจิตใจ
4. ควรมีการศึกษากลุ่มเยาวชนในโรงเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ ระหว่างเยาวชนในโรงเรียนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย
5. ควรมีการศึกษาต่อไปโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากรากฐานหรือระดับของการพัฒนาต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพล หองธรรมชาติ. ["การพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง." วารสารแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง. 1 : 25 - 35; 2529.
- กรุณา กิจชัยัน. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในตน ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรินฎยานิพนธ์ กศม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517.
- กฤเทภ กระจ่างใส. "การพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง," 11(3) : 60 - 64; 2529.
- จารึก ชุกติติกุล. การวิเคราะห์พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของนักศึกษาครู และสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม. ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อักสำเนา.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : เจริญผล 2525.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. "การพัฒนาจิตใจของข้าราชการครู หลักและแนวปฏิบัติทางวิชาการ." วารสารข้าราชการ. 30(1) : 21 - 32; กุมภาพันธ์ 2528.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจจนึก. จริยธรรมเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ดิเรก ฤกษ์หรรษา และคนอื่น ๆ. การศึกษาหาวิธีการที่เหมาะสมในการปรับเครื่องชี้วัด "ความจำเป็นพื้นฐาน" เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในการกำหนดและวัดค่าตีความสำคัญของปัญหาและการควบคุมติดตามการพัฒนาหมู่บ้าน. รายงานการวิจัย สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.
- ถนอมศรี อินทนนท์. การศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมกล้าแสดงออกของผู้อยู่ในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน. ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อักสำเนา.
- หองคุณ หงส์พันธุ์. การวิจัยเพื่อจัดรูปแบบยุทธวิธีการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท. ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อักสำเนา.

- ทัศนาศาสตร์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจภายในตน
ของเด็กวัยรุ่นไทย ปรินญาทิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2528. อักสำเนา.
- พนธ์ สัมมา. จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร. ปรินญาทิพนธ์
 ศศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อักสำเนา.
- นาง พันธุมภาวิน. ความแตกต่างระหว่างผู้นำทางการเกษตร และผู้มีใช้ผู้นำในเรื่องแรงจูงใจ
ไปสู่วุฒิ พฤติกรรมกล้าเสี่ยงและพฤติกรรมแพร่ขยาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518. อักสำเนา.
- นิภา นิตยาณ. การปรับตัวและพฤติกรรมจิตวิทยาเพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2.
 กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2520.
- บุญถิ่น ดอกใจสง. กระบวนการและวิธีพัฒนาจิตใจเพื่อสังคมไทย. กรุงเทพฯ : รัชดา 84
 แมเนจเม้นท์, 2529.
- ประพันธ์ สุทธาวาส. "ภาวะสุขภาพจิตกับการกลายเทอมของเยาวชนไทย," รายงานการวิจัย
 เชียงใหม่ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่, 2528.
- ประพันธ์ รินใจสง. สภาพปัญหาที่มีผลต่อสุขภาพจิตของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, 2527.
- ประเวศ ะสี. "ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา." วารสารข่าวครูไทย. หน้า 40 - 41; มิถุนายน
 2527.
- เปรม ติณสูลานนท์. "คำกล่าวในพิธีมอบเข็มเกียรติคุณแก่พัฒนาผ่านคืนธรรมผ่านคืนทอง."
วารสารผ่านคืนธรรมผ่านคืนทอง. 1(2) : 8; 2529.
- ฝน แสงสิงแก้ว. เรื่องของสุขภาพจิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2521.
- พระธรรมญาณมุนี. การพัฒนาความกลมกลืนผ่านคืนธรรมผ่านคืนทอง. 1(3) : 28 - 30;
 2529.

_____ . "จริยธรรมสำหรับข้าราชการ." ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ.

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, กรุงเทพฯ : แดงแสงการพิมพ์, 2528.

พลศักดิ์ จิรโกศิริ. "การพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง." รายงาน

การวิจัย. : งานส่งเสริมวิจัยและตำรา กองวิชาการการศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

เพ็ญแข ประจันปัจฉิม อ้อมเคื่อน สดมณี. ค่านิยมของชาวชนบทไทย. : ค่านิยมทางวัตถุกับค่า

ทางระเบียบประเพณี. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 35 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

เพ็ญแข ลิมทีลา. สุขภาพจิตและพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : กองสุขภาพจิต กรมการแพทย์,

2528.

ไพศาล ไกรสิทธิ์. วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อักสำเนา.

เพ็ญศิลป์ ศราวุธพิทักษ์. สุขภาพจิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครและธนบุรี.

วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2502. อักสำเนา.

เมธี ครองแก้ว และคนอื่น ๆ. โครงการสร้างงานในชนบทของรัฐบาล : การประเมินผลและ

วิเคราะห์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และคนอื่น ๆ. กลไกการบริหารงานปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาชนบทแบบ

ผสมผสาน : วิเคราะห์หารูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสม. รายงานการวิจัยการ

พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2525.

รัตนา ประเสริฐสม. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยของเด็กนักเรียน

ประถมศึกษา ปริญญาโท กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2529. อักสำเนา

วิทยา นาควัชระ. มองที่วัดกับจิตแพทย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2525.

เศรษสุสยาม. หมายเหตุจากโหมม่วง. กรุงเทพฯ : สมาพันธ์จำกัด, 2529.

- สงวนศรี วิรัชชัย. จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2529.
- สถาบันข้าราชการพลเรือน. "คุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน." รายงานการวิจัย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนัก ก.พ., 2529.
- สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และพระบรมราโชวาท.
กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, 2529.
- สารปัญญา อิมทรพูน. "ยุทธวิธีการพัฒนาหมู่บ้าน." วารสารเทศาภิบาล. 81(2) : 61 -
70; กุมภาพันธ์ 2529.
- สมพร เทพสิทธิ์า. การพัฒนาจิตใจและการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์,
2528.
- _____. "สถาบันฝึกอบรมและขบวนการเข้ามาอิล อุดม." วารสารแผ่นดินธรรม
แผ่นดินทอง. 1(5) : 25 - 33; 2529.
- _____. อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ :
สมชายการพิมพ์, 2528.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชนบท. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2528.
- สุนทร โคมิน และ สนิท สมักรการ. "ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย," เครื่องมือในการสำรวจวัด.
กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522.
- สุริยัย หวันแก้ว. สังคมวิทยาและมนุษยวิทยากับสถานการณ์พัฒนาปัจจุบัน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สำเร็จ แหงกระโทก. แนวความคิดเรื่องการพัฒนาความจำเป็นขั้นพื้นฐาน. 2529.
- ชาญ ลี แชมมาอีลอุดมของเกาหลี : การศึกษาวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการ ขององค์ประกอบที่นำไปสู่
ความสำเร็จของการพัฒนาชนบท. ปรินซิพัล กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- อุกริช หิงโสภา. "การพัฒนาทวนกระแส." วารสารเทศาภิบาล. 81 : 54 - 60;
กุมภาพันธ์ 2529.

- Brown, William F. and Wyne H. Holtzman. SSHA Manual. New York : The Psychological Cooperation, 1967.
- Durkeim, Emile. The Division of Labour in Society. Trans. G. Simpson. New York : Free Press, 1964.
- Franklin. "Social Class Differences in Internal-External Control," Psychological Monographs : General and Applied. 80(1) : 18; 1966.
- Inkeles, Alen and David H. Smith. Becoming Modern : Individual Changes in Six Development Countries. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 1974.
- Kahl, Joseph A. The Measurement of Modernism : A Study of Values in Brazil and Mexico. Austin : The University to Texas Press, 1968.
- Lerner, Daniel. The Passing of Traditional Society. Glencal, Illinois : The Free Press, 1968.
- Lifcourt, Herbert M. "Internal Versus External Control of Perin Farcement : A Review." Psychological Bulletin. 65(4) : 206 - 220.
- McClelland, David C. The Achieving Society. New York : The Free Press, 1961.
- McGuire, W.J. "The Nature of Attitude and Attitude Change," in The Handbook of Social Psychology. V.S., p. 136 - 314, eds. by G. Lindgy and E. Pranson Reading, Mass. : Addison Wesley, 1969.
- Merton, Robert K. Social Theory and Social Structure. New York : Free Press, 1968.
- Nowicki, Stephen In and Wendy. "Perceived Parental Characteristics, Locus of Control Orientation, and Behaviornal Coretates of Locus of Control." Development Psychology. 70(1) : 33 - 37; May 1985.
- Peter du Satoy. The Organisation for a Community Development Program. London : Oxford University Press, 1962.
- Rogers, Everett M. Modernization Among Peasants : The Impact of Communication. New York : Holt, Rinechart and Winston, Inc., 1969.

- Rosen, Bernard C. "Family Structure and Achievement Motivation." Educational and Psychological Measurement. 25(19) : 59, 335 - 365; 1959.
- Rotter, J.B. "Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement." Psychological Monographs. 1966.
- Shaver, Relley G. Principle of Social Psychology. Cambridge : Wintrop Publishers, Inc., 1977.
- Solomon D. and M.I. Oberlander. "Locus of Control in the Classroom," in Richard H. Coop and Kinnard White. (eds). Psychological Concepts in the Classroom. p. 119 - 150, New York : Harper and Row Publishers, 1984.
- Stephens, Mark, and P.D. Delays. "External Control Expertancies among Disalvantaged Children at Preschool Age." Child Development. 44(3) : 690 - 694; September 1973.
- Strickland, Bonnie R. "Internal Control of Reinforcement." in Thomas Blass (ed). Personality Variabes in Social Behavior. p. 219 - 280; New York : Wiley and Sons, 1977.
- UNESCO. Education Planning : A World Survey of Problems and Prospect. Paris, 1970.
- Vidler, Denck. "Achievement Motivation." in Motivation in Education. p. 67 - 88, Edited by Samuel Ball. New York : Academic Press, 1977.

ภาคผนวก ก

ตาราง แสดงข้อมูลพื้นฐานของประชากร

ตาราง 1 ระดับการศึกษาประชากรจำแนกตามระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน

ระดับการศึกษา	ระดับการพัฒนาสูง (เปอร์เซ็นต์)	ระดับการพัฒนาค่ำ (เปอร์เซ็นต์)
1 ต่ำกว่าประถมศึกษา	9.44	28.33
2 ประถมศึกษา	80.00	66.11
3 มัธยมศึกษา	10.56	5.56

ตาราง 2 การเคยออกไปทำงานต่างถิ่นของประชากรจำแนกตามระดับการพัฒนาหมู่บ้าน

สภาพการเคยออกไปทำงาน	ระดับการพัฒนาสูง (เปอร์เซ็นต์)	ระดับการพัฒนาค่ำ (เปอร์เซ็นต์)
1 เคยออกไปทำงานต่างถิ่น	43.89	63.33
2 ไม่เคยออกไปทำงานต่างถิ่น	56.11	36.67

ตาราง 3 ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของประชากรจำแนกตามระดับการพัฒนาหมู่บ้าน

ระดับการเข้าร่วมกิจกรรม	ระดับการพัฒนาสูง (เปอร์เซ็นต์)	ระดับการพัฒนาค่ำ (เปอร์เซ็นต์)
1 ระดับการเข้ากลุ่มต่ำ	36.67	67.22
2 ระดับการเข้ากลุ่มสูง	63.33	32.78

ตาราง 4 ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากร จำแนกตามระดับการพัฒนาหมู่บ้าน

ระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา	ระดับการพัฒนาสูง (เปอร์เซ็นต์)	ระดับการพัฒนาค่ำ (เปอร์เซ็นต์)
1 ต่ำ	19.44	35.00
2 สูง	80.56	65.00

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

รายละเอียดเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1. ข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อ 1 - 5
2. แบบสอบถามด้านสุขภาพจิต แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 1 - 15 ตอนที่ 3 ข้อ 1 - 10
3. แบบสอบถามด้านประสบการณ์ทางสังคม แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 16 - 30 ตอนที่ 3 ข้อ 11 - 20
4. แบบสอบถามด้านความเชื่ออำนาจภายในคน แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อ 31 - 45 ตอนที่ 3 ข้อ 21 - 30
5. แบบสอบถามด้านทัศนคติต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา แบบสอบถาม ตอนที่ 4 ข้อ 1 - 20
6. แบบสอบถามด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง แบบสอบถาม ตอนที่ 4 ข้อ 21 - 40
7. แบบสอบถามด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 41 - 60
8. แบบสอบถามด้านพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อ 61 - 80

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

โครงการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอก การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยในชนบท ซึ่งเป็นข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ สำหรับนักพัฒนาชนบทและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไป

อนึ่ง ในการตอบแบบสอบถามนี้ โปรดขอความกรุณาท่านช่วยตอบตามความเป็นจริง มากที่สุด ข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ และจะนำไปวิเคราะห์ในเชิงวิชาการเท่านั้น และขอให้ ท่านผู้ตอบคำถามมีความสุข และโชคดีตลอดไป

ขอขอบพระคุณด้วยความจริงใจ

สมคุณีย์ ชาณนวงค์

นิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตร การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว ประสานมิตร

8. ข้าพเจ้าคิดว่า การประกอบอาชีพที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
9. ข้าพเจ้ารู้สึก ว่า อาการเจ็บป่วยทางกาย มักมีสาเหตุจากความไม่สบายใจกลุ้มใจ
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
10. ข้าพเจ้ารู้สึก ว่า ตัวเองต้องทำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นต่อหน้าชุมชน
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
11. ข้าพเจ้าวิตกกังวลมาก เวลา ร่วมกิจกรรมการพัฒนา
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
12. ข้าพเจ้ารู้สึก ว่า บุคคลในสังคมเห็นแก่ตัว ตัวใครตัวมัน
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
13. ข้าพเจ้า กลุ้มใจมาก เมื่อ เพื่อนบ้านไม่ร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
14. ข้าพเจ้า กลุ้มใจมาก เพราะทุกคนไม่ฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้า
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
15. ข้าพเจ้า ไม่สบายใจมาก เพราะว่างงานไม่รู้จะทำอะไร
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

16. การมีลูกมากทำให้ยากจน คังนั้นจึงควรทำหมัน เมื่อมีลูกครบ 2 คน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
17. การนำเครื่องมือใหม่ ๆ มาพัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตร จะให้
 ผลตอบแทนที่คุ้มค่า
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
18. การเกิดกลุ่มพัฒนา เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่ม ธกส กลุ่มสหกรณ์ยา
 เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
19. การพึ่งตนเองด้วยการประกอบอาชีพสุจริต เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
20. ปัจจุบันแนวทางดำเนินชีวิตของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
21. คนที่ไม่ประพฤติตามประเพณีและค่านิยม ล้วนเป็นคนไม่ดี
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
22. สิ่งที่เกิดในหมู่บ้าน เช่น ธนาการข้าว กลุ่ม ธกส กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มอื่น ๆ
 ทำให้หมู่บ้านมีความอุ่นวายไร้ความสุข
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

23. ผนแล้งและน้ำท่วมมีสาเหตุจากการตัดไม้ทำลายป่า
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
24. อุบัติเหตุเกิดมาก เพราะบุคคลประมาทและขาดสติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แก้ไขได้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
25. ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ซ้ำพเจ้าได้รับทุกวันอย่างสม่ำเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
26. หน่วยราชการที่มาหาประชาชนมักมาแสวงหาประโยชน์จากประชาชน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
27. สิ่งที่ทำให้สังคมอยู่รอดคือ ความถี่ใจ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
28. สิ่งที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงคือ คนมากขึ้น มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ และมี
 การขยายการศึกษา
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
29. การเข้าร่วมกลุ่มกันทำให้มีพลังในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
30. การเข้าร่วมกลุ่มบุคคลต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของกลุ่ม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

31. ข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพราะความพยายาม
ของข้าพเจ้า

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

32. ถ้าข้าพเจ้าทำผิดข้าพเจ้าสามารถที่จะแก้ไขให้ถูกต้องด้วยตนเอง

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

33. ข้าพเจ้ามีความตื่นตัวอย่างมากในการที่กระทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ท้าทาย
ความสามารถ

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

34. ผลดีหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นกับบุคคลเกิดจากการกระทำของเขาเอง

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

35. บุญวาสนาและชาติปางก่อนทำให้คนจนคนรวยผิดกัน

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

36. ข้าพเจ้าชอบค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองอยู่เสมอ

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

37. ไม่มีความฉลาดเลยที่จะคิดวางแผนไว้ล่วงหน้านาน ๆ เพราะหลายอย่าง que เปลี่ยนแปลงไป
ตามโชคชะตา

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

38. ถ้าข้าพเจ้าให้วางแผนการเอาไว้ส่วนใหญ่ข้าพเจ้ามักจะทำตามแผนได้ทุกครั้งที่
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
39. ข้าพเจ้าเป็นผู้กำหนดสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชีวิตของข้าพเจ้าเองได้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
40. การที่ข้าพเจ้าจะได้ในสิ่งที่ต้องการ มักจะเนื่องมาจากข้าพเจ้าใช้ความพยายามอย่างมาก
 เพื่อสิ่งนั้น
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
41. ชีวิตของข้าพเจ้าถูกกำหนดด้วยการกระทำของข้าพเจ้าเอง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
42. ชีวิตของข้าพเจ้าส่วนใหญ่ถูกควบคุมโดยผู้อื่นที่มีอำนาจ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
43. ข้าพเจ้าทำสิ่งใดผิดพลาดไป ข้าพเจ้าพร้อมที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่จะเกิดขึ้น
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
44. ข้าพเจ้าชอบทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเองมากกว่าที่จะให้ผู้อื่นทำให้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
45. เมื่อข้าพเจ้าตัดสินใจทำอะไรแล้วข้าพเจ้ามักจะทำได้สำเร็จเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบสอบถาม ตอนที่ 3

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามชุดนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจสภาพความเป็นจริงในชีวิตของท่าน ขอให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความอย่างละเอียด แล้วโปรดทำเครื่องหมายถูก () ลงในช่องที่มีข้อความตรงกับความเป็นจริงในชีวิตของท่านมากที่สุด

เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของท่าน

1. ข้าพเจ้าอารมณ์เสียหงุดหงิด
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
2. ข้าพเจ้ารู้สึกหมกหมัวใส่ใจในการต่อสู้ชีวิต
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
3. ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายตัวเอง
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
4. ข้าพเจ้ารู้สึกหวาดกลัวถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
5. ข้าพเจ้ากินยาแก้ปวดเพราะปวดหัว
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
6. ข้าพเจ้าดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่ เพื่อดับความกลุ้มใจ
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
7. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคนในครอบครัวทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้เหมือนกับใจเราต้องการ
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
8. ข้าพเจ้ามีอาการคันรำย
..... เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

9. ข้าพเจ้าเอนไม่หลับ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
10. อับอายคนอื่น ๆ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
11. ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
12. ข้าพเจ้าร่วมประชุม สماعคม กับบุคคลอื่น ๆ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
13. ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสามารถของตนเอง
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
14. ข้าพเจ้าร่วมงานบุญ และงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
15. ข้าพเจ้าได้รับข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
16. ข้าพเจ้าเคย บริจาค เงิน ทอง สิ่งของต่าง ๆ เพื่อสังคมส่วนรวม
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
17. ข้าพเจ้ามักปฏิบัติความซื่อตรงของที่ประชุม
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
18. ข้าพเจ้าเคยทำงานผิดพลาด ถูกตำหนิ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
19. ข้าพเจ้าเคยให้คำปรึกษาหารือแก่เพื่อนบ้าน ที่มีปัญหาต่าง ๆ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
20. ข้าพเจ้าอ่านข่าวทางหนังสือพิมพ์
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
21. ข้าพเจ้าชอบकुหมอ ... ชอบรคน้ำมเต้
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

22. ข้าพเจ้าซื้อหวยเพราะฝันดี
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
23. ข้าพเจ้าชอบเลี้ยงโชคต่าง ๆ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
24. หูเบา ถูกเพื่อนชักจูงให้ทำในสิ่งไม่ดี
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
25. ข้าพเจ้าเคยเห็นผีหลอก
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
26. ข้าพเจ้าเคยอธิษฐาน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง และขอให้โชคดี
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
27. ข้าพเจ้าทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จได้ด้วยตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
28. ข้าพเจ้าพบคนกระทำกรรมชั่ว ได้รับผลดี คนทำความดี ไม่ได้ดี
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
29. ข้าพเจ้าได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ๆ
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย
30. ข้าพเจ้าคิดว่าจะดี หรือจะชั่วอยู่ที่การกระทำของเราเอง
 เสมอ เกิดบ่อย เกิดน้อย ไม่เกิดเลย

แบบสอบถาม ตอนที่ 4

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจสภาพความเป็นจริงในชีวิตท่าน ขอให้ท่านอ่าน และพิจารณาข้อความอย่างละเอียด เมื่ออ่านคำถามแล้วโปรดทำเครื่องหมายถูก () ลงในช่องที่มีข้อความตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ

คำถามหรือคำกล่าว

1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการดื่มสุราเป็นสิ่งที่ลูกผู้ชายต้องกระทำ
..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
2. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการผิดศีล 5 เป็นเรื่องธรรมดา
..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
3. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการประเพณีงานบุญต่าง ๆ ล้าสมัยสำหรับสังคมไทยปัจจุบัน
..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
4. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการพึ่งตนเองไม่หวังพึ่งคนอื่นเป็นสิ่งที่ดี
..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
5. ข้าพเจ้ามีความศรัทธา เชื่อถือคนที่มีความขยันขันแข็ง
..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
..... ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณค่าความสะอาด ความมีระเบียบวินัยเป็นสิ่งน่ารำคาญ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
7. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการลละอบายมุขทั้งปวงเป็นสิ่งที่ทำให้หมู่บ้านพัฒนา
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
8. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการหมู่บ้านจะพัฒนาไม่ได้หากขาดการสมาคมสุรา
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
9. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณที่ทำงานหนักเป็นคนบวม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
10. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณที่ร่ำรวยแม้ว่าโดยวิธีใด ๆ ก็ตามเป็นบุคคลที่น่านับถือ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
11. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณที่เก็บจกร้านเป็นศัตรูที่ร้ายกาจของบุคคล
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
12. ความซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
13. เห็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมย่อมมีผลดีต่อทุก ๆ คน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

14. ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจและมีความสุขที่ได้ร่วมทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
15. ข้าพเจ้าไปทำบุญที่วัดทุก ๆ วันพระ
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
16. การเห็นประโยชน์ส่วนตนแต่ฝ่ายเดียวเป็นการทำลายส่วนรวมและตนเองด้วย
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
17. ผู้นำท้องถิ่นต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
18. ความสำเร็จไม่ว่าจำเป็นต้องอาศัยความขยัน
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
19. การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนไม่ควรเป็นการริเริ่มของชาวบ้าน
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
20. ประชาชนควรคอยรัฐบาลหางานให้ทำ
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
21. การประคบประอมคดีโดยขาดผู้รู้เห็นเป็นการกระทำที่สูญเปล่า
- จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
- ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

22. บุคคลมักเสียบก่าตั้งใจ เมื่อทำงานเสร็จแล้วมีคนมาขโมยเอาไป
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
23. การวางแผนล่วงหน้าเป็นการกระทำที่ไร้ประโยชน์ เพราะมักไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
24. ในปัจจุบันคนเราขาดความกล้าที่จะทำความดี
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
25. ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่จะต้องไปวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
26. ตัวข้าพเจ้าอยากได้สิ่งใด แต่ต้องรอคอย ข้าพเจ้าจะหมดความอดทนหรือทนไม่ได้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
27. ข้าพเจ้าใช้เงินอย่างประหยัด เพื่อให้เทียบพหุต่อการใช้จ่ายทั้งปีโดยไม่เป็นหนี้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
28. ข้าพเจ้าคิดว่า ควรมีการอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาคน ของประเทศในรุ่นต่อไป
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
29. การหาข่าวในที่ลับตาคน ทำได้ง่ายกว่าในที่แจ้ง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

30. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการทำดี บ่อมนำได้รับผลดีตอบแทนเสมอไป
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
31. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการทำชั่วอาจได้รับผลดีตอบแทน และได้รับการยกย่อง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
32. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความสำเร็จในการทำงาน ไม่จำเป็นต้องอาศัยความขยัน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
33. ข้าพเจ้ากังวลใจจากสิ่งเสียดสีและอบายมุขได้ทั้งปวง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
34. ข้าพเจ้าได้วางแผนพัฒนาอาชีพและวางแผนครอบครัวไว้บ้างดี
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
35. ข้าพเจ้าสามารถควบคุมตนเอง มีความขยัน อุตุน ไม่ทำชั่วเพื่อความสำเร็จ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
36. ข้าพเจ้าได้วางเป้าหมายที่ดีที่สุดในอนาคตไว้แล้ว และจะทำให้ได้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
37. การทำความดีไม่ควรหวังผลตอบแทนจากผู้อื่น
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
38. ข้าพเจ้ามักทำงานสำเร็จล้ำกว่าผู้อื่นและได้รับคำดีเตียนจากเพื่อนเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

39. ข้าพเจ้าไม่อาจปฏิเสธเพื่อน ๆ ที่ชักชวนให้ดื่มสุรา หรือซื้อหวย
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
40. ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสภานิตที่ว่า "ข้า ๆ ใต้หว่า เล่มงาน"
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
41. ข้าพเจ้าทำงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามเป้าเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
42. เพื่อนบ้านมักจะมอบหมายงานต่าง ๆ ของส่วนรวมให้ข้าพเจ้าทำ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
43. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
44. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความอดทนเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
45. ข้าพเจ้าเปรียบเทียบผลงานในการประกอบอาชีพของตนเองกับคนอื่นเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
46. ข้าพเจ้าคิดว่าเรื่องหมอกู ห่านายเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

47. การแก้ปัญหาด้วยตนเองนั้นตนเองนั้น ข้าพเจ้าถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามากที่สุด
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
48. ข้าพเจ้าชอบคบเพื่อนบ้านที่มีความซื่อสัตย์ มุ่งมั่นในการทำงาน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
49. ข้าพเจ้ามีความพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ตัวว่ามีสิ่งต่าง ๆ ค้อยกว่าเพื่อนบ้าน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
50. ข้าพเจ้าชอบทำงานทุกอย่างด้วยตนเองไม่ชอบให้ผู้อื่นทำให้
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
51. ข้าพเจ้าอยากเอาอย่างเพื่อนที่มูมานะทำงานยาก ๆ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
52. ในการทำงานข้าพเจ้าไม่ท้อแท้ตั้งความหวังไว้ก่อน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
53. เมื่อหมดฤดูกาลทำไร่ทำนาแล้ว ข้าพเจ้าได้ทำงานอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับ
 ครอบครัวด้วย
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
54. เมื่อมีเวลาว่างจะร่วมกับเพื่อนบ้านพัฒนาหมู่บ้านเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

55. ข้าพเจ้าระลึกเสมอว่าเวลาเป็นเงินเป็นทอง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
56. ข้าพเจ้านำความรู้ข่าวสารต่าง ๆ มาพัฒนาอาชีพตนเองอยู่เป็นประจำ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
57. ข้าพเจ้าและเพื่อนบ้านมักร่วมมือกันสร้างสาธารณะประโยชน์ให้เกิดขึ้นใน
 หมู่บ้านเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
58. งานทุกอย่างหากวางแผนดีและกระทำอย่างจริงจังไม่ย่อท้อยอมสำเร็จ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
59. ข้าพเจ้าต้องสร้างชีวิต สร้างผลงานให้ลูกหลานในภายภาคหน้า
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
60. ความยากจนแก้ไขได้ด้วยความขยัน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
61. ข้าพเจ้าได้รับฟังข่าวสารข้อมูลด้านอาชีพอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
62. ข้าพเจ้าได้เดินออกไปติดต่อกับบุคคลนอกหมู่บ้านเป็นประจำ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

63. ข้าพเจ้าให้บริการไปรษณีย์เสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
64. ข้าพเจ้าได้รับฟังวิทยุ โทรทัศน์ เป็นประจำ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
65. ข้าพเจ้าได้ร่วมประชุมอบรมต่าง ๆ ที่ทางราชการจัดขึ้นเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
66. ข้าพเจ้าร่วมกิจกรรมกองทุน ซื้อสินค้าจากกองทุนเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
67. ข้าพเจ้าสนใจฟังข่าวสารบ้านเมืองและข่าวเกษตรกรรมเสมอ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
68. ในหมู่บ้านของท่านสตรีและเยาวชนมีส่วนส่งเสริมรายได้และวัฒนธรรม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
69. ในหมู่บ้านของท่านทุกคนรักใคร่กลมเกลียวกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
70. ข้าพเจ้าไปใช้สิทธิเลือกตัวแทนกลุ่ม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

71. ข้าพเจ้าและทุกคนในหมู่บ้านเห็นคุณค่าของการพัฒนาหมู่บ้าน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
72. การก่อกำเนิดกลุ่มพลังต่าง ๆ ในชุมชนเป็นผลที่ทำให้หมู่บ้านพัฒนาขึ้น
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
73. การรวมกลุ่มกับเพื่อนบ้านมักพูดถึงการท่วมนาหากิน การประกอบอาชีพ
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
74. บุคคลที่ทางราชการส่งมา ทำให้สังคมพัฒนาขึ้น
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
75. การเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนบ้านมักปิดท้ายด้วยการดื่มสุราเพื่อสังสรรค์
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
76. หมู่บ้านของท่านมีการจัดระบบความเป็นอยู่ในหมู่บ้านให้สะอาดร่มรื่นสวยงาม
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
77. ข้าพเจ้าใฝ่หาความรู้ทักษะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
78. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

79. ข้าพเจ้าเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกครั้ง

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

80. เจ้าหน้าที่ราชการ เช่น พัฒนาการ เกษตรตำบล ออามัย และครู กปต.

มาพบปะกับท่านทุก ๆ เดือน

..... จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง
 ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย.

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
ที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

บทคัดย่อ

ของ

สมคุณุณี ชานนุวงศ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และ 4) เพื่อศึกษาว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน และมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่างกันมีคุณลักษณะทางจิตใจต่างกันหรือไม่ ส่วนคุณลักษณะทางจิตใจที่นำมาศึกษาครั้งนี้ได้แก่ คุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต ด้านประสบการณ์ทางสังคม ด้านความเชื่ออำนาจภายในตนเอง ด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านการมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองระดับจังหวัดและเป็นหมู่บ้านตามโครงการหมู่บ้านแกนดินธรรมแก่นดินทอง และศึกษากลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่นอกโครงการพัฒนารวมทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 6 หมู่บ้าน ใน 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา กลุ่มละ 180 คน รวมทั้งหมด 360 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยนี้วัดด้วยกัน 3 ชุด คือ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของประชากร แบบสอบถามคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรทั้ง 6 ด้าน และแบบสอบถามพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้ทำการวิเคราะห์ทางสถิติหลายประเภทได้แก่ การวิเคราะห์ค่าที่ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีคุณลักษณะทางจิตใจทั้ง 6 ด้าน สูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจด้านต่าง ๆ

สูงกว่าประชากรที่มีระดับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ยกเว้น คุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต 4) จากผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการพัฒนา
กับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาพบว่าคุณลักษณะทางจิตใจด้านสุขภาพจิต ด้านทัศนคติที่ต่อพฤติกรรมที่
สังคมปรารถนา และด้านความเชื่ออำนาจภายในตน มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.01 5) ประชากรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนระดับสูง มีคุณลักษณะ
ทางจิตใจด้านต่าง ๆ สูงกว่าประชากรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในระดับต่ำ
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL TRAITS OF THE THAI RURAL
PEOPLE LIVING IN VILLAGES WITH DIFFERENT STAGES
OF DEVELOPMENT

AN ABSTRACT

BY

SOMDON CHANNUWONG

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Science degree major Applied Behavioral
Science Research at Srinakharinwirot University

March 1990

The main purposes of this survey research were to : 1) Compare the psychological traits of the Thai people living in Villages with high stage of development and low stage of development. 2) Compare the levels of modernized behaviors of these two groups of people. 3) Compare the psychological traits of people having different levels of modernized behaviors. 4) Find out the psychological traits of people living in Villages with different stages of development and having different levels of modernized behaviors. The psychological traits in this study were mental health, social experiences, locus of control, attitudes toward positive behaviors, achievement motivation and future - orientation and social control.

The samples in the study were divided in to 2 groups, one group was people living in villages under development project having high level of development and won the village contest. Another one was the group of people living in villages with low level of development. Each group of the samples consisted of 180 subjects.

The samples were tested by 3 sets of instruments : The questionnaire collecting the basic data of the samples, the instrument to measure the psychological traits and the instrument to measure the levels of modernized behaviors. The data were analyzed and the main results came out as follows :

1) People living in villages with high level of development had higher level of psychological traits.

2) People living in villages with high level of development had higher level of modernized behaviors.

3) People with high level of modernized behaviors had higher level of psychological traits, except mental health.

4) By the interaction between the level of development and the level of modernized behaviors, mental health was found to be correlated with attitudes toward positive behaviors and locus of control.

5) People having high level of participation in group activity had higher level of psychological traits.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายสมคุณย์ ชื่อสกุล ชาญวงค์

เกิดวันที่ 18 เดือนมกราคม พุทธศักราช 2503

สถานที่เกิด อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 115/2 หมู่ที่ 14 ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย
จังหวัดบุรีรัมย์

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 โรงเรียนวัดบ้านปะทักบุ หมู่ที่ 8 ตำบลโคกย่าง
อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31140

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2519 มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม

พ.ศ.2521 ป.กศ.ต้น จากวิทยาลัยครู บุรีรัมย์

พ.ศ.2525 กศ.บ. (การศึกษาผู้ใหญ่) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

พ.ศ.2532 วทม.การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร